

Vážení čtenáři,

také v tomto čísle se setkáváme s několika novými autory. Tvůrce hlavního článku tématu „Škola a náboženství“ (a také dvou dalších článků) je redaktor učitelství novin Lukáš Doubrava. Na tvorbě tématu se podílel gymnaziální profesor angličtiny a dějepisu Martin Fárek. Jednu ze zpráv do domácí rubriky zaslal českobudějovický farář Českobratrské církve evangelické Daniel Matějka. Ve stejném městě, na katedře biblických věd Teologické fakulty Jihočeské univerzity, působí i další nový autor - Jaroslav Sýkora. Mezi recenzenty se zařadil publicista a hlubinný ekolog Boris Merhaut.

Ze zahraničních článků o hnutí Fa-lun-kung jsme vybrali obsáhlou studii z časopisu *Christian Research Journal* 22 / 2 z roku 2000. Přeložila ji Noemi Průšová a v redakci byla poněkud upravena a zkrácena o více než polovinu.

Zdeněk Vojtíšek

OBSAH

Meditace a škola (Zdeněk Vojtíšek)	1
Z katedrál se stanou muzea (Zdeněk Vojtíšek)	2
Jsme prostě křesťané (Zdeněk Vojtíšek)	4
Z domova	
Moon sobě a svým (Daniel Matějka)	6
Jednota jako charisma (Adam Fišer)	7
Bar micva není jen obřad (Adam Fišer)	9
Blátivé myšlení 2000 (Jiří Koubek)	10
Zahraničí	
Čínské kolo dharmy (Christine Dallmanová a J. Isamu Yamamoto)	12
Téma	
Pán Bůh nenechává propadat (Lukáš Doubrava)	14
Ovlivnění mimo osnovy (Zdeněk Vojtíšek)	16
Náboženství ve škamnách (Martina Dvořáková, Jiří Koubek)	18
Gurukula jako zkouška (Martin Fárek)	20
Vzdělávání i misie (Adam Fišer)	22
Rozhovor	
Mladí lidé se nemají segregovat - rozhovor s Janou Ondráčkovou (Zdeněk Vojtíšek)	24
Info-servis	
26	
Recenze	
Život ve stínu mesiáše (Martin Kořínek)	28
Je nutno jít za Boha (Boris Merhaut)	29
Zen jako synonymum života (Lukáš Doubrava)	29
Práce studentů	
Deprivační teorie (Romana Petrášková)	30
Reflexe	
Potěšení pro lid boží (Zdeněk Vojtíšek)	31
Problémy s explikací (Prokop Remeš)	33
Politik v hávu duchovního vůdce (Lukáš Doubrava)	34
Zed' nářků (Jaroslav Sýkora)	35
Dopisy	
36	

Neutralitu školy je třeba hájit

MEDITACE A ŠKOLA

Zdeněk Vojtíšek

Je tomu skoro čtvrtstoletí, co se ve Spojených státech konal významný soudní proces, který se týkal jednoho z nových náboženských směrů a veřejného školství.

Transcendentální meditace (TM) indického duchovního učitele Maharishi Mahesh Yogiho (* 1911 / 1918?) byla prezentována jako vědecká metoda a prožívala své zlaté časy. V roce 1975 byl dosažen vrchol v počtu zasvěcených příznivců (mantru obdrželo asi 300 tisíc lidí) a všeobecná popularita TM umožnila, že Maharishiho meditační technika se prováděla i v amerických veřejných školách.

Po roce 1975 ovšem přišel prudký pokles. Bylo to pravděpodobně též v souvislosti se žalobou, kterou v březnu 1976 podala u soudu v New Jersey skupina rodičů, duchovních a dalších osob. Tato skupina u soudu svědčila o tom, že v letech 1967 - 1968 TM účelově přijala sekulární podobu, aby získala nové zájemce. Po zevrubném vyšetřování soudce došel k závěru, že učení TM je náboženské povahy. Na základě tohoto rozsudku a jeho potvrzení u federálního soudu v únoru 1979 byl program TM ve školách zastaven.

Stejně jako meditace může být za nenáboženskou metodu považována i jóga. Tisíce lidí se u nás věnuje hatha-józe, aniž by se zabývali jejími náboženskými kořeny. Ale stejně jako Transcendentální meditace lehce dovedla meditující až k Maharishimu, může systém hatha-jógy v podání společnosti Jóga v denním životě (JDŽ) dovést až k oddanosti jeho duchovnímu tvůrci, svámímu Mahéšvaránandovi.

I společnost Jóga v denním životě má ambice plošně proniknout do českých škol¹. Pro všechny jejich stupně má propracovanou metodiku jógických cvičení. Kromě užítku z tělesného cvičení ovšem zájemci získávají jako vedlejší produkt úctu k Mahéšvaránandovi a krokem se dostávají do prostředí, které Mahéšvaránandu zbožňuje. Od jógy tělesných cvičení je tak v JDŽ přímá cesta k zasvěcení a k přijetí mantry.

Jógový expert dr. Zdražila psal ve své zprávě pro ministerstvo školství již v roce 1992, že „systém Jógy v denním životě má metodicky dobře zpracovanou hatha-jógickou část, tj. soustavu tělesných cvičení, spojených s uvědomováním. Tato cvičení u začátečníků převládají. Ve své podstatě je však celý systém založen na bhakti-józe. U vyspělejších cvičenců roste podíl a význam duchovních cvičení (zejm. meditace), která začínají ovlivňovat způsob jejich života a utváření jejich osobnosti.“²

Před čtvrtstoletím Američané dokázali uhájit náboženskou neutralitu svých veřejných škol. U nás se to - zatím naštěstí bez soudních procesů - učíme také.

Poznámky

1 Zdražila, V., *Zpráva o organizaci, činnosti a cílech společnosti Jóga v denním životě*, 27. 11. 1992, str. 6.

2 tamtéž.

Z KATEDRÁL SE STANOU MUZEA

Zdeněk Vojtíšek

Dr. Bryan R. Wilson (* 1926) je sociolog náboženství z anglického Oxfordu. Je známý svými pracemi o sektách a nových náboženských směrech (např. *Náboženské sekty*, 1970) a jako tvůrce sekularizační teorie (*Náboženství v sekulární společnosti*, 1966; *Náboženství v sociologické perspektivě*, 1982). Zabývá se též hnutími, která očekávají konec světa (*Magie a milénium*, 1973), a dalšími tématy.

Své pojetí pojmu „sekularizace“ Bryan Wilson uvedl již ve své práci z roku 1966 a dodnes nepovažuje za nutné v této výstižné definici nic měnit. Sekularizaci nazývá „proces, v němž náboženské myšlení, náboženská praxe a náboženské instituce ztrácejí svůj společenský význam.“¹

Ne ztráta víry, ale společenského významu

Ztráta společenského významu neznamena, že náboženství přestává existovat, ani nevyplývá vznik obrodných hnutí v rámci majoritních náboženství ani import či vznik nových náboženských hnutí. Ztráta společenského významu se nejviditelněji projevuje v poklesu členstva náboženských institucí a v poklesu účasti na náboženských aktivitách. Ale tyto dvě oblíbené statistické položky nevyprávějí o procesu sekularizace všechno. Např. ve Spojených státech je míra návštěvnosti kostelů výrazně vyšší než v západní Evropě, a přesto nelze říci, že by Spojené státy byly méně sekularizovanou zemí. Naopak - jsou kolébkou a dodnes hlavním motorem sekularizačního procesu.

Ztráta společenského významu se podle Wilsona² projevuje v následujících skutečnostech:

- ♦ náboženské instituce jsou odříznuty od majetku a materiálních možností;

- ♦ instituce, které byly původně řízeny náboženstvím, nadále podléhají sekulárním mechanismům (např. instituce výchovy, vzdělávání, sociální práce, správy, práva apod.);

- ♦ lidé věnují mimoempirickým skutečnostem méně času a energie;

- ♦ náboženské instituce upadají (pokles počtu a prestiže duchovních, pokles vlivu na jejich příslušníky apod.);

- ♦ vzorce chování lidí méně podléhají náboženským příkazům a více se řídí racionálními a technickými kritérii (Anthony Giddens: „Většina z nás už prostě nevnímá ve svém okolí trvalé uplatňování božských a duchovních sil.“³);

- ♦ náboženské vědomí (rity, modlitby, etika) je postupně je nahrazováno empirickou, racionální a instrumentální orientací;

- ♦ mytologická, poetická a umělecká interpretace přírody a společnosti je nahrazována faktickým popisem.

Tím vším se sekularizace stává nejen změnou ve společnosti, ale i změnou společnosti samé.

Stálým terčem kritiky

Wilsonova sekularizační teorie je řadu let tvrdě kritizována. Kritikové Wilsonovi především vytýkají, že proces sekularizace pří-

liš spojuje s ústupem křesťanství a že недоceňuje význam obrodných a nových náboženských hnutí ani vzrůstající úlohu náboženství v některých asijských, afrických a latinskoamerických zemích. Mají pravděpodobně pravdu i v tvrzení, že příliš idealizuje oddanost a nasazení lidí pro náboženství v předmoderních epochách. Další výtky míří k tomu, že se Wilson málo věnuje roli náboženství v kulturách s velkým podílem národního cítění (např. v Polsku či v Irsku). Také domyšlení možných náhrad tradičního náboženství v sekularizovaných zemích (např. sekulárním humanismem či tzv. občanským náboženstvím) Wilson přenechává jiným sociologům.

Ovšem Wilsonova sekularizační teorie zůstává stále inspirativní. I když - jak také vyplývá z následujícího rozhovoru - je snad vůči budoucnosti lidstva (nejen v náboženském ohledu) přece jen snad až příliš pesimistická.

Do poslední chvíle přednost pohodlí

Následující rozhovor poskytl Bryan Wilson Dingiru v listopadu roku 2000.

Pokračuje ještě dnes proces sekularizace? Nejsou takové jevy jako např. silící fundamentalismus známkou jeho zastavení?

Bryan Wilson o možnostech nových a obrodných náboženských hnutích zvrátit sekularizační proces

„Nová náboženská hnutí znamenají pokus oživit náboženský život a vytvořit prostředí, v němž by bylo překonáno odosobnění a anonymita a v němž by bylo - byť jen nakrátko - obnoveno něco jako komunity citu. Není překvapující, že tolik nových náboženství dává důraz na skupinky, diskusní setkání, komunity nebo základní jednotky se silnými principy společenství mezi relativně malým počtem příslušníků. ...

Taková úsilí jsou - až doposud a jistě na Západě - jen okrajovými svědectvími o naší nespokojenosti a okrajovými pokusy o její utišení. Nezdá se, že by lidé byli schopni znovu utvořit svět, který jsme ztratili, a pokud nedojde k masivní změně srdce, k autentické revoluci myšlení a citu a k vědomému odložení mnoha vymožeností moderního života a organizace společnosti, je těžké si představit, jak by mohl být jinak nezvratný vzorec společenského pořádku znovu inspirován náboženstvím. A tak může být takové náboženské úsilí úspěšné jen okrajově a z principu jen ve sféře soukromého života tím, že dovolí alespoň některým lidem překročit nespokojenost se současným stavem a stát se (rozséváním dobré vůle a oddanosti) solí země, která je k zachování společenského řádu nezbytná.“

Bryan Wilson, Religion in Sociological Perspective, Oxford University Press, Oxford - New York 1982, str. 179, přel. Z. V.

Určitě ne. Sekularizace znamená, že náboženství ztrácí svůj význam v systému společnosti, nikoli že přestává existovat. Proces ztráty významu náboženství jistě pokračuje, i když na některých místech je možno sledovat lokální oživení zájmu o náboženství.

Takže současný fundamentalismus, světový vzrůst pentekostálního křesťanství nebo existence nových náboženských směrů na Západě považujete spíše za důsledek sekularizace než za známku jejího konce.

Jistě to platí o fundamentalismu, který hledá alternativní zdroje tradice, jen aby bránil společnost před nezdravými důsledky sekularizace. Nová náboženská hnutí tvoří pouze malý segment společnosti a v procesu sekularizace nehrají velkou úlohu.

Přesto se ale někdy mluví o tom, že tento svět je jakoby znovu začarován. Některé lidé nacházejí náboženské odpovědi i v oborech, které se považují za dávno demytizované - např. v péči o zdraví.

Je pravděpodobné, že k tomu dochází proto, že náš svět je stále méně osobní. Neosobní komunikace dnes dominuje nad osobní. Lidé ovšem nepřestávají hledat lidská uspokojení, citová uspokojení, protože jinak by se cítili ztraceni. Ale toto hledání se asi nerozvine v široké hnutí, které by ovlivnilo způsob, jakým společnost funguje. Náboženské nebo duchovní aktivity, které poskytují určitou terapii, budou asi pokračovat. Budou ale omezeny na společenskou složku rekreace a neovlivní už jiné složky - politiku, ekonomiku, právo a jiné.

Myslíte, že by proces sekularizace mohl nastat i ve společnosti, která nemá křesťanskou tradici a není zasazena vlivem Západu? Max Weber považoval křesťanství za hybatele sekularizace. Jsou ještě jiní hybatelé sekularizace než křesťanství?

Křesťanství má jistě vedoucí pozici v sekularizaci celého společenského systému. Myslím si, že jiná náboženství byla předstížena silným vlivem západní kultury a technologizace, ať byla jejich ideologie jakákoli. Předstíženy byly země s islámskou, buddhistickou i hinduistickou tradicí. Je těžké od sebe odlišit technologizaci a napodobení západního sekulárního modelu.

Vě svých pracích vyjadřujete pochybnost nad tím, že by kdy náboženství mohlo získat zpět svůj společenský význam. Umíte

si představit masovou změnu smýšlení a ochotu vzdát se civilizačního pohodlí třeba pod vlivem obav z ekonomického kolapsu nebo ekologických katastrof?

Myslím, že je velmi těžké lidi přesvědčit o takové vyhlídce. Lidé si budou chtít zachovat výhody, které jim přináší technologie, až do poslední minuty. Nepředpokládám žádné radikální změny ve škále alternativního způsobu života. Budou zde jistě jednotlivci, kteří budou zdůrazňovat výhody přírodního způsobu života, ale nepředpokládám, že se jim podaří obrátit celou generaci.

Pro některé lidi přestává být věda spolehlivým zdrojem informací o materiálním světě. Dávají přednost intuici, vnitřnímu poznání nebo třeba zprávám od mimozemšťanů. Jak si vysvětlujete tento posun od racionalismu?

Věda dnes poskytuje široká vysvětlení, která ale zřídka ovlivňují život jednotlivce přímo. To zase činí například nová náboženství - poskytují něco, co zasáhne přímo srdce jednotlivce a zaujme jeho mysl. Jsou mnohem atraktivnější, protože jsou mnohem osobnější. Ale věda ovlivňuje společnost v širokém rozsahu a lidé její výsledky považují za něco daného a samozřejmého, aniž by jí rozuměli. Kritizují její nedostatky, ale zapomínají na enormní prospěch, který poskytuje.

Jaký druh náboženského života bude podle vašeho mínění dominovat ve 21. století?

Myslím, že současné náboženské instituce čeká pozvolný soumrak. Z katedrál se stanou muzea a to, co funguje jako oficiální náboženství, se stane rituální pamětí pro lidi, kteří si chtějí zachovat národní, etnickou nebo kulturní identitu. To, co přetrvá, budou soukromé náboženské aktivity, pro něž se lidé osobně rozhodnou - malé modlitební skupiny, které umožní vyjádření citů způsobem, který by byl nelegitimní mimo náboženský kontext. Ale tyto aktivity neovlivní celý společenský systém.

Tyto aktivity také pokryjí potřebu lokálního společenství.

Bryan Wilson.

Foto: Zdeněk Vojtíšek

Ano, ale společenství pouze vybraných lidí, nikoliv všech, kteří se v dané lokalitě nacházejí, jako tomu bylo v případě farností.

V rámci křesťanství se ovšem objevují různé tendence, které se zdají být nosné. Některé lidé například znovu objevují v katolické tradici atraktivní smysl pro tajemství.

Na místní úrovni bude jistě i v budoucnu celá řada různých vyjádření lidské religiozity. Vždy byly efemerní aktivity, které rychle přišly a zase rychle odešly. Nemyslím ale, že by církev byla schopna tyto tendence zachytit a rozvinout.

Nemyslíte, že se může objevit jakési náboženství budoucnosti, které by ovládlo prostor, uvolněný sekularizací?

Je těžké si představit, kde by se takové náboženství vzalo a jak by získalo důležitost v jiné než rekreační sféře společenského života. Velikost současných náboženských hnutí a diferencovanost zájmů v naší společnosti nedávají mnoho vyhlídek na to, že by nějaké náboženství mohlo v budoucnu dominovat.

Děkuji za rozhovor.

Poznámky

- 1 Wilson, B., *Religion in Secular Society. A Sociological Comment*, C. A. Watts & Com., London 1966, str. xiv.
- 2 volně podle: Wilson, B., *Religion in Sociological Perspective*, Oxford University Press, Oxford - New York 1982, str. 149, a dalších Wilsonových prací
- 3 Giddens, A., *Sociologie*, přeložil Jan Jařab, Argo, Praha 1999, str. 440

I u nás se zvolna etabluje učednické hnutí

JSME PROSTĚ KŘEŠŤANÉ

Zdeněk Vojtíšek

Skutečností, která je církvemi považována za odvěkou bolest, je rozdělení křesťanstva do dnes již nepřehledného množství organizačních jednotek. Na překonání tohoto rozdrobení bylo s většími či menšími úspěchy vynaloženo mnoho sil. Výsledkem jednoho z mocných pokusů je učednické hnutí, které našlo svoje příznivce i v naší zemi.

Na protestantském křídle křesťanstva se samostatné církevní jednotky nazývají denominacemi. Jejich vznik ve svobodné a alespoň do jisté míry sekularizované společnosti má své zřejmé příčiny, z nichž prvořadé jsou pravděpodobně ty sociální. „Zlo denominacionalismu leží ... v tom, že církve selhaly ve snaze překonat společenské podmínky, které je zformovaly do kastovníckých organizací,“¹ napsal v roce 1929 H. Richard Niebuhr. Příčinou vzniku nových denominací podle něj nejsou ani tak problémy náboženské, jako spíše společenská nerovnost. Niebuhr si ve Spojených státech všiml, že „první fázi historie denominacionalismu je příběh nábožensky zanedbaných chudých, kteří vytvoří nový typ křesťanství, korespondující s jejich potřebami. Pod

vlivem náboženské disciplíny tito chudí vystoupí na ekonomickém žebříku vzhůru a - uprostřed čerstvě nabytého společenského uznání - zanedbají nové chudé, kteří je mezitím vystřídali ve spodním patře společnosti.“²

Jako další příčiny denominačního roztržštění můžeme spolu s Niebuhrem jmenovat i nacionalismus a rasové předsudky, jinými příčinami mohou být speciální doktríny, různé tradice, důvody, které bychom hledali třeba v oblasti v různého temperamentu, a snad ještě i jiné. Ať už je ale jejich vznik způsoben čímkoli, množství křesťanských denominací se zdá být v příkrém rozporu k ideálu jednoty, k němuž křesťany zavázal zakladatel jejich náboženství.

Nic než Ježíš a Bible

Asi sto let před Niebuhrem použil na stejném kontinentu podobná slova Alexander Campbell (1788 – 1866). I pro něj bylo denominační rozdělení křesťanů „hrozným zlem“, jemuž lze čelit tak, že křesťané budou organizováni nikoli na základě svých speciálních doktrín ani na základě jakýchkoli tradic, ale pouze na základě místa, kde žijí. Hnutí, které se utvořilo již kolem jeho otce Thomase (1763 – 1854), se roku 1832 spojilo s podobně laděnými křesťany kolem Bartona Warrena Stonea (1772 – 1844) a dalo vznik volnému svazku s názvem Křesťanská církev – Učedníci Kristovi.

Z myšlenky jedné křesťanské církve, resp. jednoho sboru křesťanů v jedné obci vyplývají další charakteristiky křesťanů, kteří se sdružili kolem Campbellových a Stonea a v další historii se nejčastěji nazývali „učedníci“. Především je to nechuť k jakémukoli sebeoznačení, protože každé jméno (lat. *nomen*) by z nich učinilo další *denominaci*. Označují se tedy co možná nejširšími

pojmy – křesťané, církve, Kristova církve apod. Leták jedné současné české učednické skupiny (Pánovy církve) to na titulní straně říká lapidárně: „My jsme prostě křesťané, nepatřící k žádné denominaci. Křesťan je následovníkem Kristovým.“

Ovšem, jak poznamenal Bryan Wilson, hlavním problémem náboženských společností, „které začínají se širokým sebepojetím jako 'křesťané',³ je to, podle jakých kritérií je 'křesťan' definován. ... Protože campbellité byli připraveni vstoupit do společnosti a k eucharistii se všemi křesťany, ale jen s křesťany, byl tento problém více než akademický.“⁴ Při jeho řešení si učedníci pomáhají prvoplánovým výkladem křesťanské Bible (biblickým fundamentalismem), jímž poměřují ostatní křesťany a jejich církevní tradice.

Podobně je tomu i s obsahem slova „církev“: význam tohoto slova učedníci chápou sice velmi široce jako útvar tvořený všemi učedníky či následovníky Kristovými, ale na druhou stranu trvají na tom, že skutečným učedníkem ani následovníkem nemůže být nikdo, kdo patří k nějaké křesťanské denominaci, sleduje nějakou křesťanskou tradici či se ztotožňuje s některým z křesťanských vyznání víry. Fakticky jsou tedy „učedníci“ právě jen příslušníci tohoto učednického hnutí.

Tato nepříznaná výlučnost učedníků se projevuje i ve výše zmíněném učení o tom, že v jedné obci by měl existovat vždy jen jeden křesťanský sbor (církev). Učedníci nepochybně o tom, že tím jediným by měl být právě ten jejich, a proto zakládají nové sbory i v těch městech, kde již řada křesťanských církví působí.

Na základě těchto skutečností nepřekvapí, že učedníci se dále vyznačují důsledným odmítáním jakékoli závazné literatury (např. vyznání víry, katechismů apod.) kromě Bible a absencí pěstování jakékoli tradice, protože - podle jejich názoru - právě tradice a různá specifika křesťany rozdělují. Zřídka uvádějí jiného svého předchůdce než samotného Ježíše Krista.

Z doby amerických pionýrů⁵ si až do dnes učedníci nesou silný individualismus, který se v náboženském životě projevuje maximální samostatností učednických sborů a setřením rozdílu mezi duchovními a laiky. Narozdíl od protestantských církví hlavního proudu učedníci zdůrazňují, že hříchy jsou člověku odpuštěny v okamžiku křtu⁶. Náhodný návštěvník učednických bohoslužeb však zpravidla zaregistruje jako jedinou zvláštnost to, že zpěv duchovních

KDO JE SATAN?

Jaký je původ Satana?
Jak mocný je Satan?
Jaký je osud Satana?

Dovolujeme si Vás pozvat na přednášku na téma Satan.

Produktiva bude vycházet pouze z BIBLIE. Všechny jsou určité svátosti. Produktiva bude stanovena do týdne. Po přednášce budou následovat dotazy a odpovědi k tématu. Vstup zdarma.

Místo konání: Budova YMCA, Na Poříčí 12, Praha 1
Místnost 2, II v I. patře
Datum konání: Sobotu 21.01.1998 v 19:00 hodin

PRŮBĚH: JAM SATAN

Produktiva Satana (100 ks) 11 Kč
Mimořádně 11 Kč

0.12
11:00
11:00

Informace v angličtině Miroslav Štěpánek tel. 36 46 46
Tel. redakce tel. 218 79 41
Produktiva pořídí Platba (100)

Jeden z letáků v úpravě, která je typická pro pražskou Pánovu církev.

písni není doprovázen žádným hudebním nástrojem. Učedníci totiž k oprávnění používání hudebních nástrojů při bohoslužbě nenacházejí dostatečný podklad v Novém zákoně. Také etika bývá u učedníků přísnější než u ostatních protestantů: není zvykem tančit ani pít jakýkoli alkoholický nápoj.

Různí učedníci také u nás

Zaměření na prostou víru v Ježíše a poslušnost Bibli poskytuje sborům učedníků značnou volnost. Proto se bezprostřední příčinou rozdělení Křesťanské církve - Učedníků Kristových stala válka Severu proti Jihu, která se ostatně podobně dotkla i několika dalších amerických církví.⁷ V prvním desetiletí minulého století (v letech 1901 – 1906) se tak tvořila hranice mezi jižními a konzervativnějšími Církvi Kristovými (Churches of Christ) a severními a liberálnějšími Učedníky Kristovými (Disciples of Christ). Větev učedníků Kristových se znovu rozdělila ve 20. letech na Svobodné křesťanské církve (Independent Christian Churches) a na Církve Kristovy (Churches of Christ), které zůstávají zdrženlivé ke sdružování jednotlivých sborů do větších (např. misijních) organizací a k používání hudebních nástrojů.

Některé myšlenky učednictví se staly běžnou součástí amerického protestantismu a společně s misionáři učednického hnutí pronikaly do celého světa⁸. Na naše území se ve větší míře dostaly zásluhou pašováním českých výtisků knih Američana Roberta Colemana a Argentince Juana Carlose Ortize v 80. letech 20. století. Učedníci misionáři však u nás mohli veřejně působit až po roce 1989.

Od roku 1990 se konstitovala skupina amerických misionářů a studentů z Církvi Kristových, k nimž se postupně přidávali i čeští studenti. Vystupovali původně pod jménem Křesťané v Praze. V současnosti se pražský sbor nazývá Kristova obec a brněnský Kristova církev. Kristova obec v Praze pořádá veřejné akce pod hlavičkou nadačního fondu Koinonia (bývalé Centrum studia angličtiny a Bible).

„Odmítání věroučných dokumentů vychází z názoru, že všechny lidmi sepsané dokumenty víry posléze vedly k rozdělení křesťanů na stoupence a odpůrce. Ne formální správnost nebo nesprávnost, nýbrž sjednocující nebo rozdělující působení jsou měřítkem projevů víry. Učedníci jsou přesvědčeni, že jedinou písemností, která nerozděluje, nýbrž spojuje všechny křesťany, je Nový zákon, kniha inspirovaná. Proto má v církvi platit jen to, co učil Ježíš a jeho apoštolé podle Nového zákona. Vše ostatní jsou privátní názory.“

Pavel Filipi, Křesťanstvo, CDK, Brno 1998, kap. „Učedníci Kristovi“

I další české učednické sbory se soustředily kolem amerických misionářů Církvi Kristových. Je to Pánova církev v Praze a Církev Boží v Hradci Králové, Litomyšli a Českých Budějovicích.⁹ Všechny sbory vystupují naprosto samostatně a nezávisle, i když se jejich členové většinou znají a stýkají. Větší míře spolupráce se nebrání pražská Kristova obec a brněnská Kristova církev. Česká situace tak odráží rozmanitost sborů Církvi Kristových ve Spojených státech.

Církvi Kristovým - stejně jako jiným křesťanským církvím - se zatím nepodařilo významněji oslovit českou sekularizovanou veřejnost. Paradoxní je, že veřejnost se o tuto denominaci začala zajímat až v souvislosti s aférou banky Bohemia. Americký Národní sněm Církvi Kristových se stal obětí podvodu této banky s falešnými směnkami. Podstatnou část jeho majetku se nakonec podařilo zachránit díky úsilí a reputaci české Ekumenické rady církví.¹⁰ Národní sněm Církvi Kristových je ovšem tělesem, který učednické hnutí přesahuje.¹¹ Jeho členem je na 50 amerických denominací a pouze jednou z nich jsou Učedníci Kristovi.

Odtud až potud

Radikalita učení a nároky na osobní život v Církvi Kristových způsobily odštěpení také několika kontroverzních náboženských společností. Od nejvýznamnější z nich, Mezinárodních církví Kristových (ICC), se příslušníci Církvi Kristových ostře distancují. Po skromných začátcích v Bostonu roku 1986 se ICC¹² pod vedením svého zakladatele Kipa McKeana rozšířily po celém světě. Podařilo se jim to pravděpodobně díky pyramidovému způsobu získávání a přípravy učedníků a za cenu vytvoření manipulativního prostředí, které je právem označováno za sektářské.

V České republice působí Mezinárodní církev Kristovy teprve od roku 1996. Pražský sbor vystupoval nejprve pod jménem Pražská církev Kristova (resp. Církev Kristova v Praze), kvůli získání statutu občanského sdružení v roce 1997 se přejmenoval na Pražské společenství Kristovo.¹³

Nedobrovolně mezi církvemi

Ale zpět k učedníkům: narozdíl od Mezinárodních církví Kristových (ICC) jsou sbory učednického hnutí přijímány většinou společností i křesťanskými církvemi většinou kladně, nebo alespoň neutrálně. Snaha učedníků o sjednocení na minimálním základě Bible a následování Krista je jistě sympatická i jiným křesťanům. Zůstává ovšem otázka, zda tento vysoký cíl lze vůbec naplnit. Podobně jako svého stínu se člověk nemůže zbavit ani tradice - i učedníci samozřejmě mají svou „protitradiční“ tradici. Navíc z tradice lze čerpat a její absence, neznalost či nepřiznání ochuzuje.

Ani určitým zvláštnostem, charakteristickým pro každou skupinu lidí, se není možné vyhnout (vždy se nakonec najde něco jako např. odmítání hudebních nástrojů). Konečně ani minimální věroučná báze není zárukou toho, že nedojde ke vzniku dvou velmi podobných, přesto na sobě nezávislých útvarů (jak dokládá příklad Prahy, v níž působí Kristova obec i Církev Pánova).

Jednoduše - učednické hnutí ukazuje to, co se stalo i v jiných případech:¹⁴ zápasem proti denominacím dochází nevyhnutelně ke vzniku další (a nadto silně výlučné) denominace.

Poznámky

- 1 Niebuhr, H. Richard, *The Social Sources of Denominationalism*, Henry Holt and Company, New York 1929, s. 25.
- 2 tamtéž, s. 28.
- 3 Wilson jmenuje ještě tzv. Plymouthské bratry (v německy mluvících zemích jsou známi jako „darbysté“), z jejich tradice čerpají i v Čechách známé Křesťanské sbory.
- 4 Wilson, Bryan, *Religious Sects. A Sociological Study*, World University Library, London 1970, s. 53.
- 5 Spolu s metodisty a baptisty patřili campbellitáni (učedníci) k nejsilnějším církvím, které se významně podílely na způsobu kolonizace amerického Západu. Množství následovníků z řad učedníků získala další typicky „hraničářská“ náboženská společnost - mormoni. Jedním z nich byl Sidney Rigdon, který po smrti zakladatele mormonismu Josepha Smitha soupeřil o vedení mormonů s Brighamem Youngem. Po své porážce založil dodnes významnou náboženskou společnost - Reorganizovanou církev Ježíše Krista Svatých Posledních dnů (zmiňuje se o ní např. Barret, David V., *Sekty, kultury, alternativní náboženství*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 85).
- 6 Život v Kristu, Institut pro Křesťanské Studium, 1995, s. 61.
- 7 Za upřesnění těchto a následujících informací jsem vděčný panu Allenu Dilesovi z Kristovy obce.
- 8 Počet příslušníků učednického hnutí ve světě je odhadován na 2,5 milionů.
- 9 www.cirkevbozi.cz, za informace jsem vděčný panu Stephenu Baxleyovi.
- 10 O tomto případu referoval Respekt 26. 6. - 2. 7. 1995.
- 11 www.nccusa.org/members/index.html
- 12 International Churches of Christ: název byl přijat roku 1992, před tímto rokem byla organizace známa jako bostonské hnutí.
- 13 Vice o Mezinárodních církvích Kristových - Dingir 4/1998, str. 6, Dingir 1/1999, str. 29.
- 14 Příkladem může být tzv. Místní církev (zakladatel Witness Lee).

Dvě konference pořádané přívrženci Reverenda Moona

MOON SOBĚ A SVÝM

Daniel Matějka

Záměr se zdařil. Sešli se jako obvykle v luxusním Top Hotelu v Praze. Pozvání přijala - jak to s potěšením konstatoval předseda konference PhDr. Juraj Lajda - řada významných osobností politického, náboženského, akademického a kulturního života,¹ dodejme: vesměs ověčených akademickými tituly. Pohodová atmosféra, vše bohatě sponzorované organizacemi, které založil sám reverend Moon se svojí chotí na podporu míru ve světě.

Pozvánky, zaslané na děkanát vysoké školy, pracovníkovi církve, občanskému sdružení, které aspiruje na registraci dle budoucího zákona o církvích, zástupci policie a reprezentantům dalších profesí, nezůstaly bez odezvy. Přitažlivě formulovanému tématu a nabídce úhrady veškerých nákladů pozvání neodolali. Patrně také proto, že mnozí z nich nevěděli, kdo stojí v pozadí.

Někdejší Sdružení Ducha Svatého pro sjednocení světového křesťanstva, založené reverendem Sun Myung Moonem jako mesiášem lidstva, je známé nejčastěji jako „masová seznamka“, cíleně přesahující hranice národů a ras. Sám uctíváný tvůrce kultu a jeho manželka jako Práví rodiče spolu se svým týmem přidělí podle fotografií každému připravenému uchazeči partnera či partnerku. Vše vyvrcholí na masovém sva-

tebním obřadu a otevře se tak cesta ke vzniku ideální rodiny. Mladým lidem příprava k „dokonalosti“ trvá přibližně tři roky.

Tato náboženská společnost však v posledních letech na veřejnosti působí stále méně jako církev, zato se snaží zviditelnit a získat respekt prostřednictvím konferencí a společenských akcí, které se konají pod hlavičkou stovek nejrůznějších zákrytných organizací, z jejichž názvů a programu není na první pohled patrné spojení s hnutím reverenda Moona. Nejaktivnější z těchto organizací je u nás dnes Federace rodin za mír ve světě a sjednocení (FFWPU).²

Zatím dvě poslední konference u nás ovšem uspořádala Mezináboženská a mezinárodní federace za mír ve světě (IIFWP). První z nich, pod názvem „Občanská společnost a kultura míru“, byla pokusem o od-

pověď na výzvu generálního tajemníka Organizace spojených národů Kofi Annana, týkající se reformy OSN a vize světa pro příští tisíciletí. Tyto problémy má prý Sun Myung Moon již s předstihem promyšleny. Organizace IIFWP a FFWPU založil právě kvůli nim. Ví, jak obnovit morální hodnoty, rodinu a občanskou společnost.

Na tuto konferenci navazovala další, která se konala 27. ledna v pražském hotelu Olšanka. Ta již byla soustředěna na jediné téma, na rodinu. Tedy téma, které je pro Moona a jeho přívržence naprosto základní. Tato konference proběhla paralelně se Světovým festivalem kultury a sportu, který byl ve dnech 26. - 30. ledna uspořádán v New Yorku. Jeho součástí byl i obřad obnovení manželské smlouby a posílení rodinných hodnot.

Účastníkům pražské konference byla přislíbena možnost nejen tuto konferenci sledovat v devadesátiminutovém záznamu, ale také se k obřadu připojit. Z tohoto důvodu platila pozvánka, rozesílaná též účastníkům listopadového setkání, také pro manžele a manželky pozvaných. Příjemná poznámka na závěr: Náklady spojené s cestováním a stravováním hradí pořadatel.

Již první, listopadová konference mohla vyvolat u neznalých účastníků či pozorovatelů iluze. Nejen láskyplnou atmosférou a prezentací, ale také vlastními texty. Dr. Chung Hwan Kwak, prezident IIFWP, v uvítacím dopise tvrdí, že Rev. Moon vždy prosazoval názor, že globální transformace a nastolení světového míru nelze dosáhnout pod hrozbou použití síly. Míru můžeme dosáhnout spíše změnou v lidském srdci. Myšlenka jistě přijatelná, ale stěží pro toho, kdo ví, že k Moonovu panství patří také zbrojařské podniky a že nástrojem sjednocení může být podle Moonovy teologie třeba třetí světová válka.³

Pozoruhodné návrhy vyhlásili 19. srpna 2000 i delegáti „Assembly 2000“, konference pořádané také IIFWP. Tyto návrhy byly určeny generálnímu tajemníkovi OSN a doporučují:

- 1) rozvoj dvoukomorového systému v OSN...;
- 2) zakládání 4 km širokých mírových

Logo pořadající Mezináboženské a mezinárodní federace za mír ve světě

Účastníci konference „Občanská společnost a kultura míru“, která se konala ve dnech 24. - 26. listopadu 2000 v Praze. Foto: Daniel Matějka.

zón pod správou OSN v konfliktních oblastech...;

3) zřízení viditelné diplomatické přítomnosti Spojených národů v každé zemi...;

4) ustanovení celosvětové oslavy Dne Právých rodičů za podpory Spojených národů...

Člověku by se chtělo říci: Konečně přišel někdo, kdo tomu rozumí a kdo by se mohl pod záštitou OSN ujmout praktické realizace. Konečně mozek, který vše udělá za nás! Problém je, že moonistické organizace jsou v odborných kruzích i ve zkušenosti mnoha postižených zcela odůvodněně považovány za nástroj nebezpečného destruktivního kultu.⁴ Na tom nic nezmění ani řada krásných, dokonce křesťansky vyhlížejících myšlenek, citace Bible ani povznášející náboženské ideje. V moonistickém náboženském rámci všechno nakonec slouží k ovládnutí těch, kteří se zapojí. Účast osobností, které se nechaly pozvat, bude dříve nebo později propagačně využita k budování iluzorního obrazu o ryzosti zvoucích organizací a k rozšíření jejich vlivu.

Proto je jistě na místě otázka, zda není v takovém případě naivní pomýšlet na nějaký kontakt na úrovni opravdového dialogu. Příkladem může být účast ThDr. Josefa Hromádky⁵ a jeho projev, přednesený na konferenci. V prostředí, v němž byl prosloven, dostal zcela odlišný význam. Neinformovanému občanovi se může přihodit, že při svém životním hledání kdovíkomu naivně naletí. Teolog by měl ovšem vědět, že každá modla se udržuje při životě jen tím, že má své ctitele, že dokáže znovu vzbudit zájem, pozornost i účast. A to třeba jen za úhradu nákladů.

Nabírá římskokatolické křesťanství druhý dech?

JEDNOTA JAKO CHARISMA

Adam Fišer

Hlavním bodem programu setkání hnutí a nových komunit římskokatolické církve v pražské Paegas aréně dne 28. dubna 2001 bylo vystoupení Chiary Lubichové, zakladatelky a prezidentky Hnutí fokoláre. Její projev *Nová evangelizace* ho mj. představil jako sílu schopnou realizovat mnohé z nových vizí papeže Jana Pavla II. pro církve v třetím tisíciletí. Leccos naznačuje, že v této největší křesťanské denominaci zvolna dochází k významným změnám, i když asi ne k takovým, po jakých volají někteří radikálové.

Vznik nových hnutí a komunit v římskokatolické církvi spadá převážně do období po II. Vatikánském koncilu (1962-1965), který přinesl katolíkům celou řadu zásadních změn a větší otevřenost církve. Hnutí fokoláre je výjimkou, neboť jeho počátky se datují už do první poloviny 40. let. Jsou neodmyslitelně spjaty s postavou mladé Italky jménem Sylvie Lubichová.

Tuto oddanou katoličku vždy velmi lákalo studium filozofie, k jejímu velkému zklamání ji ale na univerzitu nakonec nevzali. Jako absolventka učitelského ústavu nastoupila na místo učitelky na vesnických školách v okolí jejího rodného Tridentu. Po vstupu do třetího řádu svatého Františka (nežila tedy řeholním životem) přijala jméno Chiara (podle sv. Kláry). Při návštěvě nazaretského domu v Loretu prožila už jako devatenáctiletá první velký duchovní zážitek: „Loretánský dům odhalil mému srdci (...) cestu, která se později zkonkretizovala podle vzoru Svaté rodiny v soužití lidí žijících v panenství i v manželství, kteří se plně - i když odlišným způsobem - darují Bohu.“¹ Pocítila, že její duchovní cestou nebude ani manželství, ani klášter, ale cosi nového, „ne-standardního.“ Dne 7. prosince 1943 se tehdy třiatřicetiletá Chiara na mši zasvěcuje Bohu a toto datum se považuje za vznik spirituality fokoláre.

Prakticky se ale její zrod odehrál v atmosféře bolesti, utrpení a zoufalství, jež přinesla tehdy zuřící druhá světová válka v podobě spojeneckého bombardování, které těžce dolehlo i na Trident. Malá skupina dívek spolu s Chiarou nicméně nepropadla beznaději: „Ptaly jsme se: existuje ideál, za který se vyplatí dát život? (...) Ideál, který nedokáže zničit žádná bomba? A odpověď

přišla. Ano takový ideál existuje. Je to Bůh.“² Svůj smysl života objevily v prostém odevzdání se novozákonnímu ideálu vzájemné lásky a jednoty. A rozhodly se ho žít naplno ve společné domácnosti zasvěceným životem. Jejich zvláštní komunitu později kdosi nazval *focolare*, což je italské označení pro rodinný krb.

Místním lidem nebylo moc jasné, kam ji zařadit. Kolovaly fámy, že jde o komunisty, jindy zase, že to jsou protestanté, protože dívky věnovaly mnoho času čtení bible. Přesto se jejich ideje ukázaly jako životaschopné a nakažlivé - během několika měsíců se rozšířily do okolí a získaly si stovky následovníků. Roku 1947 dostalo nové hnutí schválení od tridentského biskupa, a protože začalo přesahovat oblast místní diecéze, přestěhovala se Chiara o rok později do Říma. Rok 1948 je ale pro Hnutí fokoláre důležitý i z jiného důvodu: tehdy se s ním setkává italský katolický novinář Iginio Giordani, který se stává prvním fokolarinem žijícím v manželství a otevírá fokoláre pro všechny ženaté a vdané.

Rychle rostoucí hnutí zanedlouho proniklo i za hranice Itálie. Tento rozvoj vedl k jeho dalšímu rozčlenění - v roce 1956 vzniká větev dobrovolníků tzv. volentárů, okolo členů žijících v manželství se utváří hnutí Nové rodiny, řeholníci zakládají Hnutí řeholníků a Hnutí řeholnic, dále vzniká Kněžské hnutí pro kněze, pro mladé pak GEN (nová generace), Mladí za sjednocený svět atd.

Oficiálního schválení Svatého stolce se Hnutí fokoláre dočkalo po dlouhé době zkoumání a hodnocení roku 1962, o několik let později je schválena i jeho vnitřní struktura. Podle stanov má být v čele Hnutí fokoláre vždy žena, která „přestože nemá

Poznámky

- 1 Z materiálů konference
- 2 Family Federation for World Peace and Unification, další názvy viz Vojtíšek, Z., *Netradiční náboženství u nás*, Dingir, Praha 1998.
- 3 Thomas Gandow: *Munbewegung*, str. 97 a další publikace.
- 4 Stále lze s užitekem číst Steven Hassan: *Jak čelit psychické manipulaci zhubných kultů* (Janeček, Brno 1994) a řadu zahraničních publikací.
- 5 Viz Evangelický týdeník *Kostnické jiskry* 33/2000. ThDr. Josef Hromádka byl v letech 1989/90 místopředsedou vlády ČSFR, nyní pracuje jako farář Českobratrské církve evangelické.

Známejší „Federace rodin za mír ve světě a sjednocení“ zůstala tentokrát v roli sponzorské organizace.

svátostné svěcení, může stát v čele církevního organismu, v němž vedle laických členů mají široké zastoupení i kněží, řeholníci a řeholnice a jehož spiritualitu sdílí kromě nich i značný počet biskupů.⁴³ S tím souvisí i jeho zřetelný mariánský akcent - velmi často se pro něj používá názvu Dílo Mariino (Opera di Maria), který, jak říká Chiara, „se nejlépe hodí k naší spiritualitě.“

Jiným občas užívaným názvem je Hnutí jednoty. Podle Chiary představuje právě jednota hlavní fokolarínské charisma (duchovní dar), jež se ovšem neuplatňuje pouze v rámci katolické církve. Podobně jako papež Jan Pavel II. jezdí i Chiara Lubichová po světě a navazuje přátelské kontakty s protestanty, židy, muslimy, buddhisty aj. Kromě ocenění za mezináboženský dialog (1977 - Templetonova cena, 1994 - čestná předsedkyně Světové konference náboženství za mír, WCRP), sbírá čestné doktoráty univerzit po celém světě a získává uznání předních osobností vědy a kultury. Fokolarini ji zbožňují a mnozí dávají svým dcerám jména jako Chiara, Chiaretta, Chiarella. Ve fokolarínských časopisech se to jen hemží jejími citáty a různými pojednáními o jejich myšlenkách - např. „Podněty k matematickému pojetí nekonečna v porovnání s některými spisy Chiary Lubichové.“⁴⁴

Ovšem mýlil by se ten, kdo by se domníval, že tuto pozoruhodnou vůdčí osobnost, která zasahuje svou činností do mnoha oblastí společnosti včetně politiky, tíží odpovědnost za tak velké dílo. Chiara k tomu říká: „Já necítím vůbec tíhu odpovědnosti. Já myslím, že Bůh, který založil toto dílo - protože církev naše hnutí vidí jako dílo Boží, samozřejmě s přispěním člověka - tentýž Bůh povede dál toto hnutí, jestliže my se budeme snažit udělat svůj díl.“⁴⁵

Na tyto a podobné výroky poukazují i odpůrci Díla Mariina. Jestliže se totiž každá činnost tohoto hnutí považuje za přímé Boží dílo, stávají se pak jeho aktivity prakticky nekritizovatelné. Někteří fokolarini jej také opouštějí a ne jeden bývalý člen vyjadřuje své rozčarování z „elitářství, vyžadovaného sebeumrtvení ve prospěch jednoty se společenstvím, idealizovaných vztahů atd.“⁴⁶ Každopádně je dnes toto hnutí uznávanou součástí římskokatolické církve, loajální vůči jejím autoritám. Kritikové někdy dokonce jízlivě poznamenávají, že ačkoliv se v názvech jednotlivých větví Hnutí fokoláre (je jich kolem 20) často vyskytuje přívlastek „nový“ (Nové město apod.), má jejich ideový základ značně konzervativní charakter.⁷ Sama Lubichová patří mezi poradce papeže.

Chiara Lubichová na ruzyňském letišti v Praze.

Foto: Jaroslav Hodík.

Ten fokolarínům mj. umožňuje setkávání ve svém letním sídle v Castelgandolfo.

Dílo Mariino si za necelých šedesát let existence získalo nespočet příznivců a rozšířilo se do 182 zemí. Na celém světě existuje okolo 650 komunit fokoláre, ve kterých sdílí společný majetek asi 3 650 fokolarínů v celibátu a 2 150 v manželství. Kromě nich je tu ale dalších 21 000 dobrovolníků, jejichž závazky jsou poněkud volnější. V řadách lidí hlásících se ke spiritualitě fokoláre najdeme dále desítky tisíc řeholníků a kněží, množství laiků, křesťany - nekatolíky (70 000), nekřesťany a lidi bez vyznání (desítky tisíc). Počet příznivců jde řádově do milionů.⁸ Každoročně se pro všechny konají letní setkání zvaná mariapoli (Mariino město). Světové ústředí hnutí se nachází v Rocca di Papa v Itálii.

Mezi pozoruhodné fokolarínské projekty patří tzv. citadely. Jde o sídla, jejichž obyvatelé se snaží vybudovat „města budoucnosti“ v duchu křesťanského evangelia. Na světě jich je zatím asi 20, přičemž jejich zaměření může být různé: zemědělství, řemeslná výroba, mezináboženský dialog atp. Ekonomika společenství chce být alternativou k hospodářství založeném na individualismu a ziskovosti. Jde o jakýsi „pokus o aplikaci logiky lásky do logiky ekonomie“. Je do něj zapojeno asi 700 podniků po celém světě.

Při své vůbec první návštěvě v ČR seznámila Chiara Lubichová účastníky s papežovou ideou nové evangelizace. Dnes, kdy se zdá, že tradiční křesťanství ztrácí

svou schopnost oslovit současného člověka a kdy v tradičních zemích katolíků pomalu, ale jistě ubývá, zní výzva k nové misi velmi odvážně. Skutečně novátorskou je ovšem představa Jana Pavla II. o tom, že evangelizace nemá být jen záležitostí kněží, řeholníků a biskupů, ale také laiků. Chiara k tomu říká: „Kdysi jsme my laici byli lidmi, kteří měli jenom naslouchat a učit se něčemu. Teď si církev uvědomila, že laici mají charismata. (...) Zkratka je to nová evangelizace, která pro nás laiky je úžasná, konečně můžeme naplno rozvinout svoji víru.“⁴⁵

O převážně laických církevních hnutích (Hnutí fokoláre, Chemin Neuf, Koinonia Jana Křtitele, Katolická charismatická obnova, Emmanuel aj.)⁹ papež doslova říká, že „představují v pravém slova smyslu skutečný Boží dar pro novou evangelizaci a misijní práci“¹⁰ a že mohou sehrát rozhodující roli při nástupu „jara církve“. Pokud se papežův plán splní, bude to určitě velké překvapení, a to především pro samotné katolíky.

Poznámky

- 1 brožura Chiara Lubichová a Hnutí fokoláre
- 2 Ch. Lubichová, F. Zamboniová: Dobrodružství jednoty, str. 40
- 3 tamtéž str. 131
- 4 časopis Nové město 3/2001
- 5 tisková konference 27.4.2001, Praha - Ledeburská zahrada
- 6 magazín AD 4/2001, str. 25
- 7 www.focolare.net. Jedná se o kritickou stránku bývalých členů Hnutí fokoláre
- 8 Údaje jsou převzaty ze statistik zveřejněných Hnutím fokoláre.
- 9 blíže viz např. Dingir 1/00 str. 30, 3/00 str. 22
- 10 Redemptoris Missio, Zvon Praha 1994, kapitola 72

Dospělost je v judaismu důležitý a přesně vymezený pojem

BAR MICVA NENÍ JEN OBŘAD

Adam Fišer

Do Terezína, bývalého židovské ghetta a vězení zároveň, se 22. února 2001 opět vrátil židovský život, sice jen nakrátko, ale zato ve svobodných poměrech. Třináctiletý americký židovský chlapec Marc Maged zde toho dne vykročil do dospělosti a stal se *bar micva*.

V židovství představuje slavnost *bar micva* (syn příkázání) mezník v životě člověka (do určité míry se dá přirovnat ke katolické svátosti biřmování) - z dítěte se stává dospělý muž, beroucí na sebe řadu závazků.

Od malého židovského kluka, který se teprve seznamuje se židovským životem, se neočekává, že bude odpovědný za plnění všech předpisů judaismu. Podle halachy, židovského zákona, do věku třinácti let za chlapce před Bohem odpovídá jeho otec. Při nejbližší příležitosti po třináctých narozeninách (zpravidla o šabat) se koná slavnost *bar micva* a tato odpovědnost přechází z otce na syna, který se tak stává v náboženském smyslu dospělým, odpovědným sám za sebe a povinným plnit předpisy židovské víry. Otec to stvrzuje formulí *baruch se petarani*: „Nechť je požehnán Ten, který mě nyní zprostil od veškeré povinnosti za něho.“

V praxi to znamená např. to, že od tohoto okamžiku může být mladý muž v sy-

nagoze volán k předčítání z Tóry či započítán do *minjanu* - minimálního počtu deseti dospělých Židů nutného pro zahájení každé veřejné bohoslužby.

V období před samotným obřadem probíhá příprava na tento důležitý krok a chlapec se seznamuje se svými povinnostmi vůči Bohu i lidem. Tato příprava dále zahrnuje výuku hebrejštiny a poučení o tom, jak si uvázat *tfilin*, což jsou modlitební řemínky s malými krabičkami obsahující úryvky z Tóry napsané na lístečích. *Tfilin* se nosí na hlavě a na ruce.

Judaismus nezapomíná ani na dívky, ty ale věku náboženské odpovědnosti dosahují už jeden den po dvanáctých narozeninách. Tehdy se židovská dívka stává *bat micva*, dcerou příkázání, v tradičním židovském pojetí jí to ale nepřináší tolik povinností jako mužům. Žena např. není volána k předčítání z Tóry, není započítávána do *minjanu* ani si neuvazuje *tfilin*. Jiné to je ale v neortodoxně pojatém judaismu, kde rozdíl mezi mužskou a ženskou rolí při bohoslužbě ani v dalších ohledech nemusí být tak velký.

Takový vstup do dospělosti je samozřejmě významná událost pro celou rodinu a důvod k velké oslavě. Proč si rodina Magedových ze Spojených států pro slavnost *bar micva* svého syna Marca vybrala Terezín ve vzdáleném Česku? Tragédie jménem holokaust (šoa) totiž hluboce poznamenala židovstvo po celém světě, a to i ty Židy, jichž se smrt a utrpení soukmenovců v Evropě neprostředně nedotkla. Mezi ně patří i Magedovi, jejichž syna doma velmi oslovila právě

SVITKY TÓRY V MODLITEBNĚ V TEREZÍNĚ.

Foto: Adam Fišer.

knížka o Terezínu a zejména osud terezínských dětí.

Ačkoli tuto americkou rodinu bezprostředně nic nespojuje ani s Terezínem ani s naší zemí, cítí sepjetí se všemi oběťmi holokaustu a měli velký zájem na tom, aby se jejich syn stal dospělým právě na tomto smutně proslulém místě. „Hodně jsme přemýšleli o nějakém významnějším místě pro tuto *bar micva*, které by pro nás bylo také spirituální. A Terezín samozřejmě vnímám jako posvátné místo - je to, jako kdybychom jeli do Izraele a měli *bar micva* na Massadě,“ říká Randy Magedová, Marcova matka.

S přípravou celé akce pomohla česká židovská liberální kongregace Bejt Simcha, která zde už v minulosti pořádala jiné židovské slavnosti. Pro tento obřad byla vybrána i poměrně zajímavá místnost - bývalá tajná modlitebna v té části Terezína, kde byli kdysi vězněni dánští Židé.

Malý Marc je v mnohém jako každý jiný kluk jeho věku - tráví volný čas u internetu, rád se dívá na televizi a sleduje fotbal a hokej. Zároveň je ale patřičně hrdý na své židovství a svým vstupem do dospělosti právě v Terezíně chce ukázat, že nemínil Hitlerovi umožnit posmrtné vítězství. Terezínská *bar micva* Marca Mageda tak představuje další doklad toho, jak hluboce zasáhla šoa nejen do osobního, ale i do náboženského života Židů v Evropě a po celém světě.

Pramen

Newman, J., Sivan, G., *Judaismus od A do Z*, přeložili Markéta a Dušan Zbavitelovi, Sefer, Praha 1992

Požehnání pro „syna příkázání“ Marca. Foto: Adam Fišer.

Již potřetí byly uděleny Bludné balvany

BLÁTIVÉ MYŠLENÍ 2000

Jiří Koubek

Letošní, již třetí, udělování Bludných balvanů při Českém klubu skeptiků Sysifos za mimořádné výkony při matení české veřejnosti a rozvoji blátivého způsobu myšlení v roce 2000, začalo značně bludně a zmateně. Organizátoři stanovili začátek slavnosti v jiný časový okamžik pro své členy a v jiný pro novináře, a tak akce pro mnohé začala s více než půlhodinovým zpožděním.

„Nejprve bych rád vysvětlil, proč nebylo jasné, kdy tato slavnost začne,“ prohlásil na úvod známý astrofyzik dr. Jiří Grygar. „Bylo to způsobeno tím, že bylo třeba provést náročné astrologické výpočty, abychom mohli získat údaje k optimálnímu času předávání cen, aby předávání mělo co nejpriznivější dopad,“ dodal s úsměvem na omluvu pozdního začátku Jiří Grygara pokračoval: „Nejprve bylo nutné stanovit přesné datum narození Sysifa, což nebylo nijak těžké. Narodil se 17. 3. 1995 v této místnosti. V době narození Sysifa byla planeta Merkur v souhvězdí Hranostaje, Venuše v konjunkci Slonu, Mars se nacházel na rozhraní souhvězdí Divoké kachny, Uran byl v zatáčce,“ vypočítával za všeobecného veselí Jiří Grygar.

Krátce na to za doprovodu meditační hudby začalo předávání samotných cen. Jak se již stalo tradicí, nebylo v podstatě komu. V kategorii družstev si pro sádrové odlišky nepřišel ani jeden zástupce z oceněných.

Bronzovým Bludným balvanem byla ale spoň pomyslně odměněna internetová doména www.doktorka.cz za využití internetu při propagaci psychedelického pojetí medicíny a pseudověd. Na „doktorka.cz“ nalezne zájemce například „rady mága Alberta Ignatěnka (který údajně založil několik vědních oborů či umí rozdávat telekinetické kopance na dálku), propagaci homeopatie, astrologie, parapsychologie a další. Jak podotkli členové Sysifosu, název „doktorka.cz“ je matoucí a doporučili přejmenování na „léčitelka.cz“, „šamanka.cz“ či „ulet.cz“.

O příčku výše, na stupni stříbrném, se umístil Nedělní Blesk za proslavení léčitele Karla Vaňáka, který dle názoru Sysifosu dovede svým vynálezem luxovat lépe peněženky pacientů než jejich nádory. Za ve-

likého smíchu přítomných fyziků byla ve stručnosti představena zázračná metoda Karla Vaňáka, který pomocí přístroje Kvant 4 „nasává do hadice kvantové částice, které filtruje, obohacuje a poté soustředěným proudem vsřeluje na nádor“. Nedělní Blesk cenu obdržel nikoli za pobavení české veřejnosti, ale za vyvolání falešných nadějí u stovek těžce nemocných pacientů.

Zlatého Bludného balvana si odnesla firma Embitron za „výrobu a prodej virtuálních přístrojů EAV, které jsou podle výrobců založeny na jiných než obvyklých fyzikálních či chemických základech, jež zatím není zvykem zveřejňovat. Jak dodali členové Sysifosu, „lpění firmy na svém zvyku nezveřejňovat zázraky ze své vývojové kuchyně jí

bohužel znemožňuje získat hned několik Nobelových cen“.

Ceny se udělovaly také v kategorii jednotlivců. „Já už žádné ocenění nepotřebuji, ocenila mě anglická královna a můj výrobek ke své spokojenosti používá i papež,“ zvolal Vladimír Kubeš, který jako jediný si pro cenu osobně přišel. „Žádám, aby Sysifos provedl analýzu mého vynálezu a věřím, že až příště přijedu, nebudou zde žádní skeptici, protože skeptici, jak víte, to jsou kapitulanti. A doufám, že za rok z vás všech budou optimisté,“ dodal při předávání jakési záhadné černé hvězdičkové krabičky do rukou Jiřího Grygara. Ten naopak předal Vladimíru Kubešovi stříbrného Bludného Balvana „za objevení nebezpečných resenů, vražedné resenomie a tajné mezinárodní organizace, která jde světové populaci po krku“.

Bronzový Bludný Balvan putuje za oceán do Spojených Států ke Stanislavu Grófovi. Tento v českých zemích známý psychiatr byl oceněn za „přetavení šamanských praktik hyperventilace do takzvaného holotropního dýchání, skrze něž lze způsobit v mozku chemickou bouři a navodit tak přiotrávenému mimořádné pocity a zážitky“.

Zlatý Bludný Balvan patří doc. RNDr. Ivo Chudáčkov, DrSc., který byl oceněn za „třesuté objevy a metody v teoretické i experimentální psychotronice, radionice a za zavádění ódické technologie do každodenní praxe v laboratoři FYZAP i mimo ni“. Ivo Chudáček svou neúčast omluvil dopisem,

„Skeptici jsou kapitulanti,“ prohlásil laureát stříbrného Bludného balvanu 2000 Vladimír Kubeš. „Jedině optimisté mohou bojovat proti zlu.“ - Vpravo v pozadí dr. Jiří Grygar v roli zplnomocněného a mimořádného vyslance Sisyfa.
Foto: Jiří Nosek

ve kterém napsal: „Slovutní ochránci vědy, oceňuji, že v těchto těžkých dobách pro české vědce a českou vědu máte stále smysl pro žert. Váš žert sdílím, ale každý dobrý žert by měl být krátký, proto se na vaši žertovnou slavnost nedostavím. S pozdravem Ivo Chudáček.“

Ti, kteří vydrželi při předávání cen až do samého závěru, se mohli pokochat pohledem na nefalšované filipínské léčení, kdy pozvaný „záračný léčitel“ z břicha „nic netušícího náhodného“ diváka na provizorním operačním stole vytáhl nejprve slepé střevo a poté šest špekáčků. Dodejme, že oním záračným léčitelem nebyl nikdo jiný, než předseda Magického klubu Praha dr. Josef Kaiser, člen Sysifosu.

Ceny klubu skeptiků se letos udílely potřetí a členové devítičlenné rady vybíraly z mnoha desítek nominací, které získali vlastním pozorováním či jim byli zasláni například od posluchačů rozhlasu či čtenářů novin. A který z laureátů na slavnosti nejvíce chyběl jednomu z členů poroty, dr. Jiřímu Grygarovi?

„Zcela určitě Ivo Chudáček. A to z toho důvodu, že je to člověk, který má vzdělání ze stejné fakulty jako já - matematickofyzikální - a dosáhl vysoké hodnosti doktora věd, takže v jeho případě je obzvláště povážlivé, čím se nyní zabývá,“ prohlásil Jiří Grygar. „Byl jsem jednou na jeho semináři v ústavu, ve kterém pracuji. Shromáždila se tam jakási elita naší fyzikální obce a dr.

Za okamžik bude z pacientova těla vytaženo šest špekáčků. „Filipínský léčitel“ dr. Josef Kaiser provádí za zvuků orientální hudby operaci holýma rukama. Foto: Jiří Nosek

Chudáček tam kýval kyvadélky a předváděl pyramidy ze špejlí. Samozřejmě mu ty experimenty nevycházely, ale jeho odvaha byla obdivuhodná. Měli jsme ho v nominacích již v minulých letech, nyní jsme ohodnotili jeho celoživotní dílo a shodli se na tom, že

jeho význam ve směru blátivého myšlení přesahuje význam roku 2000.“

Zážitky skeptické publicistky

Navštívila jsem s docentem Milanem Rojkem výrobce odrušovačů geopatogenních zón. Pan Boháč z Mníšku pod Brdy se pochlubil: „Lidé si o těch mých Geosanech (hliníkové fólie zatavené v igelitu asi za 3 tisíce Kč, pozn. aut.) prostě vyprávějí. Dělam to tady s nějakým panem doktorem Zemákem, který si to vzal jako svojí metodu, a vlastně tím léčí lidi. Je to normální klasický lékař, ale zaměřil se na homeopatii, protože si myslí, že klasická medicína je příliš drastická a má vedlejší účinky, zatímco homeopatie je nemá. Ale aby ta homeopatie byla účinná, tak se musí zachovat zdravý způsob života. Lidi nesmí ležet v ničem, co jim dává cizí informace, aby ta informace toho homeopatika zabrala. Takže je potřeba, aby v jeho bytě nebyl jak elektrosmog, tak nějaké zemní vlivy.“

Z materiálů, které od výrobce odrušovačů dostávám, se pak ještě dovidám, že jednou týdně vysedává u toho obvodáka v ordinaci, a nabízejí spolu vytypovaným pacientům Geosany. O provizi neuvěřitelného lékaře se samozřejmě nic nepraví. „Ty zemní vlivy ale neumíme měřit, na to neexistuje žádný přístroj,“ informuje bezelstně hostitel.

„Jak potom víme, že existují?“

„To je právě ten problém: Poznáte to na tom, že se v určitém místě necítíte dobře. Jste taková nervózní, špatně spíte, budíte se, lidi se potějí. Když to místo změníte, tak potíže okamžitě ustanou. Takže podle toho se ví, že něco musí být co na nás takhle působí a co ty problémy vyvolává.“

„U různých potíží existuje přece dost reálných a zjiřitelných příčin. Proč to svádět na geopatogenní zóny, které se 'nijak změřit nedají'?“

„Každej na to není vnímavěj. To je právě ten průšvih. Proutkař mi řekl: vážené pane, tady v tom baráku nebydlete, nadělejte tady z toho sklady. Sdělil jsem to mému kamarádovi, který bydlí v bytě pod námi. Ptal jsem se ho, jak se v tom bytě cítí, a on mi řekl, že mu nějak otékají nohy, a jeho žena do jedné v noci čte, pak si vezme dva prášky na spaní a probouzí se jako spráskaný pes. Po třech letech jsme spolu zjistili, jak se to dá odstranit, vymysleli jsme a sestrojili Geosan. Vyzkoušel jsem to na své ženě, které zarůstal míšň kanál, a ta si brzy přestala dávat večer mokrý hadr na hlavu.“

Odcházíme s docentem Rojkem naplnění úžasem. Cítím nutkavou potřebu dát si hadr na hlavu.

Věra Nosková, článek vyšel 19. 8. 1998 v příloze Svobodného slova

Čínské náboženství Fa-lun-kung dva roky tvrdě bojuje s úřady

ČÍNSKÉ KOLO DHARMY

Christine Dallmanová a J. Isamu Yamamoto

Před více než dvěma lety se sekta Fa-lun-kung dostala poprvé do ohniska zájmu široké světové veřejnosti. 25. dubna 1999, těsně před desetiletým výročím masakru na náměstí Tchien-an-men, se přímo před brány centra pekingské komunistické moci sjelo 10 - 15 tisíc stoupců tohoto náboženství, aby zde v sedě a tiše protestovali proti diskriminaci ze strany úřadů. Od té doby se střídají represe úřadů s protesty příslušníků tohoto náboženství. - Autoři se v rozsáhlém článku v časopise „Christian Research Journal“ 22/2 snaží shrnout, co je vlastně Fa-lun-kung. (red.)

Na demonstraci před dvěma lety čínská vláda zjevně nebyla připravena. Znervóznění vůdci Komunistické strany Číny začali sektu ihned pozorněji monitorovat a snažili se udržovat její činnost pod kontrolou. Po zatčení asi stovky jejích představitelů ovšem protesty vypukly nanovo. Reakcí vlády bylo oznámení zákazu praktikování Fa-lun-kungu (22. června 1999). Důvodem mělo být nebezpečí pro politický pořádek. Čínská

média zprostředkovala tuto oficiální zprávu veřejnosti a odsoudila Fa-lun-kung za propagaci „pověřivého a zlého myšlení.“¹ *Lidový deník* v Číně prohlásil: „Měli bychom být bdělí a vyvarovat se pověr, protože mohou zmást naše myšlení, podlomit naši vůli k boji, otrástit naším přesvědčením a zničit naši soudržnost.“²

Mezi vyznavači Fa-lun-kungu nalezneme nejen chudé, kteří došli k závěru, že je komunismus připravil o všechny naděje vkládané do čínské společnosti, ale také vzdělané lidi, a dokonce i členy Komunistické strany. Přívrženci tohoto hnutí se cítí frustrováni a nepochopeni. Prohlašují, že neusilují o politickou moc, ale že pouze chtějí být uznáváni jako legitimní náboženské uskupení s povolením k praktikování svého přesvědčení. Jejich vyznání zahrnuje morálku, manželskou věrnost a tělesné cvičení, ale také vyšší principy pravdy, soucitu a zdrženlivosti. Takové zásady mohou společnosti jen prospět, tvrdí přívrženci Fa-lun-kungu.

Fitness, nebo nová víra?

Ještě než se Fa-lun-kung (nebo také Falun Dafa) dostal do centra pozornosti čínské politiky, zaujal od svého založení v roce 1992 podstatným způsobem veřejnost. Jeho popularita soustavně rostla, a to především mezi nižšími vrstvami obyvatel-

stva nejen v Číně, ale i v zemích, jako je Austrálie, Kanada, Švýcarsko a Spojené státy. Pozorovatel by se mohl podivit, co je Fa-lun-kung vlastně zač, když vzbuzuje tolik politické kontroverze v Číně a je tak populární v zahraničí. Na tuto jednoduchou otázku není lehké najít jednoduchou odpověď.

Pro mnohé, kteří dodržují cvičební režim a morální standardy, je Fa-lun-kung pouze prostředkem k udržení fyzické kondice a zlepšování sebe sama. „Nikoho neuctíváme, nemáme žádné rituály, každý může svobodně přijít a odejít, nemáme žádnou organizaci,“ řekla Australanka, praktikující Fa-lun-kung, Caroline Lamová³. Pro Lamovou, stejně jako pro ostatní, kteří se schází k provádění pěti předepsaných cviků (zahrnují pomalé, vědomím řízené pohyby a dechové techniky) je motivací k věrnosti Fa-lun-kungu úleva od stresu a kladný vliv na zdraví.

Zakladatel hnutí říká: „Jsme obyčejnými členy společnosti ... Pouze brzy vstáváme, abychom si zacvičili. Jsme populární hnutí masového cvičení.“⁴ Přesto by byl omyl pokládat Fa-lun-kung pouze za fitnessovou horečku. Filozofie a morální kodex za tělesnými cvičeními mají hlubší význam. Jako kořeny jsou uváděna buddhistická a taoistická učení, ale spíše než k buddhismu má Fa-lun-kung* daleko blíže ke starodávnému cvičení *čchi-kung*, což je forma taoismu spojená s osobní disciplínou (morálka, meditace a dechová cvičení) a získáním duchovní energie nebo životní síly (*čchi* se překládá jako „životní síla“).

Ti, kdo Fa-lun-kung praktikují do hloubky, se snaží proniknout k životní síle *čchi*, a tak se přiblížit osvícení. K tomu zdokonalují *fa-lun*, vnitřní „kolo dharmy“. O tomto „kole dharmy“** věří, že je zmenšeninou vesmíru a že se v souladu s ním také otáčí a vstřebává vesmírnou energii, čímž očišťuje tělo od špatných elementů. Přístup k vnitřnímu *fa-lun* (který je údajně umístěn v podbřišku, což má být duševní střed těla) lze dosáhnout cvičením těla a mysli.

Podle zakladatele a vůdce hnutí Li Chung-č' může Fa-lun-kung přinést celou řadu výhod od možnosti odvrácení stárnutí a vyléčení chronických nemocí až po nadpřirozené schopnosti, jako je vidění skrz hmotu „třetím okem“⁵. Všechny atraktivní užítky a zvláštní schopnosti jsou jednoduše

* Slovo *fa* je čínským výrazem pro ústřední buddhistický pojem „dharma“, *lun* znamená „kolo“ a *kung* je pojmem pro zdokonalování (kultivaci) životní síly *čchi*. Právě práce s *čchi* je základem hnutí Fa-lun-kung.

** „Dharma“ je obsáhlý pojem s významy jako „kosmický zákon“, „etická pravidla a normy“, „Buddhovo učení“, „univerzální pravda“ apod. - pozn. red.

„Pro své zdokonalení potřebujete mistra, který by vás chránil a pečoval o vás,“ říká o sobě Li Chung-č', zakladatel Fa-lun-kungu. Foto: CRJ

dosažitelné pro každého - instrukce jsou zdarma ke stažení na internetu nebo se dají získat při návštěvě veřejného semináře.

Muž v pozadí hnutí

Li Chung-č', který o sobě prohlašuje, že byl poslán na zem nadpřirozenou bytostí,⁶ se v rozhovoru pro časopis Time odmítl tímto tématem zabývat. Řekl: „Nepřeji si o sobě mluvit na vyšší úrovni. Lidé by tomu nerozuměli.“⁷ Abychom ale pochopili podstatu hnutí, je přesto třeba začít u jeho vůdce.

Narodil se roku 1951 v Changchunu, v severovýchodní čínské provincii Jilin. „V době jeho dospívání probíhala kulturní revoluce (1966 - 76),“ upozorňuje jeden pisatel, „a Li neměl žádné, nebo téměř žádné možnosti vzdělávání. Školy a univerzity byly zavřené a mládež poslána na venkov, aby si vyzkoušela život rolníků.“⁸ Li říká, že jeho prvním zaměstnáním byla hra na trumpetu v jakémsi kočovném souboru umělců. Potom pracoval ve státním zemědělském úřadě. Výčet jeho povolání zahrnuje také vojáka, vyškoleného pro boj s mečem, a mistra bojového umění. Poslední dvě jmenovaná povolání si osvojil v aréně, která ho nejvíce ovlivnila - v *čchi-kungu*.

Li prohlašuje, že začal studovat *čchi-kung* ve čtyřech letech v čínských horách, když sedával u nohou učitelů staré tradice a vstřebával jejich učení. Ve svém vzdělávání pokračoval, dokud nevyvinul svou odnož *čchi-kungu*. „Li říká, že byl vyvolen svými učiteli, aby přijal principy toho, co se později stalo ideologií Falun dafa. Proč zrovna on? Možná si mistři mysleli, že jsem dost dobrý, říká Li.“⁹ Liovo učení má být nebyvale důležité, protože jeho duchovní moc je prý nadřazena Muhammadovi, Buddhovi a Ježíšovi (o němž Li říká, že byl také buddhou). Li prohlašuje, že byl pověřen „nejvyšší bytostí“, aby přišel na zem a zachránil lidstvo před zkorumpovanou morálkou a technologickým zlem vědy.¹⁰

V roce 1992 Li založil sektu a začal učit své principy. Těžil z toho, že v posledním čtvrtstoletí se obnovoval zájem o *čchi-kung* zejména mezi vysokoškolskými studenty a nezaměstnanými. Skupina Fa-lun-kung se rychle rozrostla do velkého hnutí. Čínská vláda se pokusila Liovy aktivity omezit. V té době (mezi rokem 1994 a 1996 - v tom se prameny různí) se Li rozhodl přestěhovat do Spojených států, kde byl vřele přijat svými americkými následovníky. Li řídil svůj první seminář Fa-lun-kungu v Houstonu 12. října 1996. V současné době sídlí v Manhattanu a žije z honorářů za své knihy.¹¹

Následovníci považují Liovy spisy za posvátné, především jeho hlavní text *Zhuan Falun* (Roztočení kola dharmy), který byl vydán v roce 1994. Jedná se o soubor Liových učení, který slouží jako návod na sebezdokonalení jednotlivců v „pravdě vesmíru“.¹² Propagační materiál Falun Dafa hlásá, že „opravdový praktikující přirozeně získá užitek, aniž by o něj musel žádonit. Veškerá zdokonalující energie a všechna dharmata jsou obsaženy v Knize a člověk je přirozeně získá pročtením Velké Dharmy ... Všechny posvátné knihy světa slouží jako pomocné materiály k Zhuan Falun. Pouze Zhuan Falun skutečně vede k sebezdokonalení.“¹³

Tento autoritativní a exkluzivní tón postupuje celým Liovým učením. „Pro své zdokonalení potřebujete mistra, který by vás chránil a pečoval o vás,“¹⁴ říká o sobě. Varuje před jinými duchovními vůdci a tvrdí, že mnozí lidé jsou pouze převtělenými demony, kteří se mohou dokonce převlékat za mnichy.¹⁵

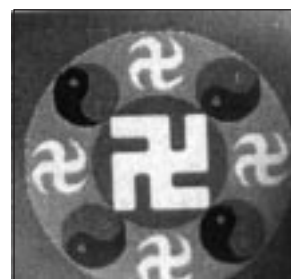
Kritika světa, naděje v praxi

Liovo učení údajně vede k lepšímu zdraví, návratu mládí a k nadpřirozeným silám. Proto medicína existuje pouze pro ty, kdo nevěří doopravdy. Li zakazuje svým stoupencům vyhledat lékařskou pomoc a prohlašuje, že čtením jeho knih se jim zdraví vrátí. Provozování Fa-lun-kungu údajně může vyhladit vrásky, vrátit šedým vlasům jejich původní barvu, obnovit menstruační cyklus u žen po menopauze a vyléčit tuberkulózu. „Vaši nemoc zničím já sám,“¹⁶ píše Li.

Svět je podle Lia kosmickým smetištěm. „Všechno špatné padá sem k nám,“ řekl svým přívržencům v Austrálii.¹⁷ Li hovoří o „neuvěřitelném úpadku lidské morálky ... Konkrétním příkladem může být hudebník nebo zpěvák. V minulosti musel takový člověk projít náročným výcvikem, aby si osvojil pěvecké techniky a k tomu ještě zvládl hudební teorii. V dnešní době stojí na pódiu člověk nehezkého vzhledu s neupravenými vlasy a křičí ze všech sil ...“ Další zkaženosti, které rozpoznává, jsou již tradičnější témata lidské morálky: zneužívání drog, homosexualita a manželská nevěra.¹⁸

Do výčtu zla této zemské říše se podle Liova rozpoznání míchají také hrozby z jiných světů. Ve svém rozhovoru pro Time hovořil o vlivu mimozemšťanů na společnost. „Jeden druh mimozemšťanů vypadá jako lidé, ale má nos tvořený kostí,“ řekl a poznamenal, že jiní vypadají jako duchové. Li prozradil, že se objevili na zemi někdy

kolem roku 1900. „Každý si myslí, že vědci objevují sami od sebe,“ pokračuje, „jsou ale manipulováni mimozemšťany... V kulturní a duchovní oblasti vlastně už člověka ovládají.“ Tito mimozemšťané mají v úmyslu nahradit lidstvo klony.¹⁹

Li tvrdí, že moderní svět se svou morální zkažeností (a zly vědy) směřuje k záhubě. Ta se vyhne jen těm, kdo vzhlíží k Fa-lun-kungu jako k záchraně. Li prohlašuje, že byl poslán, aby zachránil lidstvo z jeho závažné situace. Pouze on zná „pravdu o kosmu“ a ví, co se má stát. Pouze osvícení uniknou katastrofě.²⁰

Li tvrdí, že moderní svět se svou morální zkažeností (a zly vědy) směřuje k záhubě. Ta se vyhne jen těm, kdo vzhlíží k Fa-lun-kungu jako k záchraně. Li prohlašuje, že byl poslán, aby zachránil lidstvo z jeho závažné situace. Pouze on zná „pravdu o kosmu“ a ví, co se má stát. Pouze osvícení uniknou katastrofě.²⁰

Klíčem je práce na sobě

Ti, kdo cvičí Fa-lun-kung pouze pro uvolnění stresu a zlepšení kondice, i ti, kdo vzhlíží k Liovu *Zhuan Falun* pro duchovní vedení a osvícení, mají něco společného: touhu po zlepšení sebe sama. Jedna praktikující žena z New Jersey shrnula svůj zájem o hnutí takto: „Je to způsob vylepšení fyzické kondice a morálního charakteru. V zásadě bych řekla, že je to životní styl.“

Poznámky

- 1 „China Bans Meditation Group after Massive Protest,“ CNN Interactive, 22 July 1999.
- 2 „China Calls for End to 'Superstition',“ CNN Interactive, 21 June 1999.
- 3 Stephen Hutcheon, „The Man China Fears Most,“ Sydney Morning Herald, 7 May 1999.
- 4 Ibid.
- 5 „The Power of the 'Force',“ Newsweek: International Edition, 10 May 1999.
- 6 David Rennie, „10,000 Cult Followers Join Demo in Beijing,“ Daily Telegraph, 7 May 1999.
- 7 David Van Biema, „The Man with the Q,“ Time 20 May 1999, 74.
- 8 Hutcheon.
- 9 Ibid.
- 10 Rennie.
- 11 „Chinese Cult Draws Many Followers,“ USA Today, 26 April 1999.
- 12 Kai Strittmatter, „How Master Li Channels Cosmic Energy,“ German Scientology News, 27 April 1999.
- 13 „Start Learning Falun Dafa,“ Falun Dafa Web site (http://www.falundafa.org/start_e.htm).
- 14 Andreas Landwehr, „China's State Informants Surprised by Scurrilous Cult Protest,“ 26 April 1999.
- 15 „A New Sect Flexes Its Muscles in Beijing,“ China Insight, OMF International, May-June 1999.
- 16 Seth Faison, „10,000 Protesters in Beijing Urge Cult's Recognition,“ New York Times, 26 April 1999.
- 17 Hutcheon.
- 18 Ibid.
- 19 Van Biema.
- 20 German Scientology News reporting on Li's „Great Perfection Way,“ quoted in Strittmatter.

Náboženství se na školách neznámkuje, podmínky pro výuku jsou také liberální

PÁN BŮH NENECHÁVÁ PROPADAT

Lukáš Doubrava

Náboženství a škola. Na první pohled se může zdát, že jde jen o určení pravidel pro možnou výuku náboženství. Téma je však složitější. Kromě toho, že zde platí zcela odlišné legislativní podmínky pro registrované a neregistrované náboženské subjekty (což nic nevypovídá o jejich kvalitě a skutečném přínosu společnosti), jde zde hlavně o problém, kdy učitel začne během standardní výuky (třeba dějepisu) propagovat své náboženské myšlení. Věřící učitel je tak sám s dětmi mezi čtyřmi stěnami vystaven velkému misionářskému pokušení - začít působit na děti prezentací svých názorů, účelovým výkladem daného předmětu, naváděním k rituálním praktikám své víry, orientací na extrémistické vidění světa...

Zákon je nedostačující

Výčtem výše uvedených možností by mohl vzniknout dojem, že situace v našem školství je více než vážná. Naštěstí je pravdou opak. Je tedy potřeba hned na začátku jasně říci, že v tomto článku jde buď o drobné případy, anebo ještě spíše o hypotetickou představu situací, které by mohly nastat, na než by ale měly být školy připraveny. Jak tedy celou záležitost vztahu školy a náboženství vidí současný zákon a ostatní předpisy?

Základní informaci o vzdělávání v oblasti náboženství podává Listina základních práv a svobod (čl. 16, odst. 3), kde se říká, že zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách. Tím konkrétním zákonem má pak být v prvé řadě zákon školský (č. 29/84 Sb.). Zde je však celé téma zatím ošetřeno více než skromně. Pouze ve dvou paragrafech 5 (pro základní školy) a 7 (pro školy střední) se shodně praví, že daný typ škol „umožňuje též náboženskou výchovu“.

„Podle našeho názoru není toto ustanovení zatím dostatečně promítnuto do právního řádu, a proto se snažíme v návrhu školského zákona tuto legislativní situaci zlepšit,“ vysvětluje situaci náměstek ministra pro regionální školství Jaroslav Müllner.

Vše zatím řeší pokyn

Přestože tedy zákon o této věci prakticky vůbec nehovoří, učitelé, a zvláště pak ředitelé státních škol, nejsou bez orientace, jak mají v této oblasti postupovat. K tomu jim slouží „Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR k náboženské výchově v základních, středních a speciálních školách“. Pokyn platí od září 1998 a je pode-

psán dnes již bývalým ministrem Janem Sokolem.

Z pokynu se dozvíme, že výuku mohou na školách vykonávat pověřeni zástupci registrovaných církví a náboženských společností. Konkrétně to má proběhnout tak, že nejdříve zástupce registrované náboženské společnosti sdělí řediteli zájem na škole vyučovat. Pak vedení školy musí jasně informovat rodiče o této nabídce (doslova „prokazatelně“, jak se praví v pokynu). Dále prakticky stačí, aby na nabídku zareagoval jeden jediný rodič, a škola musí pro výuku nabízeného náboženství poskytnout prostor. Pokyn totiž žádný minimální počet zájemců z řad žáků nestanoví. Luxus výuky třeba i pro jediného žáka je částečně eliminován možností spojit žáky do jednoho místa a jedné hodiny výuky, a to třeba hned z několika blízkých škol. Návrh nového školského zákona je již přísnější a požaduje rodičovské schválení pro minimálně deset žáků.

Po projeveném zájmu o výuku a poskytnutí lektora danou náboženskou společností se může začít vyučovat, a to za státní peníze: učitel náboženství je placen ze školského rozpočtu. Vyjma škol církevních se předmět pak zařadí jako nepovinný, tudíž se neznámkuje. Z tohoto pokynu také vy-

plývá, že když o výuku požádá daná náboženská skupina na soukromé, ale dokonce i na církevní škole, musí jí vedení školy vyhovět. Zvláště v případě církevních škol by tak mohla nastat více než podivná, nebo pro někoho i nepříjemná situace. Uprostřed většiny katolíků mohou být ve své víře vyučováni např. dva tři svědci Jehovovi...

Registrace jednoznačně zvýhodňuje

Toto výsostně právo pravidelného vstupu na školu je v současné době příznáno jen jedenadvaceti svoleným. Nový návrh zákona, který snižuje hranici pro registraci z deseti tisíc členů na pouhých tři sta, by se však příznání stejných společenských výhod (včetně výuky náboženství) stejně podle tohoto diskriminačního zákona nově registrovaných náboženských společností netýkal.

Jaroslav Müllner: „Pokud ředitel zjistí nějaké porušování zákona, které souvisí s náboženskou, rasovou, národnostní či jinou nesnášenlivostí, je povinen výuku na škole okamžitě ukončit.“

Foto: Lukáš Doubrava.

Alice Bláhová: „Troufám si říci, že za posledních deset let se na českých školách nevyskytl žádný větší problém s působením nějaké náboženské skupiny nebo jejího příslušníka.“ Foto: Lukáš Doubrava

Müllnera zasáhnout. „Ředitel může odmítnout registrovanou náboženskou skupinu jen ve chvíli, kdy bude umět dokázat, že výuka náboženství není v souladu s mravními a humánními zásadami vzdělávání a neděje se na základě principu tolerance a náboženské plurality.“

Ředitel by tedy při sporu s registrovanou náboženskou skupinou měl s celou situací seznámit přímého nadřízeného, což je referát školství na okresním úřadě nebo odbor školství krajského úřadu. „O celé situaci se musí úřad dozvědět už jen proto, že odsud plynou řediteli finanční prostředky na odměnu pro lektora náboženství,“ doplňuje náměstek.

Pokud by se případ neuzavřel na úrovni kraje nebo ministerstva školství, mohla by celá kauza nakonec teoreticky vyústit v soudní spor.

Ano, opravdu diskriminačního, a to proto, že mnohé zatím neregistrované náboženské skupiny (a v budoucnu registrované maximálně druhořadě) jsou mnohem liberálnější a ve své činnosti průhlednější než třeba již osm let registrovaní svědci Jehovovi. Ani na ministerstvu školství nejsou touto situací nijak nadšeni. „Není v kompetenci ministerstva školství tuto situaci řešit. Zde jde jednoznačně o záležitost ministerstva kultury, které udělilo svědkům Jehovovým registraci,“ vysvětluje náměstek Müllner.

Zdá se však, že aktivity svědků nejsou na školách příliš časté. „Setkala jsem se zatím s jediným případem, kdy svědci Jehovovi požádali ředitelku pražské školy, aby mohli na této škole působit. Ředitelka se na nás obrátila, co má dělat. Nezbylo nám nic jiného, než jí napsat, že jim vstup na školu povolit musí, pokud někdo z rodičů žáků projeví zájem o výuku (podá písemnou žádost),“ informuje Marie Vrbová, také z odboru regionálního školství ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Povolení, které nemusí platit napořád

Pokud se řediteli školy profil registrované náboženské skupiny nezdá nebo při hospitacích během hodiny náboženství zjistí, že lektor svým výkladem působí na žáky prokazatelně negativně, může podle Jaroslava

Náboženská neutralita je posvátná

Učitel má během výuky, a to zvláště humanitních předmětů, mnoho možností, jak žákům předávat své náboženské názory nebo je dokonce inspirovat k určitým rituálním praktikám (třeba k náboženské meditaci). Avšak protože státní škola je nábožensky neutrální a vyučovat se má jen podle obecně uznávaných vědeckých poznatků, učitel by v takovém případě jednal protiprávně. Neznamená to ovšem, že nemůže svým žákům sdělit svůj postoj, a to i náboženský, avšak k danému tématu. Názor musí ale zaznít až po výkladu látky a po předložení i jiných interpretací. Ministerští úředníci se také shodují v tom, že zároveň by učitel měl vždy umožnit žákům, aby vyjádřili svůj názor ke každému diskutabilnímu tématu. „Z pedagogické hlediska je, myslím, dobré, když osobní postoj k celé věci sděluje učitel až po této diskusi, kdy jsou žáci již seznámeni s co nejširšími souvislostmi. Nalézt takovouto rovnováhu je někdy těžké, ale profesionál by to měl zvládnout,“ sděluje svůj názor Jaroslav Müllner.

Vyšetřování bývá velice obtížné

Pokud se vyskytne podezření, že učitel podle výše uvedených pravidel nepostupuje, je nutné, aby vedení školy jeho chování co nejobjektivněji posoudilo, což je většinou velice obtížné. Jistý návod nabízí náměstek

Müllner: „Důležitá je spolupráce s rodiči. Tak bude ředitel průběžně informován o tom, jak žáci na výuku ve škole reagují. Dále by měl provádět kontrolní činnost na škole. V případě problémů může požádat i inspekci o provedení hospitace. Pokud dojde k prohloubení konfliktu, ředitel by měl informovat i zřizovatele školy.“

Učitel (pokud nejde o vyložené zaslepeného fanatika) se asi nebude závadným způsobem projevovat před kontrolou. Přesto má Česká školní inspekce (ČŠI) jisté nástroje, jak v posouzení situace uspět. Jde zejména o speciální dotazníky týkající se výuky, které budou dětem rozdány a mohou přinést velice cenná fakta.

ČŠI jako kontrolní orgán ale nemůže situaci na škole vyřešit. Proto informuje kromě ředitele i zřizovatele školy (obec, kraj) a v závažných případech také ministerstvo školství. V situaci, kdy by šlo třeba o propagaci rasismu stran nějaké náboženské skupiny, musí ČŠI informovat též policii.

„Nejdříve bychom vyslechli ředitele, potom děti a eventuálně i rodiče. Pokud by se podezření potvrdilo, zahájilo by se zřejmě trestní stíhání s tím, že by se zažádalo o znalecký posudek od psychologa - jaký má jednání podezřelého učitele dopad na děti - a také o posudek specialisty na extrémistické jevy,“ popisuje standardní postup policie Zdeněk Smola z Ředitelství služby kriminální policie Policejního prezidia ČR.

Podezření není ještě odsouzení

Pokud ČŠI nepotvrdí podezření v překročení náboženské neutrality školy, doporučí řediteli, aby se ve stávající činnosti pokračovalo. Přestože následující případ inspekce šetřen nebyl, k vyřešení situace došlo uspokojivě, jak informuje Alice Bláhová, ředitelka odboru metodiky a informatiky ČŠI.

„Šlo o stížnost rodičů adresovanou ředitelce mateřské školy na pražském sídlišti Velká Ohrada. Učitelka, členka Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, projevovavla podle rodičů své náboženské zvyky před dětmi. Během inspekce byla hodnocena jako vynikající pro vřelý vztah k dětem i vhodné metody práce. Mezi ředitelkou a učitelkou došlo k dohodě a k vymezení pravidel hry, která obě dodržují (ředitelka například nepožaduje po učitelce přímou účast na vánočních oslavách), a tím se situace vyřešila.“

Po stopách možného náboženského ovlivňování ve školách

OVLIVNĚNÍ MIMO OSNOVY

Zdeněk Vojtíšek

Ve Francii se údajně během dvou let řeší na 250 případů nepřipustného ovlivňování žáků učitelem ve prospěch učitelova náboženství.¹ I když vezmeme v úvahu patrně zcela odlišnou metodiku hlášení takových případů a další rozdílné okolnosti mezi Francií a Českou republikou, je zřetelné, že česká společnost je v tomto směru naštěstí podstatně chudší. Přesto je i u nás za poslední léta několik případů, které se více či méně této problematice blíží. Některé jsou natolik typické, že stojí za zmínku.

To, co považují za nejlepší

Na začátku listopadu 1994 se vyhrotila situace v mateřské škole jednoho z krajských měst. Ředitelkou školky byla členka „svobodného křesťanského společenství“ „Nový život, která spolu s několika dalšími učitelkami ve škole „propagovala zásady“² své náboženské společnosti. Kvůli této propagaci byla ředitelka odvolána a přeložena jako učitelka na jinou mateřskou školu, ostatní učitelky byly také přeřazeny do různých zařízení.

Podnětem k šetření školské inspekce byly stížnosti rodičů, k nimž se přidaly i některé kolegyně podezřelých učitelek. Stížnosti se týkaly zákazu čtení některých pohádek, zamítavého postoje ke svátkům, modliteb nad dětmi a celkové náboženské atmosféry ve státním zařízení.

Míru zklamání a nedorozumění ilustruje skutečnost, že paní ředitelka odmítla „svou“ školku opustit v přesvědčení, že neučinila nic špatného, za co by měla být potrestána. Snažila se děti vychovávat co nejlépe podle křesťanské etiky v podání skupiny Nový život. Ze školky ji nakonec musela vyvést městská policie.

Podobně si rodiče stěžovali na základě výpovědi svých dětí i na profesorku jednoho pražského gymnázia. Tato nadšená následovnice Sri Chinmoye přehrávala hudbu svého duchovního mistra studentům a nevzala v úvahu jejich nesouhlas. Na této škole ovšem k žádné dramatické situaci nedošlo. Profesorka ji opustila a o tom, do jaké míry byla příčinou jejího odchodu Sri Chinmoyova sférická hudba, je možné jen spekulovat. Jiné příčiny a skryté pohnutky ostatně nelze vyloučit ani v případě učitelek mateřské školy.

Kdo smí učit naše děti

Podstatně přehlednější - zdá se - byl případ učitele, který sice zvítězil v konkurzu na ředitele vesnické základní školy, ale nebyl obecním zastupitelstvem akceptován. Nevyřčeným, ale jasným důvodem zastavení jeho profesní kariéry bylo jeho členství v Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. Stalo se v jižních Čechách v červnu 1999.

Případ se díky médiím stal známým a mezi učiteli

hojně diskutovaným. Ve veřejnosti (především učitelské) podle všeho nakonec převládá názor, že svědek Jehovův na takovém místě nemá co dělat a že zastupitelé (a po nich i školský úřad) rozhodli v podstatě správně. Argumenty se točily kolem toho, že takový ředitel by v mnoha situacích nemohl být svým kolegům ani žákům příkladem a že by také mohl odradit rodiče od zápisu svých dětí právě na tuto školu. Pokles počtu dětí by následně mohl být pro školu (ale nakonec i pro obec) katastrofický.

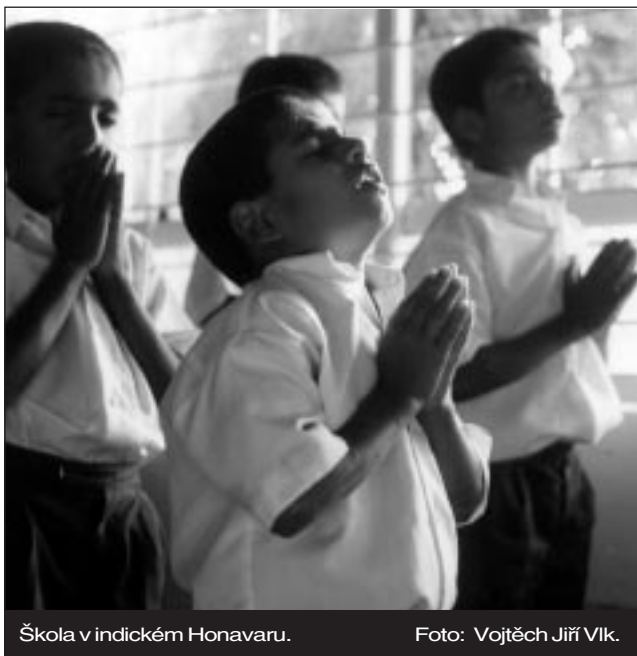
Profesní následky pro hlavní postavu naopak neměla jiná mediálně vděčná aféra. Na mimopražském gymnáziu působí jako profesor příslušník sedisvakantistů³, malé skupiny katolicky smýšlejících křesťanů, kteří se nesmířili s vývojem v římské církvi po II. vatikánském koncilu. Vědomí, že jsou nyní snad téměř jediní praví katolíci, kteří hájí opravdovou církev na zemi, vede tyto lidi k vyhraněným, netolerantním postojům. Ty se samozřejmě neprojevují jen v rámci náboženství, ale pochopitelně i v hodnocení společenských jevů (otázky výkladu některých kapitol dějin, otázky homosexuality, politické orientace České republiky apod.).

Právě zjednodušené, černobílé a málo snášenlivé vidění, podepřené dobrým vzděláním, vysokou inteligencí a profesorskou autoritou vadilo (a dodnes vadí) některým gymnaziálním studentům a jejich rodičům. Tlak na odvolání tohoto profesora byl jeden čas značný. Byla zapojena média a kvůli anonymní výhrůžce dokonce i policie. V pozadí případu je i těžko doložitelné, ale emocionálně působivé obvinění, že jeden ze studentů se vlivem pana profesora stal sedisvakantistou a ocitl se dokonce načas na psychiatrické klinice.

Se znamením na čele

Na chodbách jednoho renomovaného pražského gymnázia je možné potkat mladého muže s tlakem - kresbou na čele a mezi očima žlutou hlídkou z vod Gangy. Je profesorem dějepisu a svým vyznáním kazatelem božského Kršny ve směru, který na Západ z Indie přinesl v roce 1965 duchovní učitel svámí Prabhupáda.

Příslušnost k menšinovému, a navíc hodně exotickému náboženskému směru tedy nemůže zůstat nepovšimnuta. Přesto, nebo právě proto se zatím nezdá, že by profesora konfese někomu vadila. Mezi studenty má přirozenou autoritu a s panem ředitelem uzavřel dohodu hned druhý nebo třetí den po nástupu do školy. Na jejím zá-

Škola v indickém Honavaru.

Foto: Vojtěch Jiří Vlček.

kladě v hodinách se studenty o svém náboženství nehovoří (pokud to - ve vzácných výjimkách, např. při vyučování o historii Indie - nesouvisí s probíranou látkou). Mimo výuku jsou případné otázky studentů považovány za jejich soukromou záležitost.

Kontury v mlze

Každý z uvedených příkladů má tolik rozměrů, že činit jakákoli shrnutí je krajně nebezpečné. Přesto se můžeme pokusit o formulaci několika závěrů, které si nečiní nárok na to, aby byly odpověďmi na všechny otázky, ale které snad mohou být podnětem pro přemýšlení či rozhovor.

1.

Především je nutné ctít náboženskou svobodu, která je vzácným, i když dosud málo ceněným statkem naší demokracie. Nikoho nelze „odstřelit“ kvůli víře, a to ani tehdy ne, pokud se obáváme, že víra by mohla bránit v dobrém výkonu jeho povolání.

Tyto obavy mohou mít třeba racionální základ. Jistě je docela rozumné pochybovat o tom, zda svědek Jehovův může podporovat občanské ctnosti svých žáků. Nejde jen o úctu k hymně či vlajce, ale hlavně o účast ve volbách a třeba i ochotu bránit svůj stát. Stejně je rozumné vzít v úvahu nechuť svědků k mimoškolním aktivitám. Ale pokud někdo (buť bychom věděli, že je svědkem) usiluje o funkci ředitele a splňuje všechny předpoklady, musíme předpokládat, že odloží příkazy své víry ve prospěch řádného výkonu své funkce. Pokud se ukáže, že v konfliktu mezi povinnostmi ředitele a povinnostmi své víry zanedbal svou ředitelskou úlohu, stává se tato situace záležitostí pracovní kázně. Teprve potom je možné mluvit o tom, že (z pracovních, nikoli náboženských) důvodů toto povolání vykonávat nemůže.

Pokud to mohu vyjádřit obrazem: nikdo nebude zkoumat, zda kandidát na ředitele propagace masokombinátu není náhodou vegetarián. Předpokládá se, že pokud by chtěl tuto funkci zastávat vegetarián, je ochoten ve své roli suspendovat své vegetariánské přesvědčení.

2.

Dále je třeba připomenout, že učitel má své žáky respektovat, a to i tehdy, když např. své vlastní děti by vychovával jinak. Není pochyb o tom, že paní učitelky v mateřské škole chtěly pro děti, které jim byly svěřeny, to nejlepší, nebo alespoň to, co upřímně považovaly za nejlepší. Zklamaly ale profesně, protože je nad rámec svých povin-

Zeptali jsme se

Pavla Dittricha, ředitele Základní školy Donovalská v Praze 4:

„Jak byste řešil situaci, kdy některý z pedagogických pracovníků, kteří působí ve Vaší škole, ovlivňoval žáky ve prospěch některé náboženské organizace?“

„Hranice ovlivňování se dá velice těžko stanovit. Kdybych však zjistil, že kantor využívá při výuce nevědecké teorie a náboženská dogmata nebo brání diskusi tím, že prosazuje jen svůj názor, maximálně bych se snažil oprostit od jakýchkoliv emocí a celou záležitost bych řešil pragmaticky. Předpokládám, že by ke zjištění takové situace došlo až z reakcí dětí nebo jejich rodičů, protože v rámci hospitací by pravděpodobně nějakou cílenou kampaň daný kantor tajil. Nejdříve bych s kantorem celou věc otevřeně prohodil a konkrétně bychom si vyjasnili, co je ještě vhodné při vyučování probírat a co již patří do roviny manipulace s dětmi. Pokud by to učitel uznal, a řídil se naší dohodou, žádné sankce bych z toho nevyvozoval. Pokud by však chtěl i dále pokračovat, a vlastně tak zneužíval postavení učitele, musel bych samozřejmě situaci řešit. Pokud by byla komplikovaná, uvažuji o tom, že bych pozval příslušného experta, který by dokázal problém posoudit odborně a zároveň zvenčí – názory dětí, rodičů, vystupování onoho problematického kantora. Možná bych také přizval právníka ke konzultaci o pracovní-právní stránce věci. Na základě maxima co neobjektivnějších informací bych potom rozhodl, jak danou situaci vyřešit.“

Připravil Lukáš Doubrava

ností usměrňovaly podle svého osobního pohledu na svět.

Naopak gymnaziální profesor - sedisvakantista na svém místě zůstal, i když je stále terčem útoků ze strany některých rodičů studentů. I zde se ale jedná především o málo profesionální přístup: ve společenskovedních předmětech a zvláště na gymnáziu je profesor povinen vést studenty k dialogu a učit je hodnotit společenské jevy z více úhlů pohledu. Neměl by využívat ani svého postavení (chtě nechtě je pro studenty autoritou) ani slabosti části populace (a tedy i části studentů) pro jednoduchá a černobílá řešení, která je jim ochoten nabídnout.

Na druhou stranu v případě tohoto gymnaziálního profesora zvláště jasně vysvítá, že hranice mezi společensky přípustným a nepřípustným ovlivňováním je proměnlivá v čase a rozmlžená. Co by pro někoho bylo ještě zdravým projevem osobnosti učitele, může být pro druhého hrubým zneužíváním postavení. Stejně se může projevoval rozdíl mezi velkoměstem a maloměstským prostředím, které navíc vylučuje, že bychom mohli problém izolovat od ostatních občanských vztahů. Takto těžce doložitelná a nejasná obvinění by měla být důvodem snad k rozhovoru s nadřízeným, ale sama o sobě jistě nikoliv ke kázeňským opatřením.

3.

Škola totiž jistě potřebuje osobnosti mezi učiteli, a ty se nejlépe mohou projevit ve schopnosti formulovat třeba i jiná než vše-

obecně přijímaná stanoviska ke společenským problémům. Pokud by se ve škole vytvořila atmosféra povinné konformity s tuctovými řešeními, byla by to jistě větší ztráta než případná škoda vzniklá ze společensky nepřipustného ovlivňování. Skutečná osobnost se však neobává nesouhlasu a dokáže svůj pohled prezentovat bez potřeby dokázat svou pravdu sobě i druhým.

Vítáme-li mezi učiteli (především na vyšších stupních) skutečné osobnosti, je třeba také uvítat, když jsou tyto osobnosti nejen vyhraněné, ale pro žáky a studenty i dobře čitelné. S trochou nadsázky bychom snad mohli formulovat i právo studenta vědět, kdo ho učí a s jakým předporozuměním přistupuje ke společenskovedné problematice. Z tohoto hlediska se tilak na čele gymnaziálního profesora již nezdá tak provokativní, ale naopak svým způsobem užitečný. Pan profesor nenechává nikoho na pochybách o povaze své víry. Na jednu stranu svým příkladem může napomoci případné konverzi některého studenta, ale na druhou stranu jeho otevřeně jednání připravuje studenty na pluralitní společnost.

Pluralitní společnost totiž potřebuje k normálnímu životu otevřenost, sebevědomí i toleranci těch, kteří ji tvoří. Škola je báječným místem, kde je možné k těmto ctnostem přičichnout.

Poznámky

- 1 Zprávu přinesl časopis AD 7/1998, str. 5 - 6.
- 2 Tento důvod odvolání uvedla ředitelka školského úřadu
- 3 O sedisvakantistech viz Dingir 4/1998, str. 7

Jaké je vlastně české náboženské školství?

NÁBOŽENSTVÍ VE ŠKAMNÁCH

Martina Dvořáková, Jiří Koubek

Ve srovnání s ostatními evropskými státy je prý česká společnost jednou z nejvíce ateistických. Přesto se již i u nás k různým formám víry a náboženství přiklání stále více lidí. Jsou mezi nimi také rodiče rozličného vyznání, kteří své děti chtějí vést k aktivní víře od co nejtutějšího věku. Jaké mají v Čechách a na Moravě možnosti v oblasti výuky křesťanství, židovství nebo islámu? Vyučuje se v České republice náboženství v dostatečné míře, nebo máme v tomto směru ještě co dohánět?

Vzhledem k historické středoevropské tradici se největší počet českých a moravských věřících hlásí ke křesťanství. Dalo by se tedy očekávat, že hodiny náboženství – křesťanství jsou na českých školách již zcela běžnou praxí. Ne vždy tomu tak ale je.

„Možnost náboženské výchovy je dána Školským zákonem č. 29 z roku 1991, který říká, že ředitelé škol jsou v případě zájmu rodičů a dětí povinni ve škole zajistit hodiny náboženství, a to zpravidla formou ne-

povinného předmětu,“ říká PhDr. Marie Vrbová z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, která má tuto problematiku na starosti. „Rozhodně ne na všech českých a moravských školách se ale náboženství učí. Důvodů je více, například nezáměr ze strany rodičů, malá informovanost o tom, co by se v hodinách náboženství vlastně dítě učilo, v některých místech je pro změnu nedostatek kvalitních pedagogů a v neposlední řadě asi i neochota některých nevěřících ředitelů škol se aktivně podílet na spolupráci s jednotlivými církvemi,“ dodává ing. Daniel Kuchyňka z České biskupské konference.

Výuka křesťanství: ještě ne všude, ale už běžně

Hodiny náboženství na školách mohou zajišťovat oficiálně registrované církve a náboženské společnosti, kterých je v současnosti na Ministerstvu kultury ČR registrováno celkem 21. „Největší zájem o vyučování náboženství je ze strany římskokatolické církve, avšak na některých školách fungují již i jiné české církve, například Československá církev husitská či Českobratrská církev evangelická. A pokud vím, v jedné škole v Praze na Černém mostě projevíli zájem o vyučování náboženství také Svědkové Jehovovi,“ tvrdí PhDr. Vrbová s tím, že ze strany veřejnosti začíná být o možnost posílat své děti do náboženství vzrůstající

zájem. „Myslím, že zvláště na Moravě se již náboženství vyučuje na většině základních škol, v českých krajích je to samozřejmě méně, i když i zde se situace postupně mění k lepšímu.“

Kromě vyučování náboženství na státních základních a středních školách se v posledních letech také množí školy církevní, které zakládají jednotlivé církve a v nichž je náboženství někdy i povinným předmětem. Není to však pravidlem, ostatně na církevní školu mohou chodit a také chodí i děti rodičů bez vyznání. „V současnosti v České republice funguje přibližně 125 církevních škol, z toho 88 jsou školy katolické. Tento počet ale rozhodně nedostačuje poptávce. Pokud vím, například v pražské církevní škole, kterou zřizuje řád sester Voršilek, musí být pro velký počet uchazečů mnoho zájemců odmítnuto. Dokonce jsem se dozvěděl o případu, že je tam již přihlášeno dosud nenarozené dítě – matka prostě chce mít jistotu, že až doroste školního věku, bude moci chodit právě do této církevní školy,“ vysvětluje situaci v církevním školství ing. Daniel Kuchyňka.

PhDr. Vrbová se s ing. Kuchyňkou shoduje, že náboženství se vyučuje přibližně na 70% státních základních a středních školách. Zbýlé případy jsou zpravidla školy, kde ze strany rodičů není o hodiny náboženství zájem. Z oficiálních statistik vyplývá, že v současnosti navštěvuje základní či střední církevní (křesťanské) školy kolem 15 tisíc žáků, další tisíce dětí navštěvují nepovinné hodiny náboženství na státních školách nebo například na farách. „Přesto si ve srovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi i ve srovnání se zeměmi západní Evropy Česká republika stojí ve výuce náboženství docela špatně,“ dodává ing. Kuchyňka, podle něhož je tento stav opravdu dán tím, že je u nás obecně méně věřících než například v sousedním Polsku.

Dobry rozjezd židovských škol

Možnosti, jak vzdělávat školní děti ve svém náboženství, u nás mají již také například Židé. Vedle odpoledního, popřípadě nedělního vzdělávání v Bejt Elend či Chabad centru nabízí česká židovská komunita ucelené vzdělávání v Lauderově základní škole a v gymnáziu. Vedle běžných všeobecných předmětů se v Lauderových školách také vyučuje hebrejšтина a židovská výchova. Jejím obsahem je tradice, základní židovské texty, historie apod. Jak ale říká zástupce ředitele této instituce dr. Divecký, v naší zemi prý není mnoho Židů, kteří by své dítě

Foto: Vojtěch Jiří Vlček

Foto: Vojtěch Jiří Vlček.

chtěli posílat do „čistě“ židovských škol. „Obecnou příčinou je zřejmě strach Židů na základě historických zkušeností a z nich vyplývající nedůvěra k hlášení se k své identitě před oficiálními úřady,“ vysvětluje Dívěcký.

Lauderova škola má poměrně krátkou historii. „Vznikla v roce 1997 pouze jako základní škola (a to první stupeň), posléze se rozšiřovala. Stále přibíráme nové třídy, počítáme s tím, že příští rok bychom byli definitivně naplněná škola,“ říká dr. Dívěcký. Počet žáků ve třídě je zde menší než na běžné základní škole: na jednu třídu připadá méně než dvacet dětí. I to je jeden z důvodů, proč je o školu zájem i v nežidovských kruzích - mezi zhruba 150 žáky (základní škola 100, gymnázium 50) jich zhruba třetina není židovského původu. „Přicházejí především z rodin, kde se hledá alternativa k současnému oficiálnímu školství. Přejí si osobnější přístup k dítěti, větší zájem o ně atd. V mnohých případech se jedná také o kamarádké vazby - přicházejí k nám známí těch, jejichž děti na naší škole již studují, tedy na základě doporučení,“ vysvětluje dr. Dívěcký.

Mezi studenty jsou tedy Nežidé. A mezi učiteli? „Všeobecné předměty učí běžní čeští učitelé, je-li Žid, je to výhoda, může nabídnout i ve všeobecném předmětu židovský úhel pohledu, hebrejštinu a židovskou výchovu učí pochopitelně Židé,“ dodává dr. Dívěcký.

Muslimové: skromné a dlouhé začátky
Zatímco křesťané a Židé tedy mají v České

republice víceméně dostatek možností institucionálně vzdělávat své dítě v náboženství v běžných státních nebo náboženských školách, muslimští rodiče nemají možnosti téměř žádné. V ČR sice fungují dvě základní školy a gymnázium při libyjském a egyptském velvyslanectví, ty však nejsou zařazeny do sítě českých škol a výuka na nich probíhá výlučně v arabštině. Jsou tedy přirozeně využívány téměř výhradně dětmi rodičů - diplomatů a (doktorandských) studentů z arabských zemí, kteří studují na našich vysokých školách. I těchto studentů ovšem ubývá a s nimi i počet potenciálních dětí navštěvujících tyto školy. A tak zatímco leckterý pedagog by přivítal, pokud by měl ve třídě osm žáků, jak tomu je v průměru na základní škole při libyjské ambasádě, pro tuto školu to znamená spíše existenční problémy.

Studijní program této školy zahrnuje celé spektrum klasických školních předmětů s výjimkou češtiny, tělocviku a některých dalších předmětů, například kreslení. Po absolvování této základní školy mají děti možnost pokračovat tamtéž na gymnáziu. Celkový počet učitelů na základní škole a gymnáziu se pohybuje kolem patnácti, rodiče za své děti platí školné.

Muslimská komunita u nás čítá několik tisíc osob. Jak je

možné se přesvědčit při bohoslužbách, většina je těch, kteří k nám přišli ze zahraničí. Navzdory poměrně vysokému počtu muslimů platné české zákony neumožňují toto náboženství registrovat u Ministerstva kultury jako náboženskou společnost, a tedy jí udělit práva vyučování náboženství na státních školách či založení vlastní náboženské školy. Místní islámská komunita tak pro své děti nabízí jednou týdně odpolední vyučování v prostorách islámského centra.

Vyučování trvá asi tři hodiny a jak potvrdil dr. Sánka, mluvčí islámského centra, je zaměřeno hlavně na studium Koránu. „Běžná sobotní nauka se skládá z výukové části, studia Koránu či historie. V průměru k nám chodí patnáct až dvacet dětí,“ říká dr. Sánka a dodává: „Většinou to jsou děti rodičů jiných národností než české, některé jsou ovšem také ze smíšených manželství.“ Podmínkou docházení do tohoto odpoledního vyučování je ovšem opět arabština, i když například súdánský student a učitel Amjad Mustafa někdy s českými dětmi střídavě mluví oběma řečmi.

Vzdělávání probíhá asi rok a ze slov dr. Sánky vyplývá, že za současné situace není možné uvažovat o nějakém širším a systematictějších vzdělávání dětí muslimských rodičů. Nejde ani tak o dosud ne zcela vyřešený vztah muslimské náboženské obce se státem jako spíše o to, že dětí není mnoho. Muslimská škola, s jakými se můžeme běžně setkat na západ od naší hranice, v brzké době jen tak nevznikne. „Rozhodně ne v dohledu deseti, patnácti let,“ dodává dr. Sánka.

Součástí centra lubavičských chasidů „Chabad“ je také židovská školka.
Foto: Tomáš Novotný.

Ohlédnutí za úsilím založit školu hnutí Haré Kršna

GURUKULA JAKO ZKOUŠKA

Martin Fárek

Proč chtěli členové hnutí Haré Kršna vlastní školu? Třileté úsilí skončilo nakonec nezdarem celého projektu. Z jakých důvodů? Jak vypadala výuka v gurukule? V neposlední řadě je příběh Gurukuly Kršnúv dvůr svědectvím o reakci českého prostředí na exotické menšinové náboženství.

O hnutí Haré Kršna (Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny - ISKCON) se už v Dingiru objevilo několik článků. Přesto neuškodí připomenout, že ISKCON představuje jednu z větví čaitanjevského* višnuismu, významné indické tradice *bhakti* (cesty lásky a oddanosti osobnímu Bohu).

Hnutí v zahraničí už od počátku sedmdesátých let zakládalo vlastní školy, ovšem v průběhu doby se ukázalo, že některé z nich byly velmi problematické. I s ohledem na zahraniční zkušenosti začal od léta 1994 na ekologické farmě Kršnúv dvůr u Benešova projekt školy pro několik dětí. Vedení komunity i rodiče byli vedeni přáním zakladatele ISKCONu Bhaktivédánty Svámího Prabhupády, který považoval současné západní vzdělání za nedostatečné zejména v duchovní a etické oblasti.

Děti podle Čaitanji

Pokusme se podívat na samotného člověka a jeho vztah ke světu očima čaitanjevského učení. Především se v něm zdůrazňuje, že člověk zde na zemi je vlastně duší, jiskrou života, a tělo je jeho dočasným příbytkem. Dále učí o vztahu nesmrtelné duše k osobnímu Bohu, Kršnovi. Adept čaitanjevské *bhakti* k realizaci své skutečné duchovní identity používá zejména polohlasnou meditaci manter a zpěv.

Z učení také vyplývá praktická etika, která vyžaduje poctivost a pravdivost, cení si skromnosti a odříkavosti, zdůrazňuje vyhýbání se zbytečnému násilí a naopak vede k soucitu s ostatními a pomoci jim. Při tomto pohledu na svět čaitanjevci nezbytně musí považovat běžné západní školství za nepostačující.

Naše školství nepochybně poskytuje dětem množství informací v různých vědních oborech, dává jim nezbytnou jazykovou přípravu a také některé dovednosti. Prostor pro mravní a etickou výchovu je však velmi malý. Když připočteme důraz na individualismus a soutěživost se zřejmým směřováním žáků především k materiálnímu úspěchu, asi lépe pochopíme, že přesvědčený čaitanjevce chce pro své děti jiné vzdělání.

Projekt gurukuly (slovo doslova znamená „místo, kde je přítomen duchovní učitel“) na Kršnově dvoře sliboval rodičům kromě vlastní náboženské výuky i další výhody. Především to byl malý počet dětí v poměru k učitelům, slovní hodnocení, výuka v druhém plánu a také zapojení do života komunity na ekologické farmě.

Den v gurukule

Děti vstávaly společně s rodiči k prvním bohoslužbám celé komunity na půl pátou ráno. Samozřejmě úměrně tomu chodily

brzy spát a ranních bohoslužeb se účastnily jen tehdy, pokud byly dost odpočaté. Ranní „družina“ gurukuly začínala po páté hodině, kdy se dospělí věnovali své meditační manter. V ranním vyučovací bloku se střídaly zpívání, hra na tradiční nástroje a výuka veršů z Bhagavadgíty (základního višnuistického textu) s kreslením, divadelními scénkami a hrami. Děti také dostaly svačinu. V sedm obvykle následoval opět chrámový program celé komunity se zpíváním a přednáškou. Další vyučování začínalo v devět hodin, po snídani. Na řadu přišly matematika, čtení, psaní a další předměty. Konec byl v jednu hodinu, poté šly děti i s učitelkou do přírody hrát hry nebo jen na procházku. Ve čtrnáct hodin býval společný oběd, kterým výuka končila.

Projekt Gurukuly Kršnúv dvůr byl veden Agnetou Kempe (čaitanjevským jménem Alarkou déví dási), absolventkou filozofie ve švédské Uppsale. Paní Kempe působila v letech 1979 až 1990 jako učitelka a ředitelka gurukuly ve Švédsku. Spoluvedoucím, autorem projektu a učitelem byl Martin Fárek a učitelkou Irena Hercíková. Gurukula se hlásila k projektu Obecné školy ministerstva školství a podle tohoto projektu byly upravovány vlastní materiály včetně učebnic, které vytvářela ředitelka s učitelkou ve spolupráci s rodiči a dalšími přáteli.

Hlavním konceptem školy byla výuka ve třech rovinách, inspirovaná myšlenkami Komenského. Základní rovinou a cílem výuky byla teologie hnutí, spjatá s rozvojem abstraktního filozofického myšlení na jedné straně, a s čaitanjevskou praxí (zpívání, recitace manter atd.) na straně druhé. Na této bázi stály další dvě roviny: výuka čaitanjevské etiky a morálky a rovina znalostí

Výuka dětí na Kršnově dvoře.

Foto: Martin Fárek.

* Šrí Čaitanja Kršna Maháprabhu (1486 - 1533) - kazatel Kršnovy lásky lidem a zakladatel hnutí, které hlásá, že cestou oddanosti Kršnovi je především zpěv jeho svatých jmen. - Pozn. red.

třetin členů z komunity. Za této situace gurukula přestala existovat.

K čemu byl celý projekt dobrý

Pokud bychom chtěli hodnotit výsledky pokusu hnutí Haré Kršna o náboženskou školu, měli bychom vzít nejprve v potaz gurukulské děti. Podle osobních svědectví rodičů žáci gurukuly zvládli vyrovnávací přípravu a přechod do běžné školy a prospívají s nadprůměrnými výsledky. Problém byl s přechodem na psací písmo, protože v gurukule se děti učily psát nejprve tiskacím (smyslem bylo pomoci pěknému vzhledu písma a teprve po fixování důležitých tvarů přejít na psací). K důkladnějšímu zhodnocení by bylo třeba více, než mohou poskytnout jen krátké rozhovory s rodiči.

V letech 1995 až 1996 vzbudilo úsilí o uznání gurukuly i zájem médií a snad alespoň upozornilo na existenci minoritních neobvyklých náboženství a přispělo tak k zamyšlení spoluobčanů nad různými pohledy na svět a životními styly, které z nich vyplývají. Ostatně přízeň většiny nižších stupňů úřadů ve školském systému, představitelů obcí v okolí Kršnova dvora, celebrit na poli vzdělání i dalších lidí, kteří písemně vyjadřovali Ministerstvu školství svou podporu gurukuly, svědčí o otevřenosti a toleranci mnoha českých lidí. Přestože jsme také naráželi na nepochopení a odsuzování špičkami ministerstva školství a některými novináři, celkově „případ gurukula“ ukázal spíše dobré stránky našich rodáků. Ostatně v současném školském systému by gurukula existovat mohla jako forma domácího vyučování.

Nabízenou pomoc pana Kočího, ředitele chotýšanské malotřídky, jsme nemohli využít kvůli vlastní nezralosti. V tom bych viděl hlavní poučení našeho úsilí: pokud se opravdu snažíme, nějaká cesta se vždy najde. Ale my musíme být vnitřně pevní a zralí. V roce 1997 jsme evidentně na vlastní školu zralí nebyli. Otázkou zůstává, kdy čeští čaitanovci dokážou vyřešit své vnitřní konflikty, dozrát a dospět do stádia opravdové komunity, založené na vzájemné podpoře, úctě a skutečném přátelství. Potom se třeba objeví i nová gurukula.

Náboženství se ve výuce může objevit v mnoha podobách

VZDĚLÁVÁNÍ I MISIE

Adam Fišer

Přínosem aktivit náboženských organizací na základních a středních školách může být osvěta nejen v oblasti náboženství (které je často zbytečně tabuizované), ale i v problematice drog, AIDS, sexuální a etické výchovy atd. Přesto se však mnozí rodiče a pedagogové na tuto činnost dívají odmítavě a s nedůvěrou. Důvodem bývá někdy jakási skrytá fobie ze všeho náboženského, jindy zase oprávněné obavy z negativního ovlivnění mládeže. Následující stručný přehled náboženských subjektů působících na školách může orientaci v této problematice poněkud usnadnit.

Asi nikoho nepřekvapí, že v ČR převážná část pestrého spektra nabídky vzdělávání s náboženským pozadím pochází od sdružení orientovaných křesťansky. Podívejme se nejprve na aktivity, jejichž zaměření je spíše (avšak nikoli výlučně) duchovní povahy.

Aktivity **Mezinárodního svazu Gedeonů**, založeného asi před stoletím křesťanskými podnikateli v USA, se neomezují jen na školství. Spočívají výlučně ve vydávání Nového zákona (populární jsou zejména kapesní vydání) a jejich bezplatném rozšiřování do vězeňských, zdravotnických, armádních, školských a jiných zařízení.

Vzdělávací projekty **Mezinárodní biblické společnosti (IBS)**, vzniklé počátkem 19. století v USA, jdou o krok dále a kromě šíření bible se zabývají i její popularizací. Na našich školách IBS rozšířila množství Nových zákonů a zároveň připravuje publikace a kurzy etické výchovy pro učitele. Kurzy seznamují se základními fakty o bibli a s problematikou výuky o bibli. Na oblíbeném projektu „Mana Mini Bible“ spolupracují žáci při výuce výtvarné výchovy. Jejich práce slouží jako ilustrace v bibli pro děti, která již sedmý rok vychází vždy v novém vydání.

Činnost křesťanského sdružení **Biblická jednota (BJ)**, vzniklého v roce 1868 ve Walesu, je hlavně misijní. To znamená, že děti a mládež seznamuje s křesťanským poselstvím a vede je dále k víře. Pořádá pro ně celou řadu sportovních akcí, letní a zimní

tábory či diskuzní kroužky. U nás jsou tyto aktivity BJ omezeny prakticky pouze na Prahu. Biblická jednota se také angažuje v Etickém fóru usilujícím o zavedení etické výchovy na školách. Mnozí křesťané znají příručky pro každodenní čtení bible „Mana“ vydané právě BJ, která spolu s IBS a Českou biblickou společností tuto knihu propaguje také pořádáním soutěží ve znalostech bible.

Misie a výchova mládeže založená na křesťanských principech jsou cíle ekumenické organizace **Nová naděje**, pobočky americké Východoevropské biblické misie, která na našem území působila už před listopadem 1989. Mládež se s ní může setkat na školách na jejich přednáškách a seminářích či v mimoškolním prostředí na letních táborech a kurzech angličtiny. Má i nevelkou ediční činnost, jež zahrnuje vydávání periodik „Deník mladých“ a „Echo“. To je určeno pro pedagogy a jiné pracovníky s mládeží.

Poměrně pestrý vzdělávací program má **Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea**. V našich poměrech představuje prakticky jedinou možnost, jak se žáci mohou dozvědět něco více o židovském způsobu života, náboženství, židovské kultuře, historii Židů, problematice antisemitismu a v neposlední řadě o holocaustu. V osvětě ohledně menšin spolupracuje s Muzeem romské kultury. Součástí programu Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea jsou i exkurze do bývalého pražského ghetta.

V další vzdělávací nabídce této instituce najdeme na jedné straně kurzy pro vysokoškolské studenty pedagogických oborů, na

Poznámka

1 Dopis ministra Ivana Pilipa kršnodvorským rodičům ze 14. května 1996

ACET

„Přednáška trvá dvě vyučovací hodiny a je zdarma. ... V první hodině hovoříme všeobecně o nemoci AIDS, jejím vzniku a rozšíření a seznamujeme studenty se statistickými údaji z naší republiky i ze světa. Mluvíme o rizikovém způsobu chování a cestách přenosu viru HIV, který způsobuje onemocnění AIDS, a zároveň o prevenci.

Přednáška vyvrací mýtus kondomu jako zaručeně spolehlivé ochrany před virem HIV. Snaží se představit fakta v takovém kontextu, aby studenti viděli sex z hlediska zdraví, vztahů, a jejich dlouhodobé budoucnosti. Přednáška také povzbuzuje studenty ke zdrženlivosti a ukazuje, že panenství a panictví je vzácný dar pro milovaného člověka.

Ve druhé hodině hovoříme o důvodech k věrnosti, o lásce a osobní zodpovědnosti a také o osobní volbě. Ukazujeme, že jedinou spolehlivou prevencí je manželská věrnost a sexuální zdrženlivost před manželstvím. Zmiňujeme se také o antikoncepci a přirozeném plánování rodičovství.“

*Z nabídkového listu lektora ACET
Svatopluka Dymase*

V roce 1994 začala u nás působit křesťanská organizace **Teen Challenge** (TC), založená v 50. letech v New Yorku letničním kazatelem Davidem Wilkersonem s cílem pomáhat především mladým lidem z ulice závislým na drogách. Drogy jsou také hlavním tématem jejích přednášek na školách, i když do zaměření TC spadají i další druhy závislostí (alkohol, pornografie, hrací automaty atd.). V Česku mají několik kontaktních center, která kromě prevence dále provádějí streetwork a resocializační programy. Ruku v ruce s těmito aktivitami - s výjimkou přednášek - jde seznamování klientů s křesťanským evangeliem, jež je zde chápáno jako nedílná součást pomoci. Za 40 let své existence si tato organizace získala uznání církvi i mezi sociálními pracovníky.

Sociální program scientologické církve na odvykání alkoholu a drogám **Narconon**, vytvořený v USA podle teorií L. R. Hubbarda, zakladatele této církve, byl v ČR zaregistrován v roce 1998. Vázanost Narcononu na scientologii přitom není navenek vždy zcela zjevná.¹ Terapeutické postupy Narcononu jsou do značné míry odlišné od standardních metod protidrogové léčby (zejména detoxifikace). Kvůli výhradám byl tento program odborníky nedoporučen a přednášková činnost na některých školách byla omezena.

Péče, vzdělávání a vyučování v oblasti HIV/AIDS je náplní nenedominanční křesťanské organizace **ACET** (AIDS Care Edu-

cation Training) založené v 80. letech v Anglii. U nás byla zaregistrována v roce 1995 a od té doby uskutečnila na našich školách množství přednášek o problematice AIDS a sexuální výchovy. V tzv. peer programu sami žáci předávají informace o AIDS aj. svým vrstevníkům. ACET klade důraz na předmanželskou sexuální zdrženlivost, přičemž žáci se k ní mohou písemně zavázat a stát se členem Klubu pravdivé lásky.

Podobnou problematikou se zabývá projekt prevence AIDS a pohlavně přenosných chorob

Free Teens inspirovaný učením reverenda Moona. V podstatě je pojat jako výchova mládeže k sexuální zdrženlivosti před svatbou, kterou i zde mohou žáci stvrdit podpisem slibu čistoty. Kromě přednášek nabízí program založení klubů Free Teens. Projekt obdržel akreditaci MŠMT v roce 1997, později však nebyla prodloužena. Zřejmě ideové a personální propojení s Federací žen za mír ve světě (WFWP) a dalšími organizace tzv. moonistů není zvnějšku příliš viditelné a může být dokonce popíráno.²

Poznámky

¹ V Dingiru byl problém Scientologie a Narcononu diskutován v číslech 1/99, 3/99, 4/99, 1/00 a 4/00.

² Podrobněji o akreditaci Free Teens v článku „Až napodruhé nepožehnaný projekt“ v Učitelských novinách 11/99.

straně druhé výtvarně-dramatickou dílnu určenou pro malé děti.

Mnoho náboženských organizací se dále zabývá prevencí nejrůznějších sociálních patologií. Přestože obsah takových osvětových programů nemá primárně duchovní charakter, neznamená to, že by jejich náboženské pozadí nebylo v různé míře patrné.

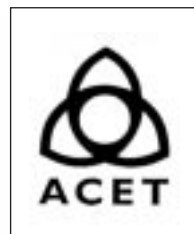
Sdružení divadelních aktivit

Za nepřímý a skrytý nábor mezi mládeží je možné považovat aktivitu Ing. Igora Samotného, gestora projektů Sdružení divadelních aktivit. Na školy zvláště na jižní Moravě jsou rozesílány nabídky na semináře pro studenty gymnázií a další mladé lidi. Na pozvánkách je sice uvedena adresa, z ní ale není zřejmé, že literární, hudební, výtvarnou a divadelní tvořivost si budou mladí lidé rozvíjet v Oshově ášramu (Osho Sugama Meditation Center) v Lažánkách u Veverské Bitýšky. Prioritu mezi přihlášenými má „kombinace dívka a chlapec“. V kontextu Oshových do značné míry destruktivních experimentů s lidskou sexualitou, prováděných formou různých kurzů i dnes, získávají tato nevinná slova zvláštní nádech a jen potvrzují, že prostředí, v němž se rozvíjí Oshův náboženský odkaz, není důvěryhodné. - Typické je, že propagace projektů divadelních aktivit se zaštiťuje přízní Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pozvánky dokonce vytvářejí dojem, že ministerstvo je spoluorganizátorem těchto akcí.

Jóga v denním životě,

inspirovaná duchovním učitelem Mahéšvaránandou, pořádá v různých školských zařízeních kurzy jógy. Problematický (zvláště na půdě školy) je postup cvičenců od tělesných cvičení k duchovní oddanosti Mahéšvaránandovi.

Zdeněk Vojtíšek

Free Teens

„3. část: Praktická cvičení

Po přednáškách následuje třetí, diskusní část, kde se dospívající zamýšlejí nad otázkami typu 'Jaké jsou vaše životní cíle? Co musíte udělat pro to, abyste těchto cílů dosáhli? Co se stane s vašimi plány, budete-li infikováni virem HIV a rozvine se u vás AIDS? Jak by vaše cíle ovlivnila skutečnost, že byste se stali v 16-17 letech rodičem? Jak byste se o dítě postarali?' apod. Protože pro mladé lidi je velice důležité to, jak jsou přijímáni svými vrstevníky, jsou některá cvičení věnována tomu, jak říci NE, zůstat sám sebou, nedělat falešné kompromisy, a přitom se takzvaně neznemožnit v očích svých kamarádů.“

Z propagačního letáku Free Teens

Rozhovor o náboženství, výchově a dětech s Janou Ondráčkovou

MLADÍ LIDÉ SE NEMAJÍ SEGREGOVAT

Zdeněk Vojtíšek

Mgr. Jana Ondráčková se již jako novinářka (anglická redakce ČTK, Československý rozhlas) věnovala problematice dětí a mládeže. Po roce 1989 pracovala v UNICEFu, v Českém helsinském výboru i v týmu Rady Evropy. Prošla celou řadou mezinárodních seminářů, škol lidských práv apod. Výsledkem této činnosti je knížka *Co je Úmluva o právech dítěte*¹, *Program výchovy k občanství*², *Výchova k občanství*³, *Projekt Sousedé*⁴ a *Průvodce teenagera po životě v občanské společnosti*⁵. Angažuje se na nejrůznějších seminářích a workshopech, spolupracuje s Multikulturním centrem Praha, s „Human Rights Education Associates“ a prakticky svůj projekt ověřuje vyučováním na základní škole. Pochází z židovské rodiny, která před válkou emigrovala na střední východ. Z její širší rodiny se z koncentračních táborů téměř nikdo nevrátil. Rodina byla pronásledována komunistickým režimem.

Mohla byste shrnout základní práva dětí, která se dotýkají náboženství?

Základní práva dětí, která se týkají náboženství, jsou dána Úmluvou o právech dítěte. Úmluva byla schválena Valným shromážděním OSN v listopadu 1989, podepsal ji tam Václav Havel (předpokládám, že to byl jeho první mezinárodní prezidentský akt), ratifikována byla Federálním parlamentem 6. února 1991, po rozdělení Federace akceptována Poslaneckou sněmovnou ČR. Má vyšší právní moc než domácí zákony.

Tato Úmluva v článku 14 stanoví právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Tato svoboda je nepřímá dána i v jiných člancích této Úmluvy, například v článku 2, který stanoví rovnost práv všech dětí bez rozdílu barvy pleti, rasy, pohlaví, náboženství, etnického, národního či sociálního původu.

Jakým způsobem může být právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství porušováno třeba u nás, v České republice?

Nedovedu určit, jak konkrétně je toto právo porušováno, ale domnívám se, že především absencí náboženské výchovy v rodině i ve škole. Náboženskou výchovou nemyslím trvání na náboženských obřadech, ale vytváření povědomí o určitých morálních pravidlech, kořenech i zvyklostech. Dítěti je třeba předat určitý řád - ani jim nevnucovat bezmyšlenkovou víru či strach z něčeho, co nedovedeme konkrétně popsát, ale ani je neponechat v bezbřehém chaosu. Absence víry v cokoliv a kohokoliv totiž pak nahání mladé lidi do sekt, k drogám, alkoholu, do leckdy podivných spolků.

Za řád jako obranu proti chaosu ale rodiče považují své náboženství. Není tedy tato výchova k řádu omezením svobody dětí?

Domnívám se, že by rodiče své děti neměli nutit vyznávat jakoukoliv víru. Neměli by děti nutit dodržovat rituály, s nimiž nesouhlasí, a už vůbec by je neměli omezovat ve výběru přátel a kamarádů podle víry, barvy pleti, sociálního či jiného původu. Velmi dobře znám případy, kdy spolu kamarádí spolužáci, kteří mají zcela odlišný rodinný původ, ba dokonce odlišné politické názory. Zním též víceméně vynucená přátelství dětí stejné víry či sociálního původu.

Pokud si ceníte přátelství přes hranice náboženství, nebudete asi příliš nadšena náboženskými školami.

Nedomnívám se, že by se děti měly jakkoliv segregovat podle náboženství, sociálního původu, rasy ani jinak. Ředitelka jednoho známého gymnázia mi kdysi řekla, že různé nadané a různě orientované děti spolu stejně nekomunikují. To je bohužel pravda. Ale nekomunikují spolu, protože je k tomu většina pedagogů ani rodičů nevede. Tyto „jinaké“ děti pak spolu nejenom nekomunikují, ale ony se ani neznají. Katolík neví, jak vypadá synagoga a proč Židé nejedí vepřové, Žid patrně nikdy nebyl v kostele a nebude vědět, že existuje celá řada křesťanských vyznání, vzájemně se neznají děti, jejichž rodiče mají různé profese nebo různé sociální postavení.

Náboženské školy implicitně vyžadují nějakou konfesi, i když to třeba neproklamují nahlas. Víím o tom něco z vlastní zkušenosti. Za války v emigraci jsem chodila do

různých škol. Byly mezi nimi i školy církevní. I jedna škola, kterou vedly řádové sestry Františkanky, většinou Irky. Chodily tam skutečně děti různých národů i náboženství. Až jednoho dne prohlásila jedna řádová sestra - to když jsme ji obzvláště zlobily, - že jsme banda Židů a Arabů. Tehdy, jako malá holka, jsem si uvědomila, co je to rasismus. Tam někde vzklíčilo mé povědomí, že by se děti neměly rozdělovat, ale spojovat. To jsme též učinily a bitvu se sestrou vyhrály.

Je mi hrozně líto, ale já osobně v náboženských školách žádná velká pozitiva nevidím. Samozřejmě pokud to nejsou školy charitativní, školy pro děti postižené, či jakékoliv školy, které poskytují vzdělání, které nikdo jiný poskytovat neumí a nemůže.

Nezdá se mi, že by katolické školy vyžadovaly konfesi. Spíše jsou pro rodiče určitou nadějí na pečlivější výběr pedagogů a více chráněné výchovné prostředí. Lauderdaleva židovská škola je sice zcela konfesi, ale zase je - myslím - dobrá k tomu, že se snaží obnovit tradice, které sami Židé často neznají.

Pokud náboženská škola nevyžaduje konfesi, pak podle mne její poslání může splňovat jakákoliv *dobrá škola*, která poskytuje svým studentům možnost se vzdělávat v otázkách morálky, humanity i víry v mimoškolní výchově, a to podle jejich vlastního výběru a volby.

Pokud by to bylo možné, pak by dobrá nábožensky orientovaná škola měla svým studentům nabídnout celou velkou škálu humanitních oborů, posilovat jejich mravní, humanitní i sociální citění, nevnucovat jim

víru, pokud to sami nechtějí, a vysloveně konfesní náboženskou výchovu by jim měla poskytovat jen jako volitelný předmět. Jako ideální bych si představovala multikonfesní školu, tedy takovou, která by poskytovala možnost svým studentům si náboženské vzdělání vybrat a poskytla jim kvalitní pedagogy, kvalifikované pro tu kterou víru. A třeba jim i umožnila, aby navštěvovali několik různých náboženských předmětů. Tím by se mladí lidé nesegregovali, naučili by se vzájemně se respektovat, měli by všeobecné znalosti o různých náboženstvích a podrobné o náboženství, které si vybrali. Navíc by věděli - a to nejen intuitivně, - proč chtějí či nechtějí být členy některé náboženské organizace.

Křesťanské a židovské školy naše veřejnost přijala. Proti ještě více izolované gurukule pro děti členů hnutí Haré Kršna se ale zvedl i odpor. Myslíte si, že by se třeba v tomto případě měl stát pokoušet mluvit rodičům do typu školy, kterou zvolí?

Nevidím rozdíl v tom, zda rodiče chtějí, aby dítě chodilo do katolické, židovské, buddhistické či islámské školy. Všechny mají stejný či podobný charakter. Nemyslím si, že by stát měl mluvit do čehokoliv, ale jsem si naprosto jista tím, že by rodiče svoje naléhání měli utlumit a nechat na svých dětech výběr školy, do které chtějí chodit. To ovšem vyžaduje velké sebezapření i disciplínu ze strany rodičů. Tento druh volby se ovšem netýká jen náboženských škol, ale obecně škol vůbec. Kolik máme životních tragédií, které začínají tím, že rodiče mermomocí chtějí mít ze svého dítěte hudebníka, fotbalistu, lékaře či prosazují kteroukoli jinou profesi, která je slavná, dobře placená anebo která je momentálně v módě.

Je mi sympatické, že kladete takový důraz na práva dětí a na jejich svobodnou vůli. Ale přece jenom - zdaleka ne všechny děti jsou schopny formulovat si svá vlastní stanoviska. A některé jsou jistě v pokušení zaměnit uplatňování své svobody za iracionální protirodičovský vzdor. Máte nějaký návod, jak se v tom vyznat?

Jsou-li děti vychovávány tak, aby rodič měl autoritu proto, že něco umí, že za něčím stojí, že je za co si jej vážít, proč jej respektovat a v důležitých věcech i poslouchat, není pro takový protirodičovský vzdor důvod. V době puberty je to velmi složité, ale jsou-li základy dobře položeny, dům se třeba v bouři i zachvěje, při vzájemném burácení spadne i nějaká ta taška ze střechy, možná se roz-

Šest dívek a chlapec na cestě do školy ve státě Karnataka v jihozápadní Indii.

Foto: Vojtěch Vlk.

bije i nějaké to okno. Ale stavba to obvykle vydrží. Nevydrží-li, pak jsou vždy na vině ti starší, zkušenější, ti, kteří by měli být rozumnější, tedy rodiče. Totéž platí i o učitelích, hlavně na základním stupni. Výš už se toho mnoho změnit nedá. Ideální je pak téměř nedostizitelná kombinace rozumné školy s rozumným rodičem.

Ostatně vzdor proti autoritě je zdravý a neměl by se potlačovat. Potlačováním zdravého vzdoru vzniká člověk zastrašený, vydíratelný, zamindrákovaný, takový, který bude posleze uhýbat a který bude potlačovat anebo terorizovat druhé. Na druhé straně je vždy třeba dítě vychovávat k tomu, že jeho práva končí tam, kde začínají práva toho druhého, tedy i práva rodičů i všech ostatních lidí.

V některých náboženských skupinách to mají děti opravdu těžké. V Rodině jim mezi mnoha tatínky a maminkami hrozilo snad i sexuální zneužívání, čtyři dcery Parsifala Imanuele jsou už šest let v ilegalitě a izolaci, a tedy pravděpodobně nechodí do školy, děti svědků Jehovových nemají mnoho příležitostí mimoškolního kontaktu s „nevěřícími“ vrstevníky. I když jsou tyto příklady nesrovnatelné, všechny vedou k otázce: Může pro takové děti společnost něco udělat?

Nevím, zda společnost může pro tyto ubohé děti něco dělat, ale rozhodně by se měla snažit jim život ulehčit. Není jich asi mnoho,

ale je to jako s dětmi týranými: ten, kdo o takovém dítěti ví, by to měl oznámit a týrané dítě by mělo být rodičům odebráno. Když jde o znásilňování, prostituci a podobně, pak je to přece trestný čin. Ostatně i nenavštěvování regulérní školy je porušením zákona. Práva rodičů by nikdy a za žádných okolností neměla být neomezená. Práva rodičů, kteří své děti týrají, omezují jejich vzdělání apod. by rozhodně měla být striktně omezena. Domnívám se, že by se nevládní organizace, které se starají o týrané děti, měly tímto problémem zabývat. Nejde přeci jen o děti v extrémních náboženských skupinách. Jde též o děti v bigotně ortodoxních rodinách klasických náboženství. Co třeba vytvořit skupinu lidí z nejrůznějších nevládních i vládních struktur, která by se na tento problém podívala zblízka? Mohla by to třeba zaštitit práve vaše společnost.

Myslíte si, že znalosti o světových náboženstvích získané v hodinách občanské výchovy a dalších předmětů připraví děti lépe do života? Sloužilo by více takových znalostí k větší toleranci?

Domnívám se, že náboženství patří do občanské výchovy i do dějepisu jako součást kultury, morální výchovy a všeobecného vzdělání vůbec. Je tragické, že ani deset let po revoluci není výuka o náboženstvích samozřejmostí. K větší toleranci by to jistě

Dokončení na další straně vlevo dole.

Pět členů čínské sekty se pokusilo upálit, jedna žena zemřela

PEKING 23. ledna - Čtyři ženy a jeden muž z čínské zakázané sekty Fa-lun-kung se dnes na pekingském náměstí Tchien-an-men polili benzínem a pak se pokusili upálit. Jedna žena zraněním podlehla, ostatní byli zadrženi policií a dopraveni do nemocnice. Oznámila to agentura Reuters.

Incident se podařilo natočit reportérům CNN, jejich videokazetu však čínská policie okamžitě zabavila a reportéry na hodinu a půl zadržela.

Nešťastná událost se stala poté, co se v pondělí čínský komunistický režim rozhodl zesílit represe proti členům sekty z obavy, že by sekta mohla u příležitosti čínského Nového roku uspořádat další velkou demonstraci, jak to již více než rok dělá při všech významných výročích.

Dnes večer bylo náměstí téměř prázdné, policie prohledávala přicházející občany a po obvodu stálo množství policejních antonů. Čína, která se uchází o pořádání letních olympijských her v roce 2008, si je dobře vědoma toho, že podobné incidenty zhoršují její pověst ve světě. V únoru mají Peking navštívit zástupci Mezinárodního olympijského výboru, aby nabídku Číny posoudili. Podle městských úřadů by se právě na

náměstí Tchien-an-men měl konat turnaj v plážovém volejbale.

Sebeobětování pěti věřících naznačuje podle agentur dramatickou změnu v jednání Fa-lun-kungu či přinejmenším některých jejích členů, kteří dosud jen zřídka kladli násilný odpor. Je zde patrně vidět dopad výzvy slov v Americe žijícího zakladatele a hlavního duchovního vůdce sekty mistra Li Chung-č', jenž počátkem tohoto roku povolil stoupencům hnutí, že se v jistých případech mohou vzepřít, i když se tím zpronevěří základním principům sekty.

Fa-lun-kung se snaží skloubit meditaci a dechová cvičení s učením, které má kořeny v buddhismu a taoismu. Peking toto hnutí zakázal v červenci 1999.

Hongkong se zavázal ostře sledovat aktivity hnutí Fa-lun-kung

HONGKONG 2. února - Hongkongský šéf policie slíbil, že úřady přísně dohlédnou na aktivity duchovního hnutí Fa-lun-kung na ostrově. Stalo se tak po úterním naléhavém varování Číny, aby se Hongkong nestal základem sekty, která je na pevnině zakázaná. Informovala o tom agentura Reuters. Aféra kolem hnutí Fa-lun-kung podněcuje otázky ohledně možností Hongkongu rozhodovat o svých vnitřních záležitostech.

Tchaj-wan naopak čtvrtěční pekingské nařčení, že sektu podporuje, odbyl s tím, že náboženství a politika jsou v demokratickém systému ostrova dvě zcela odlišné záležitosti.

„Náboženství hraje jinou úlohu než občanská společnost,“ prohlásil místopředseda tchajwanské Rady pro záležitosti pevniny Lin Čchung-pchin. „V některých zemích tento rozdíl není příliš jasný, takže pak dochází na obou stranách k mylným závěrům.“

V čínském městě Kchaj-feng, odkud pocházeli údajní stoupenci hnutí Fa-lun-kung, kteří se minulý týden pokusili upálit na pekingském náměstí Tchien-an-men, vydali poštovní známku odsuzující zakázanou sektu. „Lidé z Kchaj-fengu rozhodně odsuzují krutosti Fa-lun-kungu,“ píše se na známce, jež je další součástí zesílené snahy Pekingu hnutí potlačit. ...

Španělsko: Patnáct adeptů scientologické církve před soudem

MADRID 7. února - Před madridským soudem stanulo v úterý 15 členů scientologické církve, kteří jsou obviněni z tuctu trestných činů. Prokuratura pro ně požaduje tresty až osmi let odnětí svobody. Oznámily to dnes soudní zdroje.

Madridský soud též předvolal předsedu scientologické církve, Američana Hebera Jentzsche, pro něhož prokurátor Carlos Ladrón požaduje 56 let vězení. Ten se však nedostavil, a soud proto odložil jeho proces na neurčito. Prokurátorovu žádost odložit celý proces však soud zamítl. Proces už byl odložen kvůli nepřítomnosti Hebera Jentzsche od roku 1988 pětkrát.

Prokurátor požaduje tresty odnětí svobody od tří měsíců do osmi let pro 15 španělských scientologů, které viní z protizákonného zadržování, ublížení na těle, vydírání a daňových úniků v rámci aktivit církve, která má ve Španělsku 10.000 členů.

Prokurátor v obžalobě označil scientologickou církev za sektu vedenou vidinou zisku, která způsobila některým adeptům psychické újmy, když je nechávala po několik dní zavřenou bez jídla a bez pití a přitom je neúspěšně vyslýchala.

Zástupci scientologie ve Španělsku připomněli, že jejich hnutí je v 25 zemích legální. Prokurátor podle nich za peníze daňových poplatníků církev pronásleduje, aniž by měl v ruce „sebelepší důkaz pro své chorobné obviňující halucinace“ ...

Dokončení z předchozí strany.

přispělo. Neboť xenofobie a netolerance pocházejí z nevzdělanosti, stejně jako rasismus, terorismus a jiné -ismy, které ohrožují lidi na celém světě. Lidé vzdělaní a sebevědomí tolerují jinakost a komunikují s ní. Důležité je, aby se děti doma i ve škole dozvěděly, že jsme každý jiný, ale máme stejná práva. A že tato práva končí vždy tam, kde začínají práva toho druhého jiného člověka. A k takovým postojům by jim znalost kultury, náboženství i dějin jiných etnik, jiných církví a jiných národů rozhodně pomohla. Takový mladý člověk by se lépe orientoval, uměl by se samostatně rozhodovat a byl by jistě i lépe vyzbrojen proti nástrahám nejen sekt, ale i extrémistickým názorům a postojům vůbec.

Mluvili jsme celou dobu o náboženství. Jaký k němu máte osobně vztah?

Můj vztah k náboženství je velmi osobní. Pocházím z česko-židovské asimilované rodiny, která ovšem nikdy nezapomněla, že je židovská. Ani jí k tomu společnost

nedala příležitost. Jsem členkou Pražské židovské obce, která je proklamovaně ortodoxní, ač již tradičně pražští Židé vždy byli a jsou naprosto neortodoxní. Vychovávána jsem byla v mnoha školách mnohých církví, včetně té komunistické. Doma trochu staromódně, leč rozumně. Nikdy jsem svůj původ nezapírala, a byla jsem za to vždy náležitě každým autoritářským režimem trestána. Takže: Víru mám a náboženství si cením, pokud dodržuje ideály mravnosti, pokud své věřící ani ty druhé k ničemu nenutí a neomezuje je. Pokud je tolerantní, humánní a respektuje lidskou, a hlavně dětskou důstojnost. (Dospělí se většinou mohou bránit, děti většinou ne).

Děkuji za rozhovor. ■

Poznámky

- 1 Český helsinský výbor 1996, 1997, 2001
- 2 Český helsinský výbor 1995
- 3 Fortuna 1999
- 4 podtitul: Učíme se vzájemnému respektování. Manuál pro učitele a Pracovní sešit pro žáky. Český helsinský výbor 2000, Canada Fund 2001
- 5 Open Society Fund 2001 (v tisku)

Scientolog Heber Jentsch. Foto: archiv.

Moskevský soud zamítl žalobu na svědky Jehovovy

MOSKVA 23. února - V soudním procesu, považovaném za klíčový test přístupu k menšinovým náboženstvím, dnes moskevský soud zamítl žádost prokuratury o zrušení náboženské sekty Svědci Jehovovi.

„Případ jsme vyhráli,“ prohlásila obhájkyně Galina Krylovová po oznámení rozsudku v této kauze, jejíž projednávání zabralo více než dva roky.

Moskevská prokuratura se snažila postavit moskevskou odbočku této americké církve mimo zákon. Argumentovala ustanovením ruské legislativy, podle něhož může soud zakázat náboženské skupiny, jestliže se jim prokáže podněcování nenávisti nebo nesnášenlivosti.

Byla ustavena skupina odborníků, která měla pátrat po důkazech podporujících tvrzení prokuratury, že tato náboženská skupina rozvrací rodiny, vyvolává nenávist a ohrožuje životy.

Soud však žalobu zamítl a nařídil, aby prokuratura uhradila činnost pěti expertů, kteří dva roky studovali texty Svědků Jehovových.

Jehovisté tvrdí, že ruský náboženský zákon omezuje menší církve a uznává jen pravoslavné křesťanství, judaismus a islám. Výsledek tohoto soudního případu může podle jehovistů ovlivnit osud mnoha menšinových církví v Rusku. ...

Taliban téměř zcela zničil vzácné sochy Buddha

KÁBUL 10. března - Obrovské sochy Buddha ve středoafghánském Bamjánu jsou téměř kompletně zničeny. „Práce (na jejich zničení) se blíží ke svému konci,“ oznámil dnes mluvčí fundamentalistického hnutí Taliban Abdal Hájí Mutmain.

„Jsou zničeny z 80 až 90 procent,“ dodal bez dalších podrobností osobní tajemník

mully Muhammada Umara, jenž je nejvyšším šéfem Talibanu.

Je to poprvé, co vládnoucí hnutí Taliban potvrdilo, že uskutečnilo své rozhodnutí zničit 53 metrů respektive 38 metrů vysoké sochy, které byly do pískovcových skal vytesány před téměř 2 000 lety.

Talibanští vůdcové neustále opakují, že nehodlají s ničením vzácných památek přestat ani přes rozhodný nesouhlas mezinárodního společenství zahrnujícího i islámské země. Právě muslimské náboženství je důvodem bezprecedentní destrukce předislámských památek, protože korán* zakazuje zobrazování lidských postav. ...

Výnos o zničení soch vydal nejvyšší vůdce Talibanu mulla Muhammad Umar 26. února, tedy měsíc poté, co OSN schválila sankce proti Afghánistánu, aby ho přinutila vydat saúdského teroristu Usámu bin Ládina, kterého USA viní mimo jiné z organizace atentátů proti americkým velvyslanectvím v Africe v roce 1998.

Kampaň ničení soch byla podle svědků přerušena kvůli muslimskému svátku íd al-adhá, který skončil ve čtvrtek.

Taliban ovládá přes 90 procent afghánského území a jeho vládu uznaly pouze tři země - sousední Pákistán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

* Orientalista prof. Luboš Kropáček připomíná, že tálibáni se nemohli při ničení soch opírat o Korán. „V této náboženské knize muslimů se nikde přímý zákaz zobrazovat živé bytosti neobjevuje. ... Varování před nevhodnou figurativní tvorbou se promítlo do několika tradičních vyprávění, *hadísů*, jejichž soubor je druhým zdrojem islámského práva po Koránu.“ (Respekt, 19.-25.3. 2001) - Pozn. red.

Dostál: Návrh zákona o církvích usnadňuje jejich registraci

PRAHA 25. dubna - Vládou schválený návrh zákona o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností zachovává dosavadní vysokou úroveň náboženské svobody a navíc usnadňuje registraci. Po dnešním zasedání vlády to novinářům řekl jeho předkladatel, ministr kultury Pavel Dostál.

Zdůraznil, že pro první stupeň registrace církve nebo náboženské společnosti jako právnické osoby bude po přijetí zákona parlamentem místo dosavadních 10 tis. podpisů potřebných pouze 300. O druhý stupeň registrace, který otevře cestu ke státní dotaci, k možnosti provozovat školská zařízení či k působení v armádě či věznicích, bude možné žádat až po deseti letech existence

církve a po získání dvou promile obyvatelstva ČR ... za své stoupence.

Během této doby se podle Dostála prokáže způsobilost církví a náboženských společností k aktivitám licenčního charakteru. České historické církve či náboženské společnosti získají druhý stupeň registrace automaticky, protože tuto podmínku splňují, uvedl ministr. Rozhodně odmítl, že by desetileté čekání na druhý stupeň registrace bylo omezením náboženské svobody a zdůraznil, že stát má právo si vybrat svého partnera.

Návrh rovněž pamatuje na ochranu demokracie a ochranu morálky. Nebudou moci vznikat církve či náboženské společnosti, které by ohrožily demokratické základy státu, které by byly v rozporu s ochranou veřejné mravnosti, pořádku, zdraví, s principy lidskosti a snášenlivosti, nebo pokud by omezovaly osobní či politickou svobodu nebo práva jiných osob zejména využíváním fyzického a psychického nátlaku k vytváření jejich závislosti. Kontrola bude otázkou i orgánů činných v trestním řízení, zdůraznil ministr.

Počítá se rovněž se zavedením rejstříků církevních právnických osob - církví, náboženských společností a jejich svazů. Vláda má před sebou ještě přípravu zákona, který by řešil financování církví prostřednictvím církevního fondu.

Podle poslance Jana Zahradila (ODS) by zákon mohl přispět k liberalizaci „duchovního trhu“ v ČR. Zahradil ale také ČTK řekl, že návrh není průlomem do stávajícího stavu. Poslanec míní, že předloha má ve sněmovně šanci na přijetí. Doplnil by ji navíc třeba o „změkčení“ podmínek pro registraci islámu či buddhismu, tedy hnutí, která jsou na Západě běžnými náboženstvími.

Předseda KDU-ČSL a jejich poslanců Jan Kasal k předloze řekl: „Je dobře, že se vláda tímto námětem zabývá. Zcela nepochybně vládní návrh velmi pečlivě prostudujeme a po diskusi s těmi, jichž se to týká, to znamená s představiteli církví a náboženských společností, dospějeme k nějakému závěru. Dávat teď bílý šek, že s tím zákonem souhlasíme, by bylo nezodpovědné.“ ...

Z informačního servisu
České tiskové kanceláře
vybral a zprávy zkrátil Z. V.

ŽIVOT VE STÍNU MESIÁŠE

Nansook Hong: In the Shadow of the Moons.
My Life in the Reverend Sun
Myung Moon's Family
Little, Brown and Company, USA 1998

Již delší dobu prosakují ze soukromí, „Pravé rodiny“ Sun Myung Moona kusé, zato však silně kritické zprávy o nešvarech v mesiášově domácnosti. Unikátní obsáhlou referencí o zákulisí mýtu o ideální rodině podává Nansook Hong – bývalá manželka Moonova nejstaršího syna Hyo Jina, která si ve zlaté kleci sídla East Garden protrpěla čtrnáct let svého života.

Jelikož kniha vyšla pouze v USA a Kanadě a je tudíž našinci jen těžko dostupná, budeme se více než recenzování věnovat jejímu obsahu. Prolog ke vzpomínkové autobiografii obstarává napínavé líčení: nad ránem 8. srpna 1995 Nansook se svými pěti dětmi tajně odjíždí z Moonovy multimilionářské rezidence East Garden v Irvingtonu (severně od New York City, asi 40 minut autem) a definitivně tak trhá své pouto k Pravé rodině.

Nansook Hong se narodila 21. 3. 1966 v Jižní Koreji. Její rodiče patřili k prvním členům Církve Sjednocení a „reverend“ Moon je k sobě vybral u příležitosti historicky druhého hromadného požehnání pro 36 párů v roce 1961. Nansook prožila dětství v chudobě, manželé Hongovi podle Moonova přání zanedbávali vlastní rodinu a do úmoru pracovali pro církev. Život patnáctileté zbožné, naivní dívky se zázračně proměnil zásahem samotného mesiáše. Ten jí totiž vybral jako ideální manželku pro svého nejstaršího syna Hyo Jina (česky foneticky [Hyo Žin]) a nelegálně přestěhoval do USA. Manželství s černou ovcí Pravé rodiny, požehnané počátkem roku 1982, postrádalo jakýkoli citový vztah. Pro osamělou Nansook bylo peklem na zemi.

Snad až příliš často se v textu opakuje líčení Hyo Jina prostopášného hýření, plného alkoholu, drog a prostitutek a jeho tyranského násilí vůči Nansook. Důvod podrobných popisů manželových špatností tkví patrně ve věnování knihy - autorka ji adresuje svým dětem. Naturalistická svědectví jsou odpovědí na očekávanou otázku po tátovi, vysvětlují, proč již „nemají“ otce.

Ani v Pravé rodině nenalezla Nansook lásku a harmonii. Práví rodiče své ratolesti vůbec nevychovali, všechny práce za ně

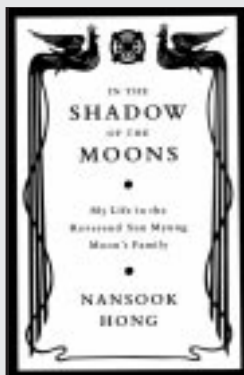
vykonávalo služebnictvo, které děti adorovalo jako prince a princezny. Za patnáct let Nansook neviděla, že by Moonovi nejmenším, „utřeli nos nebo si s nimi hráli“. K jejímu překvapení malí žvatlali anglicky a skoro vůbec neuměli korejsky (korejština má být podle učení církve budoucí celosvětový jazyk). Vztahy starších bezhříšných Pravých dětí k rodičům hodnotí autorka jako chladné, někdy dokonce nenávislné. Mesiášovy děti ve svém otci božího velvyslance na zemi rozhodně neviděly. Mesiáše a jeho ženu Hak Ja Han ctili jako zdroj financí.

K Nansook se rozmazlení mesiášovi potomci (s čestnou výjimkou dcery Un Jin) chovali povýšeně až přezíravě – do Pravé rodiny se jenom vdala, nemohla být jejím plnoprávným členem. Úcty manželky mesiášova syna Nansook naopak požívala od řadových členů, a tak byla od upřímnosti a přátelství izolována nejen odshora, ale i zespodu.

Práví rodiče byli pro svou snachu nepřístupní, vyžadovali božské pocty a nekritickou poslušnost. Nansook si zvali „na kobereček“ prakticky jen proto, aby jí vynadali, většinou kvůli tomu, že se jí nedaří přivést nezkontrolovaného rockera Hyo Jina na správnou cestu. To měla být její „božská mise“ a smysl jejího manželství. Svého syna ovšem Moonovi nekárali nikdy.

V jednom z citovaných rozhovorů s Matkou (Hak Ja Han) dostává Nansook na svou otázku - proč jí Hyo Jin tvrdí, že jako syn mesiáše může mít mimomanželský sex - překvapivě otevřenou odpověď. Otec (Moon) měl v době svazku s Matkou také další poměr. Bylo to však řízením boží prozřetelnosti. Ale protože Hyo Jin není mesiáš, neměl by takto jednat. Na jiném místě autorka doplňuje, že Moon jednoho ze svých levobočků - Jin Sunga - oženil v roce 1984 se svou manželskou dcerou In Jin.

Přes trvalou deziluzi Nansook ztrácí víru v Sun Myung Moona jen velmi pomalu. Silným impulsem k pochybnostem je pro ni posmrtná korunovace mesiášova syna Heung Jina, který v lednu 1984 zahynul po autohavárii, na krále nebes. Brzy poté je Moon na téměř rok a půl uvězněn za daňové podvody. Svůj návrat oslaví okázalou ceremonií, při níž se prohlásí „imperátorem uni-

versa“, což u Nansook vyvolá další rozpaky.

V tu dobu se již množí hlášení ze všech koutů světa: Heung Jin promlouvá skrze spiritisticky sensitivní členy církve. Sám mesiáš uzná, že se jeho syn vtělil do černošského mládence ze Zimbabwe. Černý Heung Jin pořádá v roce 1987 světové turné, které je křížáckým tažením proti amorálnosti. Při návštěvě v East Garden mesiáše nadchne tím, že mu líčí onen svět pomocí citací z dřívějších Moonových projevů. Svým údajným sourozencům – Pravým dětem - ovšem nedokáže zodpovědět základní otázky o svém bývalém pozemském životě. Vše prý zapomněl během převtělení. Afričan pak rázně a často násilně vymýtá všechny nepravosti i v nejvyšších církevních kruzích. Teprve když jeho brutalita začne přerušovat všechny meze (zbije například mesiášova blízkého spolupracovníka - šedesátníka Bo Hi Paka), Moon jednoduše prohlásí, že duch Heung Jina z černocho odešel. Zimbabwan se pak vrací do vlasti, prohlásí se mesiášem a rozštěpí tak tamní Církev Sjednocení.

Náležitý prostor věnuje Nansook popisu pozemského mamonu a rozmarilého života Pravé rodiny. Přiznává, že pomáhala Hak Ja Han pašovat do USA vysokou hotovost z japonského fundraisingu. Práci pro mesiáše tehdy vnímala jako nadřazenou pozemským zákonům. S Pravými rodiči navštívila Nansook herny v Las Vegas. Ač církev zakazuje hazard, Matka horečně ládovala peníze do hracích automatů a Otec hrál blackjack. Vše vysvětloval tím, že přece musí mezi hříšníky, aby je mohl spasit. Sám ale prý nehrál – stál za zády svého asistenta a instruoval ho, jak sázet.

Počátkem devadesátých let rodiče Nansook, žijící v Koreji, vystoupili z církve. Příčinou odchodu jim bylo nactiutrhačné pomlouvání a ponižování z úst mesiáše. Přitom Moon vděčil panu Hongovi za zbudování prosperujícího korejského průmyslového gigantu Il Hwa. Od Pravé rodiny se separovali rovněž manželé Jin (bratr Nansook) a Je Jin (nejstarší Moonova dcera). Opuštěné Nansook se v listopadu 1994 narodilo páté dítě (druhý syn). Násilí neustále zdrogovaného Hyo Jina se zostřílo natolik, že jí a dětem šlo o holý život. Poslední záchranou se zdál být riskantní útek. S pomocí bratra Jina a Madelene Pretoriusové, jediné přítelkyně Nansook, jež zanedlouho rovněž z Církve sjednocení odešla, se plán zdařil. Po měsících skrývání a zdlouhavých soudech, které manželství nakonec rozvedly a přinutily Moonův klan platit ali-

menty, se Nansook „učí“ žít na svobodě. Bydlí s dětmi v Massachusetts v sousedství Jina a jeho ženy. Hyo Jin se nadále utápí v opiátech, do manhattanských barů „tahá“ své sourozence i řadové věřící, o Nansook a děti prakticky nejví zájem.

V závěru knihy se autorka pouští do prognostiky. Podle jejího názoru se po smrti mesiáše (narozen 1920) o moc v kultu a obrovský majetek poperou mladší bratři patrně již odepsaného Hyo Jina. Hak Ja Han bude nadále zastávat pouze symbolickou věroučnou pozici Matky. ■

Martin Kořínek

JE NUTNO JÍT ZA BOHA

Mistr Eckhart a středověká mystika

Uspořádal Jan Sokol. 2. vydání.

Praha, Vyšehrad 2000. 360 stran, Kč 298,-

„Nutno jít za Boha“ je patrně nejlapidárnějším a nejprovokativnějším výrokem učence, mystika a kazatele mistra Eckharta, kterého r. 1326 lítý pronásledovatel „bratřů svobodného ducha“, kolínský arcibiskup Heinrich z Virneburgu, postavil před soud jako kacíře. Obžalovací spis uváděl 108 bludných výroků, z nichž 75 bylo vyrýžováno z Eckhartových německých kázání, 12 z latinského komentáře k biblické knize Genesis a zbytek z Knihy božské útěchy. Z této knihy mohla dogmatiky mohla ranit mrtvice. Eckhart se odvolal a jako Jan Hus do Basileje se vydal k papeži do Avignonu, aby se tam osobně hájil. Není známo, za jakých okolností r. 1327 zemřel, zda přirozenou smrtí či rukou nájemného vraha. Jisté je, že tak unikl potupné smrti kacířů na hranici.

Jeho nepřátelé v církvi byli četní a mocní. Solí v očích jim byla jeho otevřená podpora beghinského hnutí, které se z Flander rozšířilo do německých, francouzských a italských měst. Jeho členové odsuzovali rozmařilost církevní hierarchie a hlásali dobrotivou skromnost. Beghardi a bekyně zakládali v městských domech přísně separovaná společenství, jejichž hospodářskou základnou byla řemesla. Živili se tkalcovstvím a krajkářstvím, věnovali se péči o chudé a nemocné, společně modlitbě a rozjímání. Církevní vrchnost se pokoušela toto hnutí kontrolovat tím, že k nim posílala řeholní kazatele, především dominikány. Nepočítala však s tím, že její lidé budou tak silně ovlivněni lidovou vroucností a mystikou.

Na pařížské univerzitě Eckhart obhajoval svůj názor, že rozmysl (*intellectus*) je

kvalita o celý řád vyšší než rozum (*ratio*), a přitom je základem, nikoliv důsledkem Božího bytí. Z dob jeho působení v Čechách (1308) pochází jeho „Kniha božské útěchy“. Podle ní „duchovní“ člověk musí provádět přísnou sebekázeň a získávat vhled, že za všechny své strasti a trampoty nemůže jeho prostředí, nýbrž on sám. Místo křečovité snahy zajistit si Boží milost, osobní spásu a ráj, má ze sebe duchovní člověk vymýtit zármutek a stesk, neochvějně projevat takové ctnosti jako odvahu, statečnost a rozvahu. Musí být vnitřně obrněn proti nejistému, nepravdivému okolí, chtivosti statků a lačnosti a být ochoten přinášet osobní oběti.

Písmo svaté pro Eckharta bylo zásobárnou citátů k podpoře jeho teologických a metafyzických názorů, které svou originalitou zněly tuctovým kazatelům podezřele, ne-li kacířsky. Měl své oblíbené texty, Knihu Moudrosti, Knihu Sirach a Janovo evangelium, jehož prolog obšírně okomentoval. Ježíš z Nazareta jej nezajímal, protože sám zažil vrcholnou mystickou zkušenost, že Ježíš je Kristus, Náš Pán, syn Boží a věčné SLOVO (Logos).

Jan Sokol se přímo krkolomně snaží dokázat pravověrnost výroků o „jediném bytí“ (všechno co jest, je dílo Boží, s. 51), a výrok „o božské jiskře v duši“ interpretuje, že Bůh je člověku blíže než člověk sám sobě“.

Jakkoliv nás může těšit, že dílo mistra Eckharta se těší zájmu historiků, lingvistů, filozofů i teologů, kteří se o něm pochvalně zmiňují v první části knihy, tyto hlubokomyšlné úvahy můžeme směle přeskočit a nacházet inspiraci přímo ve Výboru ze spisů (s. 121 – 318). Je to pokladnice námětů k rozjímání. Buďme vydavateli vděční, že nezatajil ani 26 mistrových výroků, které jako kacířské odsoudila bula papeže Jana XXII. z r. 1329.

Příliš stručné jsou obě závěrečné kapitoly o Eckhartových pokračovatelích: Jindřichu Susovi (1295 – 1365) a Janu Taulerovi (1300 – 1361). Nejstarší generace zná Eckhartovo dílo z nepříliš povedeného překladu Karla Weinfurtera (1934), obsahující i neautentické texty, které následný průzkum prokázal za podvržené. Na novém překladu z roku 1993 spolupracoval tým zkušených překladatelů: Lenka Karfíková, Miloš Dostál a Jan Sokol. Soubor uspořádal, úvodní studii napsal a poznámkovým aparátem opatřil kmenový autor Vyšehradu Jan Sokol. ■

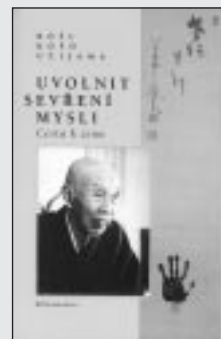
Boris Merhaut

ZEN JAKO SYNONYMU ŽIVOTA

Rōši Kōsō Učijama: Uvolnit sevření mysli
Praha, DharmaGaia 2000, 281 s.

Autorem jedné z posledních knih o zenovém buddhismu je japonský mnich, který celý svůj život zasvětil praktikování tohoto směru mahájánového buddhismu. Tato první charakteristika by mohla automaticky evokovat, že půjde o další z řady děl, kde mistři zenu uvádějí různé rozporuplné výroky a nechávají pak na čtenáři, ať si s nimi sám poradí. Stejně autor nakonec vždy skončí s tvrzením, že zen lze pouze praktikovat, a má jen minimální smysl o něm hovořit. Učijama je však o poznání vstřícněji nakloněn potřebám racionalistického a kauzálního myšlení člověka Západu. Říká, že je naprosto správné, když hledající nejdříve uspokojí svoji potřebu si filozoficky vymezit dané téma. V jeho případě jde navíc o člověka, který se zabýval studiem západní filozofie i křesťanství. Proto je část knihy věnována vysvětlení zenové nauky ve vztahu k myšlení člověka vycházejícího z křesťanské kultury. Na druhou stranu je však Učijama jako „pravý“ zenový mistr přesvědčen, že zazen (forma zenové meditace školy sótó) i nadále zůstává kardinální manifestací zenu jako filozofie – meditace se musí praktikovat (čím více, tím lépe, ale i jedno sezení má smysl) a myšlenky a slova jsou „jen“ jedním z rovnocenných projevů života. Problém je však v tom, že člověk v nich často hledá onen „hlubší“ smysl. Dále pak autor klade velký důraz na pochopení toho, že meditace nemá žádný konkrétní cíl a že adept zenu neprodělává jakýsi výcvik za získáním nějakých esoterických znalostí nebo schopností.

Neměl by však vzniknout mylný dojem, že kniha je hlavně filozofickou analýzou. Jednak jde v nejlepší slova smyslu o neakademickou, praktickou filozofii, jednak se autor věnuje také podrobnému popisu praxe

zenové meditace. Dílo má navíc autobiografický rozměr, který knize poskytuje tolik potřebnou čtivost a zároveň čtenáře přesvědčuje, že osobní filozofie i život autora jsou v jednotě. ■

Lukáš Doubrava

DEPRIVAČNÍ TEORIE

Romana Petrášková:

Prevence v oblasti sekt, magisterská práce,
Husitská teologická fakulta UK, 2001

2. kapitola: Teorie příčin vstupu do sekt

...

2.1.3. Rozbor deprivační teorie

Do 60. let se při provádění sociologických výzkumů zaměřených na sociální hnutí a kolektivní chování považovali ti lidé, kteří vstupují do radikálních, zvláště náboženských hnutí, za jiné, deviantní. Předpokládalo se, že tito lidé pocházejí z marginálních skupin obyvatelstva. Pak byl jejich vstup do radikální skupiny interpretován jako výsledek nějakého iracionálního procesu nebo osobní psychopatologie.

S rozvojem mládežnických skupin v 60. letech, např. protiválečných apod., se náhled na radikální skupiny začal měnit. Lidé zapojení do těchto hnutí totiž dost dobře nezapadali do vytvořeného obrazu deviantních osobností. Často to naopak byli děti z dobře situovaných rodin. Proto se sociologové začali přiklánět k teoriím „relativní deprivace“ jako např. Aberle, Glock, Gurr. Tato teorie převládala až do 80. let, kdy však začala být kritizována a nahrazována jinými teoriemi. Nikdy však úplně neztratila svůj vliv, a to jak na populární a lidové výklady důvodu vstupu do sekt (kultů), tak na některé vědecké koncepty (např. Levine, Kent, Stark a Bainbridge).

Nyní se blíže podívejme na relativně-deprivační přístup tak, jak ho rozvinul Charles Glock (1964). Na základní otázku: „Proč se lidé připojují k různým náboženstvím?“ odpovídá systémem „nátlaků a lákadel“ (pushes and pulls). Z jedné strany jedince nasměrovat a postrčit určitým směrem a z druhé strany ho přitáhnout do skupiny. Může se jednat o reakci na různé druhy deprivace - ekonomickou, sociální, organickou, etickou, psychickou. V 19. a na počátku 20. století šlo často i o ekonomickou deprivaci, zvláště u radikálních rádkoby křesťanských hnutí, která slibovala odměnu v příštím životě za projevenou křesťanskou pokoru v tomto životě. (Což ovšem bylo často slyšet i z kazatelen křesťanských církví během celých staletí.) Toto však dnes již není zcela pravdou, protože členové náboženských hnutí jsou obvykle dobře sociálně a ekonomicky situovaní, u některých sekt lze naopak sledovat zaměření právě na ekonomicky úspěšné jedince. Tuto diskrepan-

ci se sociologové snaží řešit zavedením rozdílu mezi „absolutní nebo reálnou“ a „relativní“ deprivací. „To, zda jsou lidé skutečně deprivováni nebo ne, nemůže být rozhodujícím ukazatelem k určení toho, kdo se připojí k nějakému sociálnímu nebo náboženskému hnutí.“ Deprivační teorie se nevztahuje pouze na pohled připojení jedince k náboženskému hnutí, ale i na otázku vzniku a růstu určitého náboženského hnutí samotného, tj. jako skupiny. Deprivace je věcí subjektivní. Jde při ní o rozdíl mezi naplněním či odměněním, které jedinec cítí a prožívá, případně je přesvědčen, že by měl obdržet, cítit a prožívat, a mezi skutečně prožívanou realitou. Jestliže tito lidé „...nepřijmou nějaké racionální vysvětlení tohoto rozdílu reality a pociťované deprivace, pak budou spíše náchylní vyhledávat nebo se přidávat k hnutím, které jim slíbí změnu nebo kompenzaci.“

2.1.4. Kritika deprivační teorie

Proti této teorii se zvedly hlasy upozorňující na její slabiny. „Jejich (tj. zastánců deprivační teorie) opomenutí přesvědčivého spojení psychických okolností s předchozími sociálními podmínkami na jedné straně a následném zapojení do hnutí na straně druhé je Achilovou patou (relativně-deprivačního) výzkumu.“ Přestože některá spojení byla prokázána, nikdy si nemůžeme být zcela jisti, zda zde není stejně tolik těch, kteří prožili stejnou deprivaci a přesto nejsou účastníky v náboženských hnutích. Takže ani důkaz, že mnozí konvertité k náboženským hnutím, případně sektám, prožili některý druh relativní deprivace, nedává příliš jasnou odpověď na otázku, proč některá hnutí rostou a proč k nim lidé konvertují. Nadále zůstává otázkou, proč někteří jedinci s prožitou deprivací se členy sekty stanou a jiní, též s prožitou deprivací, nikoliv. Všichni totiž prožíváme určitou frustraci během našeho života.

Dnes již mnozí odborníci tuší, „že relativní deprivace nemusí být vůbec nezbytná pro mnoho náboženských hnutí, která jsou kulturně nová“. Jedním z důvodů neplatnosti relativně-deprivační teorie dnes může být i změna celkového kulturního prostředí. Dříve se na nová

náboženská hnutí pohlíželo jako na něco tak extrémně vybočujícího z normálu, že „pouze velmi neobvyklé důvody byly dostačující k tomu, aby se člověk postavil proti vůli společnosti a připojil se nebo vytvořil nějaké (nové náboženské hnutí)“. V dnešní moderní společnosti jsou však různé novoty běžnou skutečností a připojení k novému náboženskému hnutí je relativně málo „trestáno“. „Vzhledem k těmto celosvětovým podmínkám napětí a deprivace mohou být nedůležitými faktory“. Z toho všeho vyplývá, že Glockovo tvrzení, že relativní deprivace je „nezbytnou“ podmínkou pro vstup do náboženského hnutí, není zcela opodstatněné. Nadále tedy zůstávají otázky: „Proč se někteří lidé necítí deprivováni, i když podle všech objektivních kritérií jsou?“ a „Proč jen určitá část z těch, kteří se deprivováni cítí, se stávají členy náboženských hnutí?“

„Souhrnně řečeno, je hloupé pokoušet se vysvětlovat tak mnoho motivů, které mohou vést k připojení se k různým druhům skupin na základě vysoce generalizované teorie jako je teorie relativní deprivace“.

Deprivace je, či může být, jednou z predispozic pro vzrůst náboženského hnutí (sekty) nebo vstupu jedince do takového hnutí, ale není sama o sobě podmínkou dostačující.

Literatura:

Dawson L. L.: *Comprehending Cults - The Sociology of New Religious Movement*, Toronto/Oxford/New York, Oxford University Press 1998
Bainbridge W.: *The Sociology of Religious Movements*, New York/London, Routledge 1997

Průzkum Romany Petráškové mezi středoškolskými profesory v Českých Budějovicích kromě jiného prokázal, že nejvíce respondentů si pod slovem „sekta“ vybaví svědky Jehovovy.
Foto: Petr Velechovský.

Návrat Židů do Izraele má mezi křesťany podporu

POTĚŠENÍ PRO LID BOŽÍ

Zdeněk Vojtíšek

Zmínkou o fenoménu křesťanského sionismu v podání Křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) se vracíme k tématu Dingiru 1/2001.

Slovník *Judaismus od A do Z* vysvětluje pojem „sionismus“ jako „hnutí obhajující a podporující návrat židovského lidu do domoviny předků *Erec Jisra'el* a usilující o vytvoření suverénního a nezávislého židovského státu“¹. Myšlenka sionismu a sám tento pojem se dostal do povědomí Židů i celého Západu díky knize vídeňského novináře Theodora Herzla „Židovský stát“ (1896).

Theodor Herzl (1860–1904) pak již jako politik stanul v čele sionistického hnutí a stal se předsedou nově založené Světové sionistické organizace. „Náboženské a biblické motivy v sionistickém hnutí zpočátku příliš nefigurovaly;“ upozorňuje kniha *Co by měl každý vědět o židovství*² a pokračuje: „Hnutí nese pečeť doby, kdy mnohé národy usilovaly o národní samostatnost a mnohé skupiny o sociální spravedlnost.“

Dříve než sami sionisté

Národně osvobozené i duchovně obrodné úsilí sionistů se od počátku těšilo přízni některých křesťanských kruhů. Křesťanský milenarismus³ vždy obsahoval i očekávání návratu rozptýlených příslušníků izraelského národa do zaslíbené země⁴ jako znamení brzkého druhého příchodu Kristova a nastolení tisíciletého království. „A tak když začíná Theodor Herzl svoji kampaň za obnovu židovského státu, nachází vlivné a obětavé stoupence mezi křesťany,“ uvádí ve své pozoruhodné studii o křesťanském sionismu Martin Janeček.⁵

Křesťanský sionismus se po celé dějiny křesťanské církve týkal jednotlivců a skupin s entuziastickými a fundamentalistickými důrazy⁶ a stal se zcela logicky i jedním z hlavních témat křesťanského charismatického hnutí. A byli to právě charismatici, kteří spolu s evangelikály stáli při založení jedné z nejvýznamnějších organizací křesťanského sionismu, Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ).

Tato křesťanská organizace uvádí, že „vznikla v roce 1980, kdy většina států světa pod nátlakem arabských zemí přemístila svá velvyslanectví z Jeruzaléma do Tel Avivu. Nepřímo tím přitakaly názoru těchto arabských režimů, které neuznávají Jeruzalém jako hlavní město Izraele, protože neuznávají právo Státu Izrael na existenci.“⁷

Křesťanské velvyslanectví Jeruzalém dále deklaruje, že „založení ICEJ bylo tedy politicky symbolickým činem“ a že toto založení „ilustruje jeden z cílů této organizace: být křesťanským hlasem, který vystupuje ve prospěch židovského lidu.“⁸

Podpora i výhrady

Aktivity křesťanských sionistů jsou ostatními křesťany přijímány jak s pochopením, tak s určitými výhradami. Výhrady se týkají většinou jednak fundamentalistického výkladu Bible, jednak jednostranné podpory politiky Izraele. Evangelický farář Pavel Otter např. upozorňuje Křesťanské společenství v Hradci Králové (pořadatele akce „Dny pro Izrael“): „Dopouštíte se jednostrannosti, jež je v rozporu se stanovisky OSN, EU i světového veřejného mínění, která k odpovědnému a smířlivému chování vybízejí obě zúčastněné strany konfliktu. ... Myslím, že v dané chvíli si žádá z rozvášněných stran nezasluhuje podporu. Podporu si zasluhuje pouze mírový proces, který je - jak známo - ohrožován a odmítán nábožensky konzervativními, militantními, fanatickými

Křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) je nejvýraznějším představitelem „křesťanského sionismu“. Kromě něho můžeme do této kategorie zařadit i další organizace:

Operace Ester, jediná pouze česko-slovenská organizace, založena r. 1991, předseda Pavel Topefer, časopis Zpravodaj OE, www.volny.cz/operace.estor

Ebenezer, mezinárodní organizace, která pomáhá návratu Židů do vlasti, tajemník u nás Milan Labaj.

Křesťanskí priatelja Izraela (Christian Friends of Israel) pobočka na Slovensku obsluhuje i ČR, představitel: Stanislav Gawel.

Zdeněk Vojtíšek
(s poděkováním Mojmiru Kallusovi)

fundamentalisty na straně izraelské i palestinské.“⁹

Izraelci domácí, Palestinci hosté

V čele české pobočky ICEJ stojí RNDr. Mojmir Kallus. Dingiru odpověděl na několik otázek:

Jakou práci ICEJ koná?

ICEJ vyvíjí za prvé činnost charitativní. V Jeruzalémě funguje rozsáhlé oddělení sociální pomoci, které financuje řadu projektů pro potřebné Židy i Araby v zemi. Kromě toho se rozvinulo zvláštní oddělení jen pro přistěhovalce ze zemí bývalého Sovětského svazu. Humanitární charakter má i činnost ICEJ mimo Izrael. Ve spolupráci s Židovskou agenturou se podílí na pomoci Židům, kteří se rozhodnou pro *aliju*, tedy emigraci do Izraele. Návrat Židů ze všech koutů země do Izraele považujeme za naplnění biblických proroctví. Pomoci se dostává také potřebným Židům v diaspoře.

Dále ICEJ vyvíjí rozsáhlé vzdělávací a kulturní aktivity, jimiž chce přispívat k obživení znalosti hebrejských kořenů křesťanství. Každoročně je nejvýznamnější takovou akcí křesťanská oslava Svátku stánků v Jeruzalémě pořádaná od roku 1980.

Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ),

křesťanská charitativní a vzdělávací organizace se sídlem v Jeruzalémě a pobočkami ve více než 60 zemích světa. Organizace vznikla v roce 1980; v České republice je pobočka ICEJ registrována od roku 1995 jako občanské sdružení s mezinárodním prvkem. V čele stojí RNDr. Mojmir Kallus.

Mottem ICEJ jsou slova z biblické knihy proroka Izajáše (40,1) „Potěšujte, potěšujte můj lid, říká váš Bůh“.

ICEJ v ČR a SR vydává časopis „Slovo z Jeruzaléma“. Sídlí v ul. 28. pluku 15, Praha 10. Internet v angličtině: www.icej.org.il; v češtině: www.ecn.cz/private/icej.

Česká pobočka Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) a Křesťanská misijní společnost (KMS) svolali na 26. ledna 2001 před budovu Palestinské autonomie v Praze manifestaci na podporu Izraele. Vyzvali při ní Palestince k mírovému řešení konfliktu s Izraelem. Foto: Jan Kotrč.

Jak je vaše úsilí přijímáno Židy v Izraeli?

Vztahy mezi židy a křesťany jsou zatíženy velkým břemenem, což vede na židovské straně často k apriorní nedůvěře a podezření, že i za přátelskými projevy křesťanů je skrytá agenda. Jedním z našich cílů je být svědectvím o změně postojů křesťanů a jsme si dobře vědomi, že bude trvat dlouhou dobu, než se podaří o tom přesvědčit. ICEJ má za 20 let svého působení v Izraeli dobrý kredit a za své konsistentní postoje snad i určitý respekt. Izraelská veřejnost je díky médiím relativně dobře informovaná. Celkově však nedůvěra přetrvává.

Za charitativní práci ICEJ tedy není misijní agenda. Přesto ale věříte, že se Židé nakonec obrátí k Ježíši?

Ano, v souladu s celým poselstvím Nového zákona, podle něhož je Ježíš spasitelem nejen pohanů, ale především Židů. Věříme tomu, že se naplní slovo apoštola Pavla z listu Římanům 11:26 a bude spasen všechen Izrael.

Rozumím tomu, že návrat Židů do Palestiny chápou křesťané jako naplnění biblických prorocství. Jakou roli při takovém výkladu událostí hraje Stát Izrael?

Vznik státu Izrael nepovažujeme ani za realizaci Božího království na zemi, ani za čistě sociologicky vysvětlitelný fenomén srovnatelný s jinými hnutími národní emancipace. Jinými slovy, soudíme, že Bůh Izraele, který jedná v dějinách, si tohoto vývoje použil pro své cíle. Bez existence izraelského státu by nebylo možné shromáždění Židů, obnova země ani očekávané duchovní probuzení.

Znamená vaše „podpora Izraele“ a „podpora židovského lidu“ také podporu vnitřní a zahraniční politiky Státu Izrael?

Ne.

Zdá se mi, že výběr zpráv a komentářů k nim ve Slově z Jeruzaléma jsou velmi jednostranné.

Zprávy považujeme za faktické a při jejich výběru se snažíme postihnout celé spektrum témat, kterými žije izraelská společnost. Domnívám se, že pocit jednostrannosti mohou mít lidé předem jednostranně ovlivnění.

Komentáře vždy vyjadřují povahu listu, v našem případě hlásanou již na titulní stránce. Většinou je vybíráme tak, aby zazněly hlasy, které čtenář u nás jinak takřka nemá šanci zaslechnout. Občas uveřejňujeme také hlasy palestinských Arabů, nejčastěji pak názory představitelů významné (spíše pravavicové) části izraelské veřejnosti. Kritériem je, aby buď vyjadřovaly náš názor, nebo trefně popisovaly nějaký zajímavý jev a sloužily lepšímu porozumění problematice.

Jaký scénář dalších politických událostí v Palestině by ICEJ přivítalo? Jaký poli-

Z Prohlášení 4. mezinárodního křesťanského kongresu o biblickém sionismu

... Biblický sionismus je pevně přesvědčení, že Bůh vyvolil židovský národ a světil mu do věčného vlastnictví Kenaanskou zemi, aby mohl dát světu Boží slovo, muže víry, Mesiáše a být živým příkladem toho, co znamená následovat jediného pravého Boha a zakoušet jeho věrnost a přísnost. Je toho názoru, že moderní obnova izraelského státu není politickou anomálií, nýbrž dokladem trvalé Boží věrnosti vůči jeho lidu a smlouvě uzavřené s praotcem Abrahamem. ...

Deklarujeme svou pevnou víru ve slavnou vizi míru přicházejícího pro Izrael a svět, která byla poprvé vyslovena v minulosti v posvátných spisech hebrejských proroků a potvrzena naším Pánem a jeho apoštolů. Máme za to, že tento biblický pojem míru byl zdrojem naděje a proměny lidských dějin více než co jiného, inspiroval víru a čestnost po mnoho generací a dosud nebyl překonán žádným jiným lidským úsilím o mír. Právě naše vytrvalá oddanost tomuto zaslíbenému věku mesiánského míru a pokoje je směrodatná pro náš přístup k současným okolnostem, před kterými stojí Izrael, Církev a svět (Izaiáš 2:1-3). ...

Uznáváme, že velká *alija* je založena na biblických základech; proto povzbuzujeme Židy z celého světa, aby pokračovali v návratu do Izraelské země. ...

Křesťané musí odvážnými skutky podporovat návrat židovského národa do celé Izraelské země; potěšovat je a modlit se za ně v jejich zkouškách a neštěstí; a proklamovat všem lidem, že jejich vyvolení je nezrušitelné a jeho smyslem bylo a je přinést do světa Boží plán záchranu (Jan 4:22, Římanům 3:1-2, Římanům 9:1-5, Římanům 11:29). ...

Proto varujeme všechny národy a země, že ti, kdo usilují vykořenit židovský národ z jakékoli části Jeruzaléma a zbavit Izrael jeho Bohem svěřeného dědictví nebo rozdělit Izraelskou zemi, se dostávají do konfliktu s Bohem Bible (Joel 3:1-3) a sami se zraní a padnou pod Božím soudem (Zachariáš 12:1-9). ... *Oficiální překlad z materiálů ICEJ Mojmir Kallus, pro Dingir vybral Zdeněk Vojtíšek*

tický stav uspořádání práv Izraelců a Palestinců považuje ICEJ za ideální?

Nemáme žádné politické scénáře. Při modlitbách a praktické činnosti vycházíme z biblického ideálu, který v tomto případě - stručně řečeno - znamená právo Izraelců žít ve své historické domovině a právo Palestinců na slušné a rovné zacházení v postavení „hostů a cizinců“ uprostřed nich. Tyto zásady se snažíme podporovat.

Zdá se mi, že Slovo z Jeruzaléma místy podléhá dojmům, že média informují o dění na Blízkém Východě neobjektivně a že právě ICEJ a podobné aktivity jsou povolány k „pravdivému“ informování.

Uvedenému dojmům netřeba „podléhat“, neobjektivnost některých médií je snadno doložitelná a je předmětem kritiky mnoha monitorovacích organizací nejenom křesťanských (např. www.camera.org).

Jedním z bodů našich stanov je „úsilí, aby se křesťané mohli dozvědět, co se děje v Izraeli“. Snažíme se to dělat.

Poznámky

- 1 Newman, J., Sivan, G., *Judaismus od A do Z*, Sefer, Praha 1992, str. 181
- 2 Baumann, A. H. (ed.), *Co by měl každý vědět o židovství*, Kalich, Praha 2000, str. 33 a 35
- 3 milenarismus - očekávání milénia, Kristovy tisícileté říše
- 4 na základě Bible, např. Hospodinova výroky v knize Ezechiel 36,24: „Vezmu vás z pronárodů, shromáždím vás ze všech zemí a přivedu vás do vaší země.“
- 5 Janeček, M., *Milénium a křesťanský sionismus*, Zpravodaj Společnosti křesťanů a Židů, 42, 2000/5761, str. 15
- 6 stručný přehled těchto proudů podává Janeček
- 7 „Co je ICEJ?“, přípravný výbor ICEJ ČR, Praha 1995
- 8 tamtéž
- 9 Otter, P., otevřený dopis Křesťanskému společenství Hradec Králové a jeho pastora D. Doksanskému, 3. 11. 2000

Běžní uživatelé jazyka se slovem „sekta“ nemají potíže

PROBLÉMY S EXPLIKACÍ

Prokop Remeš

Vít Profant a Ivan O. Štampach se v Dingiru 4/2000 (str. 5 - 6) pokusili odpovědět na otázku „Co je a co není sekta“. Ne všechny čtenáře uspokojili.

Začínám už být unaven z toho neustálého probírání se termínem „sekta“. Unaven proto, že všechny polemiky, s nimiž se poslední dobou setkávám, jsou zatížené metodologickou chybou, za kterou by se musel stydět každý student vysoké školy (pokud by nebyl rovnou vyhozen od státnic).

Oč jde? Jde o to, že tyto polemiky se tváří jako ontologické analýzy (tedy rozborů faktů), a ve skutečnosti to jsou analýzy lingvistické (tedy rozborů významů slov). Vysvětlím to.

Vít Profant to zřejmě neví, ale ontologická analýza faktů je současně lingvistickou analýzou pojmů. Ontologická otázka „Co je a co není sekta?“ by se dala oprávněně přeformulovat jako lingvistická otázka „Co označujeme a co neoznačujeme slovem 'sekta'“. V tomto smyslu se pak stává rozbor problému nejen axiomaticky deduktivním usuzováním (o něž se Vít Profant snaží, ale které je přísně vzato tautologií), ale především *explikací*, tedy transformací nepřesného pojmu v pojem přesný.

Jestliže Vít Profant (a Odilo Štampach také) mají pocit, že v náboženské oblasti je lepší se termínu „sekta“ vyhnout, nežiká nám to nic o tom, zda sekty existují, nebo ne. Říká nám to, že oni sami mají potíže s užíváním tohoto pojmu. V řeči běžného člověka se slovo „sekta“ normálně vyskytuje a lidé mu ve vzájemné komunikaci dobře rozumějí. A nikoliv tak, že by je toto slovo informovalo pouze o psychickém nastavení člověka, který toto slovo pronáší (něco jako citoslovce „fuj!“ „brrrr“ či „hnus!“), ale i jako něco, co jim podává informace o samotné objektivní realitě. Pojem „sekta“ má pro běžného člověka zcela určitý objektivní obsah, a jestliže oba autoři mají problém s jeho explikací, neznamená to, že tento pojem neexistuje, ale prostě, že navrhované explikace jsou *pro ně* nevyhovující.

Bohužel, v oblasti explikací (jako všude na úrovni meta-komunikace) nelze aplikovat pojem pravdy. Platí zde pojem komunikační výhodnosti. Požadavky na produkt explikace, jak je podává Rudolf Carnap, jsou tyto: *podobnost, přesnost, plodnost a jednoduhost*. Explikace pojmu „sekta“ jako „totalitní náboženské či paranáboženské skupiny“ splňuje všechny tyto nároky: Explikované slovo je podobné jeho předvědeckému užívání (= člověk z ulice a odborník ho užívají ve většině případů shodně), je jednoduché (= definičně přehledné), přesné (= je zasazeno do systému vědeckých pojmů) i plodné (= lze ho uvádět do vztahů na základě pozorovaných faktů). Že není plodné pro potenciální členy sekt, je pochopitelné, ale konec konců členy sekt nikdo k užívání tohoto pojmu nenutí. Jazyk sám si pomůže. Až se tento termín významově vyprázdní, pak se přestane užívat. Další debaty nad tím, *co je a co není sekta*, jsou už jen mlácením prázdné slámy.

Předseda české pobočky Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém dr. Mojmír Kallus (s listinou) a tehdejší předseda Křesťanské misijní společnosti Mgr. Jan Klas (vpravo) přicházejí k budově Palestinské autonomie. Fotografie z manifestace 26. ledna 2001.
Foto: Jan Kotrč.

Dalajlama by lidi celého světa nejraději rozškatulkoval

POLITIK V HÁVU DUCHOVNÍHO VŮDCE

Lukáš Doubrava

„Snaží-li se kdokoli, hinduista, muslim nebo křesťan přestoupit na jinou víru, je to špatné“ (ČTK 25. ledna 2001, citováno v Dingiru 1/2001, str. 31). Tento výrok nezešel od žádné autoritářské státní moci, která je spjata s daným náboženstvím jako s institucí zajišťující jednobarevnost obyvatel této země, ale od osoby, jež žádné zemi nevládne, a hlavně - od osoby, jež je ve světě považována za jednu z předních duchovních autorit. Nemluví o nikom menším, než o dalajlamovi...

Vzpomínám si, že již při své první návštěvě v Praze dalajlama reagoval na nějakého novopečeného českého buddhistu podobně: „Proč se vzdávat tak krásného náboženství, jako je křesťanství?“ Tehdy jsem si myslel, že jde hlavně o diplomatickou odpověď návštěvníka postkřesťanské evropské země, jenž chce být k hostitelům zdvořilý a který - protože se snaží vést mezináboženský dialog - hledá na jiné víře vždy nejdříve její pozitiva. Avšak nyní se mi zdá, že tibetský duchovní vůdce snad vůbec nechápe podstatu myšlení monoteisticky uvažujícího člověka.

On jako buddhista není vázán poslušností k jednomu personálnímu Bohu, jenž ho prostřednictvím dané víry, tedy nejen instituce, zavazuje k dodržování určitých přesně vymezených pravidel. Jde jednak o víru v určitá dogmata, jednak o smýšlení a chování, jež z těchto pravidel vyvěrá. Nedokáže si tedy představit poctivého katolíka, který je přesvědčen o reinkarnaci, střídá ženy a filozoficky chápe dilema zla a dobra jinak než černobíle. Takový člověk je buď tak spjatý se svou tradicí, že není schopen se od ní odpoutat, a žije v dilematu, anebo osobní život a rituální formy víry prožívá paralelně. Ani jeden z těchto psychologických postojů nepovažují za zdravý, v pravdě duchovní a život jednotlivce tvůrčím způsobem rozvíjející. A přesně právě to, žít v takovéto duchovní schizofrenii, dalajlama po lidech vlastně vyžaduje. Proč?

Když jsem říkal, že nejde o muže moci, který vládne nějaké zemi, nebylo to úplně přesné. Ano, tráví již desetiletí v indickém exilu, takže nemůže fakticky vykonávat svou vůdcovskou roli. Avšak stále se považuje za hlavu svého národa, Tibeťanů. Myslím, že mnohdy tedy uvažuje spíše jako politik, než jako duchovní mistr, kterému záleží

v prvé řadě na rozvoji jedince. Teprve sloučením těchto zdravých individuí a nazřením toho, že jsou vlastně v neoddelitelné jednotě se vším ostatním, může vzniknout společně fungující komunita.

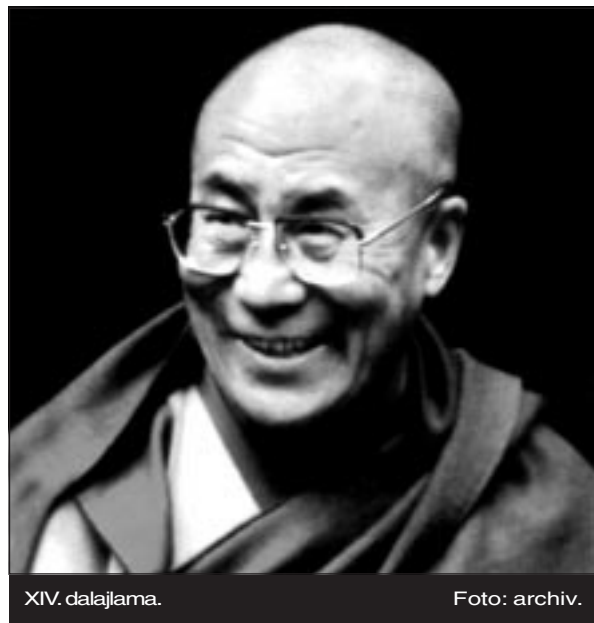
Dalajlama však hovoří spíše jako praviceový hinduista, který chce, aby každý Ind byl tohoto vyznání. Vždy jsem si však myslel, že buddhismus je náboženství (či duchovní filozofie bez Boha - jak chcete), které vnímá život jako jednotu a není pro něj důležité, pod jakou věroučnou hlavičkou daný člověk praktikuje. Musí to být jen v souladu s jeho vnitřním přesvědčením. A to, jak se zdá, dalajlama považuje za méně důležité než dodržení barvy určitého klubu, za který se člověk rozhodl (nebo za nějž rozhodli v jeho dětství jiní!) kopat. Ovšem pak jde o mentalitu nikoliv člověka, jenž uznává duchovní rozvoj jedince, který se demonstruje i navenek, ale o politika nacionalistického ražení, který chce mít vše jasně nalinkováno. Je to jakoby dalajlama vnímal svět

v rovině jakéhosi duchovního bojiště, podobně, jako je nacionalisty chápána změna národní identity, která je pro ně zradou na národě, a tedy i na člověku. Avšak tibetský duchovní vůdce asi zapomněl, že žijeme v době globalizovaného světa, kdy takovéto ideje působí spíše již tragikomicky. Nežijeme prostě v časech, kdy v Evropě platilo: Jaký pán, taková víra!

Znám několik lidí, kteří za svůj život vystřídali dokonce tři i čtyři konfese. Jde podle dalajlamy o „špatné“ lidi? Ne. Patří mezi ty nejotevřenější a nejpříjemnější osobnosti, jaké jsem v životě potkal. Oni

pouze hledají a mají potřebu svůj momentální vnitřní postoj uvést v jednotu s vnějšími atributy. Navíc ve všech případech nejde o lidi, kteří jsou religionisticky neinformovaní a kteří by se nechali naivně svést vždy novými poznatky o dalším náboženství. Naopak, patří mezi absolutně nadprůměrně informované lidi v této oblasti.

Ke každému člověku, který je považován za náboženského vůdce a hlásá své pravdy před nekritickými davy na masových shromážděních, pojmám vždy automaticky jakousi nedůvěru. Stejně tomu bylo při dalajlamově poslední návštěvě v Praze. Navíc se na tuto „atrakci“ snažily do sportovní haly na pražském výstavišti vtlačit tisíce zájemců. Hrozny mnohdy agresivních lidí opravdu nezbuzovaly touhu po duchovním hledání, takže je vlastně dobře, že hinduista zůstává hinduistou, muslim muslimem, křesťan křesťanem...

XIV. dalajlama.

Foto: archiv.

Podvečer v pesachovém týdnu v srdci Jeruzaléma

ZEĎ NÁŘKŮ

Jaroslav Sýkora

Qotel Maaravi je plocha před jeruzalémskou Zdí nářků čítající jen několik desítek čtverečních metrů, po které projde za den tolik nohou jako jen po málo jiných čtverečních metrech světa. Tím více nohou tudy prochází o pesachovém týdnu, jednom ze šeloša regalim, tří poutních svátků.

Qotel není v prvé řadě průchod na toulkách po Starém městě. Je místem modlitby. Dovolí-li to dav, pak cílem cesty sem je úzký pruh u Zdi samé, kde tělo vedle těla vytváří hustý řetěz modlitebníků, kteří se vlní v pohybu lehkých úklonů.

Pruh u Zdi je oddělen *mechicou*. Ženy ke Zdi přistupují z pravé strany, muži z levé. Jsou tu chlapi ve svátečních šatech, černých jak granit, porcelánově bílých košilích a stylových kravatách, frajerským kloboukem s předhnutým kšiltem a botami vyleštěnými jak ohlazená slída. Působí vznešeným, elitním dojmem. Není pochyb o tom, že to jsou Židé *micvot*, dodržující příkázání Tóry, a přesto by mohli být úspěšní bankéři, byznysmeni, akademici ...

A jsou tu *charedim*, zbožní, kteří nosí klobouk z medvědí kůže i v těch největších vedrech, posazený na temeni hlavy. Podobá se čapímu hnízdu na dlouhých komínech

starých cihelen, pejzy jim padají do roviny podpažních důlků černého či zlatavého pláště staženého nad boky a třpytivého na slunci. Chodí, mluví a modlí se rychle, stále předkloněni, zahlobáni, soustředěni na text Tóry a své okolí mistrně přehlížejí jako kulisu, nezbytnou, ale nepodstatnou. Klátivá chůze a třpyt na nitkách faldovitých výstupků pláště připomíná blesk, který se po křivkách jejich těl spouští jako po uzemňovacím drátu do lýtek potažených bílou punčochou.

A jsou tu *chasidim*, veselí chlapíci s odulými břichy vyzařující dobro, teplo a něhu. A jsou tu i *chajalim*, vojáci. Ti se nemodlí. Dohlížejí. Jsou obeptnuti do uniforem a vest s desítkami kapes. Přes rameno mají samopal a ve vaku obušek. Jsou silní, opálení a hrubí.

A je tu spousta žen a ubrečených dětí, *cicit* jim vlají v běhu za zadkem a stále něco

jedí. A je tu spousta *tजारim*, turistů z Jemenu, *nocrim* i *jehudim*, křesťanů i Židů z Francie, Holandska a Ruska. Nad Zdí se z plochy chrámového pahorku houpe hlavou ospalých modřinů a zlatá kopule Omarovy mešity, svaté místo modlitby pro *aravim* a *palestinajim*, Araby a Palestince. Kopule dráždí svou majestátností, silou a nedotknutelností.

Země se odklání od slunce stále víc a víc a nastal čas pro odpolední *minchu*. Kdokoliv může přijít a pomodlit se spolu s ostatními tuto modlitbu a vložit do ní přání o mír za Jeruzalém a celý Izrael, o *šalom olam*, světový mír pro jeho obyvatele, *charedim*, *chasidim*, *tजारim* i *chajalim*, *aravim* i *palestinajim*, *nocrim* i *jehudim*.

NA PŘÍŠTĚ

„Osazení země zaslíbené

Hlavní skupina osadníků pod vedením Brigham Younga dosáhla údolí Velkého Solného Jezera dne 24. července 1847. - Prozkoumavši některé jeho části, utábořila se poblíž City Creek, kde se dnes nalézá střed Města Solného Jezera. Odvedla vodu této říčky na okolní půdu a tak se této dostalo 'první umělé vláhy'. Takový byl počátek umělého zavodňování bílými, anglicky mluvícími lidmi ve vyschlých krajinách Ameriky. Bylo zasázeno několik jiter brambor a zdálo se, že sama příroda pomáhá přistěhovalcům, neboť prudká bouře, doprovázena vydatným deštěm, značně zavlažila půdu. Oné noci průkopníci zpívali chvalozpěvy Bohu, neboť jejich vůdce řekl, když poprvé ušel tuto zemi: 'Totot' jest ono místo!'¹

Od doby svého druhého vůdce Brigham Younga až dodnes mormoni tvoří většinu obyvatelstva amerického státu Utah. V jeho hlavním městě Salt Lake City, na místě vstupu mormonů do „zaslíbené země“, se budou ve dnech 8. - 24. února 2002 konat zimní olympijské hry. I to je důvodem, proč jsme mormonskou církev Ježíše Krista Svatých Posledních dnů zvolili za téma Dingiru 3/2001.

Poznámka

¹ *Sto let mormonismu*, vydáno československou misíí Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů v Praze, bez udání letopočtu (1930?)

Jeruzalém, Zeď nářků.

Foto: Vojtěch Vlč.

Vážená redakce!

V čísle 4/2000 mě velmi zaujal článek pí Věry Noskové „Paranormální svět českých médií“.

V názvu onoho článku mně chybí slovíčko „některých“. To protože jsou média a média. Zde jde spíš o média se značkou komerční. Taková, která mají vydělávat velké peníze na úkor kvality svého obsahu.

Jeden příklad za všechny – TV Nova a její pořad Věštírna. Diváci se nebudou dívat na nudné faráře, kteří jim vykládají něco o Bohu. A protože prožíváme období velkého zájmu o vše záhadné, dosud ne zcela probádané, dozvědět se, co mě čeká v budoucnosti, proč jim nevyjít vstříc. Jedna mladá moderátorka, na jeden díl vždy tři tzv. věštky, kteří jsou také léčitelé, senzibilové apod. Důležitý je ovšem výběr někoho, kdo si nechá věštit. Výběr těchto hostů je rozmanitý. Populární herci, zpěváci a ovšem také politici. Možná, že p. senátor Fischer, ještě teď přemýšlí, proč se nechal přemluvit. Štěstí, že mu nikdo nevyvěštil v budoucnosti krach jeho cestovky. Generální ředitel TV Nova jistě sám těmto blábolům nevěří, ale sledovanost je přednější. A tak česká komerční média se živí také na lidech, kteří hledají cestu a tápají po pěšinkách.

*Z dopisu Leona Kollára,
Karviná, 18. 2. 2001*

Následující dopis se týká článku „Nový zákon, staré otázky“ (Dingir 1/2000, str. 11-12). Redakci byl dán na vědomí. Se souhlasem autora jeho část uveřejňujeme.

Vážená paní RNDr. Jana Řepová,
ředitelka odboru církví
Ministerstva kultury ČR

Vážená paní doktorko,

v rozhovoru, který s Vámi vedl pro časopis Dingir pan PhDr. Zdeněk Vojtíšek, odůvodňujete převzetí určitých prvků nového českého církevního zákona z obdobné rakouské zákonné úpravy předpokladem, „že tam byly zvoleny na základě dlouholetých zkušeností“. Nevím, do jaké míry je Vám známo, že dotyčný rakouský zákon ve své vlasti zdaleka není bez výhrad přijímán. ...

Také bych se rád ještě vyjádřil k samotnému návrhu nového českého církevního zákona. Registrace na prvním stupni přinese základní výhodu, že církev či náboženská společnost může existovat pod vlastním jménem s veřejně uznanou strukturou, což dosud nebylo možné. Zdá se, že práva na druhém stupni jsou skutečně nad-

standardní a nejsou nároková. Podle mého soudu tomu tak úplně není, protože tato práva jsou velice různá a týkají se různých rovin náboženského života.

Třeba uznání církevního sňatku jako občanského je opravdu nadstandardní a jeho odepření neomezuje náboženskou svobodu. Stejně neomezuje náboženskou svobodu skutečnost, že právní subjekt na prvním stupni není placen ze státního rozpočtu. V tomto případě je však porušena náboženská rovnost, protože příslušníci právnických subjektů prvního stupně musí chtít nechtě placením daní podporovat akreditované církve a náboženské společnosti, i když jsou třeba v rozporu s jejich vlastním náboženským přesvědčením nebo programově menšinová náboženská přesvědčení potírají. Totéž se týká církevních škol. Vzhledem k tomu, že se tento problém má vyřešit v dohledné době jinak a spravedlněji, není třeba se jím zde dále zabývat.

S přístupem do vězení (popřípadě do vojenského objektu) se to má opět jinak. Vězeň, kterému je odpřena návštěva a duchovní pomoc ze strany duchovního jeho vyznání a který se třeba musí spokojit s pomocí duchovního jiného vyznání, je omezen ve své náboženské svobodě. Mají-li na duchovní pomoc svého vyznání nárok vězni náležející akreditovaným církvím, měli by obdobný nárok mít všichni vězni.

Nejzávažnější problém osobně vidím v uznání či neuznání mlčenlivosti duchovního vůči zpovědnímu tajemství. Má-li být zpověď tím, čím podle svého určení je, musí probíhat v atmosféře úplné důvěry. Věřící si musí být jist, že duchovní zachová mlčenlivost, at uslyší cokoliv. To patří, podobně jako u lékaře, k podstatě jeho povolání. Duchovní církve či náboženské společnosti na prvním stupni by v krajním případě nemohl dostát zároveň svým duchovním závazkům i ustanovením zákona. ...

S projevem úcty

*Frank Peschel, farář Obce křesťanů
Praha, 18. března 2001*

Podstatnou část odpovědi dr. Řepové Dingir otiskne v příštím čísle.

Ohlas

Dingir 1/2001, str. 1, článek *Fenomén židovství*. Formulace: „...odtud je už jen malý krok k otázce antisemitismu, která se díky tragickému holocaustu stala otázkou pro celou naši civilizaci.“

První Žid by na vás rovnou podal trestní oznámení. Druhý Žid by v tom hledal prá-

vě skrytý, nevědomý antisemitismus. Třetí Žid by měl podezření spíše na akademickou povýšenost, která události hodnotí především podle toho, jak rozsáhlou diskusi vyvolají. Čtvrtý Žid by Vás omlouval, že se jedná o pouhou nedovzdělanost v českém jazyce, která neví, že by se zde dala použít např. vazba „vinou holocaustu“.

Ale všichni čtyři by se asi po vychladnutí oprávněných emocí shodli na názoru pátém, že Váš časopis, když už se chce pohybovat na tenkém ideologickém ledě, potřebuje i v jednotlivostech ještě daleko pečlivější redakční práci.

S pozdravem (a i s uznáním, protože Váš časopis je vcelku skvělý)

*Aleš Wrana
5. dubna 2001*

DINGIR

časopis o současné náboženské scéně

Číslo 2/2001 vychází 11. června 2001

Vydává DINGIR, s.r.o.,
Jankovcova 31, 170 00 Praha 7
tel: 02/ 8387 2223; fax: 02/ 8387 2222
e-mail: dingir@dingir.cz
internet: www.dingir.cz

Šéfredaktor:

PhDr. Zdeněk Vojtíšek
tel: 02/ 8387 2222
e-mail: vojtitsek@dingir.cz

Redakční rada:

Martina Dvořáková, Jiří Koubek
doc. Tomáš Novotný
MUDr. Prokop Remeš
doc. Ivan O. Štampach

Fotografie na obálce: Vojtěch Vlk
Grafický návrh: Richard Bobůrka
Zlom: Zdeněk Vojtíšek
Osvit: CDS - Petr Jandík
Tisk: VS ČR, Praha 4

Cena: 39,- Kč / 40,- Sk

Objednávky a urgencye:

SEND - předplatné, P.O. BOX 141
Antala Staška 80, 140 21 Praha 4
tel: 02 / 6100 6608; 6100 6609
fax: 02 / 6100 6563; e-mail: send@send.cz
http://www.send.cz

ISSN: 1212-1371

Registrace:
MK ČR 7943 z 30.3.1998

PROČ DINGIR

Některé starověké jazyky měly zajímavý zvyk, který spočíval v tom, že do psaného textu vkládaly tzv. ideogramy. Byly to značky, které předjímaly vlastnosti následného slova. A tak se např. v klínopisných textech vkládal před každou věc ze dřeva (např. strom, ale i stůl nebo židli) znak pro dřevo. Před rybníky, řeky apod. se vkládal znak pro vodu atd. Podobně existoval i zvláštní znak, který se musel napsat před jméno jakékoli božské bytosti nebo boha. Této značce, upozorňující na božskost toho, co bude následovat, se většinou říká podle starého sumerského označení pro boha, DINGIR. Toto slovo je pak zároveň i pravděpodobně vůbec nejstarším označením pro božskou bytost, jaké známe.

Zajímavé je, že klínový znak, který se jako označení DINGIR používá, je ve skutečnosti obrázkem hvězdy, která představuje směr, k němuž člověk hledí a k němuž se upíná. Znak DINGIR se tak může pro nás stát symbolem jistě nezanedbatelného rozměru lidství, který hledá něco, co ho přesahuje, na čem se může orientovat a k čemu může směřovat. Tato lidská touha nachází nejrozmanitější podoby v nejrůznějších kulturách a sociálních skupinách. A tak i v naší současné společnosti se setkáváme s desítkami nejrůznějších náboženských a pseudonáboženských skupin, jež jsou výrazem tohoto rozměru člověka.

Chtěli bychom se tedy rozhlížet kolem sebe, pozorovat tuto náboženskou scénu a zamýšlet nad tím, kdo nebo co je DINGIREm těch, kdo se k těmto skupinám hlásí, jak právě jejich DINGIR ovlivňuje jejich život a jaké formy jejich cesta za tímto cílem nabývá. Časopis DINGIR by tak měl pomoci porozumět oblasti, která je od pradávna neodmyslitelnou součástí života lidstva, a přesto zůstává pro mnohé nezmapovanou krajinou.

tn

POZVÁNÍ A KONTAKTY

Další veřejné semináře Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů: **21. 9. 2001 a 26. 10. 2001** od 10 hodin v Pastoračním středisku pražského arcibiskupství, Kolejní 4, Praha 6. Konference o pozitivním myšlení a Silvově metodě v **druhé polovině listopadu** v budově Husitské teologické fakulty UK, Pacovská 350/4, Praha 4. **Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů**, Jankovcova 31, 170 00 Praha 7, hodiny pro veřejnost: čtvrtek 15,30 - 17,30, tel/fax: (02) 8387 2222, e-mail: sssnns@volny.cz, internet: www.sekty.cz; **pobočka Brno**, Gorkého 2, 602 00, hodiny pro veřejnost: pondělí 16,00 - 18,00, tel: (05) 4124 8780, e-mail: sssnns.brno@post.cz; **Poradna o náboženských sektách**, HTF UK, Pacovská 350/4, 140 00 Praha 4, tel.: (02) 433 386 nebo (02) 433 280, linka 37; **Občanská poradna Jihlava**, Palackého 50, Jihlava, úřední hodiny: čt 15,00 - 17,00, tel.: (066) 733 0164 nebo (0604) 928 733, e-mail: poradcex@centrum.cz.

Na svou pátou návštěvu do České republiky přijela sestra Marie Goretti, která má v římskokatolické diecézi Karvar na jihozápadě Indie na starosti sociální programy. V paláci Charitas se 6. května setkala s některými z „rodičů“, kteří „adoptovali na dálku“ celkem 2 034 děti z její diecéze.

Za finanční příspěvek „rodičů“ je dětem zajištěno školné, pomůcky do školy, strava a v případě sirotků i ubytování. V programu „Adopce na dálku“ pražské arcidiecézní charity se zatím podařilo získat „rodiče“ pro 3 293 dětí z Indie, Litvy, Lotyšska a Chorvatska.

Foto: Vojtěch Vlk

**ELIXÍR
SLUNCE
V
DUŠI**

Bylinný přípravek ke zjasnění
náladu a snadnějšímu
zvládnutí zátěžových situací.

**ELIXÍR
SLUNCE
V
DUŠI**

Tipíte únavou a přepracovaností?
Nemůžete spát?
Sužuje Vás stres či deprese?
Zkuste elixír **SLUNCE V DUŠI**!

Odstřeňuje únavu a obnovuje energii.
Zlepšuje schopnost soustředění.
Zvyšuje spánek.
Zmírňuje stavy úzkosti a bušení srdce.

V elixíru jsou obsaženy důležité biologicky aktivní látky z rostlin (bezalka, meduňka, dobromysl, mateřídouška, eleuterokok, srdečník), které kladně ovlivňují psychiku člověka.

Dávkování a užívání: 2 - 3x denně po čapové lžičce, nejlépe vyplít s lžičkou vlažného bylinného čaje.
Zvláště doporučujeme čaj meduňkový, malinový, mateřídouškový a lipový. Působí dobře užívat na lačno.

Užíváno pro zvládnutí výživy.
Schváleno Ministerstvem zdravotnictví ČR.
Přípravek šéduje ve Vaší lékárně.

Elixír osobně vyzkoušel
a k užívání doporučuje RNDr. Ján Zákopčaník

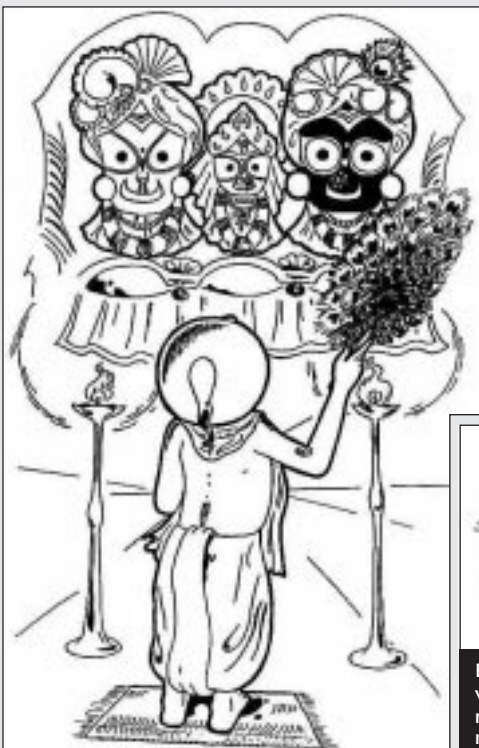
Pravděpodobně nejpůlmárnější příznivec hnutí Grálu RNDr. Ján Zákopčaník zhodnotil svůj typický pozdrav „Slunce v duši“, známý z předpovědí počasí České televize.

Gurukuly hnutí Hare Kršna používají k výuce kromě jiného i omalovánky s výjevy z Bhagavadgíty. Na obrázku je bůh Kršna jako vozatáj bojovníka Ardžuny. Ilustrace z knihy „Bhagavad-gítá As It Is“, Veda 1995

Výuka v gurukule reflektuje i protest oddaných Kršny proti způsobu, jakým se na Západě zachází se zvířaty, především s kravami, které jsou v Indii uctívány. Ilustrace z knihy „Animal Factory“, Veda 1994

Publikace pro výchovu dětí v gurukulách připravovalo nakladatelství VEDA na Kršnově dvoře v letech 1993 - 97. - K článku na str. 21-22.

